

Inven. 250 — 255.

Bibl. Jag.

D. Martini de Illkusch

250 — 255

Inc.

Oxv
17

Conclusiones contra quo-
rundam Bohemorum errores eorumque
perfidiam. communionis fidelium non cele-
brantium veritatem. catholice probantes
cum multis alijs pro sancte romane
ecclesie defensione. utiliter et fructuose subservientibus
feliciter incipiunt.

6 W 3214

Jan. 2349

Quissime inter resumendū tractatū reso-
 lutorū dubiorum sacratissime misse. positio
 cuiusdā magistri **Joannis Duf.** de percep-
 tione corporis et sanguinis cristi sub vtraq;
 specie a laicis mihi oblata fuerat. dictis euā-
 gelicis pauli diuersorūq; doctorū ecclesie ad sensum eius-
 dem admodū munita. quā prima fronte et supstitietenus
 inspiciedo. in me ipso attonit⁹: quid tanta doctrina p hu-
 iusmodi opione a fide cristi aliena adducta sibi velit. In-
 timius vero eadez primādo agnouī. anguen latente sub
 herba. venenū sub melle. et hmoi cristi et apostolorū et san-
 ctorū doctorū scripta fm hunc sensum penit⁹ deprauata
 naturalem contra eorū intelligētiaz pro se adducta. et ve-
 sic in vnū preter nature et artis ordinē mirūimmodū cō-
 flata. **Quatin⁹** oīa vt sic preter sanū intellectū in p̄dicta
 positione posita et adducta. vere et catholice intelligātur
 oportet imprimis accipi quo tpe cristi verba illa vt sic al-
 legata. et inferi⁹ scripta. v̄l ad q̄s ipe affat⁹ sit et dixit. ita
 q; et aplūs et alij sancti doctores **Pro** quib⁹ omnib⁹ cla-
 re intelligēdis catholicas quasdā conclusiōes subinferā
Sacrosanctā cōmunionē corporis et sanguis cristi. sub
 vna specie vel sub sp̄e panis tm fidelib⁹ sumendā non sa-
 crificantib⁹. salutiq; eorū esse sufficitissimā declarātes
Non tñ ex ingenio meo quicq; noui condendo falsa pro-
 veris. iuxta morem prefati nostri aduersarij **Joannis Duf.**
 in agro domico seminādo. sed potius iuxta sanctissimorū
 doctorū doctrinā que recta et vera sunt ibidez plantare
 premefero. **¶** Si em̄ aduersario nrō iuxta suos sequaces
 saluū sit euangelū cristi ad sensum suū interpretari docere
 et ita obseruare suis precipiēdo **Cui⁹** intellectus omnib⁹
 erroribus et malis plenus esse dinoscit. **Insup** sentētias
 sanctorū doctorū et scripturā sacram vitiosissime deprā-
 uare et ad voluntatē suā trahere pro perfidia sua tuēda

et suam sententiā roborāda. si hoc itaqz a suis iudicatur
fore cōueniēs. Quis mihi hoc imputare venit si sacrosan
ctū crīstī euangeliū. seriemqz ei⁹ ab euāgelistis traditam
Iuxta doctrinā sanctissimorū in mediū proferam. et hoc
ipsum sic debere intelligi. et non iuxta aduersarij corru
ptum intellectū per eorundē vera testimonia (quib⁹ non
credere. iuxta leonē papam iniqui⁹ est nihil) confirmam
Oportet em̄ scientiā addiscere ab eo homīe Iuxta beatū
clementem qui eā a maiorib⁹ fm̄ veritatē sibi traditam
seruat Ille homo ē pontifex summ⁹ et sancta romana ec
clesia. que iuxta beatū augustinū fm̄ successionē pontifi
cū hucusqz semp̄ inuiolata p̄mansit. et duce domo per
manebit et quod a sanctis apl̄is traditū recepit hodie ser
uat. docet et precipit incōcuisse. tertius sunt de hoc indubi
tantissimi et incōmuli Nam dicit Simon de castia libro
quinto. c. iij. sup̄ verbo Ite et ostēdite vos sacerdotib⁹. q̄
nulla infirmitate pellenda. nullis sanādis infirmis. legi
mus ad sacerdotes p̄terqz leprosus dominū misisse cu
randos etc. Et qm̄ varietas lepre. varietatē. intellectū in
scripturis sacris enūciat. oportet in scripturarū inter
pretatione cū sacerdotib⁹ qui habent scientiā puenire. cū
disceptatio inducat errorē. facile quidē a veritate deuias
auto. itate p̄pria scripturas interpretas. et a concentu do
ctorū intellect⁹ capies singulares Proinde intellectu va
riū scripturarū. quo sunt hereses introduce. sacerdoti
bus iubet dñs ostendi. vt varietas abscedat et veritas ac
cedat. et reuocent⁹ ab errore hoīm corda. cū defectis. ad ec
clesiē redierūt vnitatē In figura em̄ futurorū et sacerdo
cū futuri lepra sacerdotib⁹ pandebat. Dec ille. Unde au
gustinus i libro cōtra manicheos et habet. xj. dis. palam
est. q̄ in re dubia ad fidē et certitudinē valeat catholice
ecclie auctoritas que ab ip̄is fundatissimis sedib⁹ apl̄orū

Bo. ij.

tona carta

varietas lepre

pulch

cathe. m. ch.
2. d. 1.

Ja. ij.

Conclusio.

vsqz ad hodiernū diem succedentiū sibi met. et episcopo e-
rum serie. et tot populorū consensioe firmat. **Decille.** Super
quo glo. in verbo **Ad fidem** se3 astruendā. 20. dis. de libel-
lis. **Unde** appareat qd ecclesia indubie habet iudicare in
constructioe fidei. **Vel** sicut dicit archi. de astrucone fidei
an se3 hoc sit pro fide tenendū vl' non **Unde** in qd gratia
nus in. 20. dis. quando querit **An** pontifices debeāt pferri
in auctoritate doctorib'. respondēs dicit. qd i negotijs dis-
finiendis duo sunt necessaria. se3 scia et potestas. **Unde**
cristus dicitur petro. **Quodcūqz** ligaueris etc. pri' dedit
sibi clauēs regni celorū. in altera dans sibi scientiā discer-
nendi inter lepram et leprā. **In** altera dans potestātē eiti-
endi aliquos de ecclesia vel accipiēdi. **Cūqz** etiā oīs scia sit
vel absolutoria vel dēnatoria. oportet vt non sciat solū
absoluere vel condēpnare. i. vt sciat explanare scripturas
in quo sensu sunt reponēde in ecclesia dei. sed etiā habeat
potestātē illud fatēdi. **Concludit** igit' qd in expositiōib' s
scripturarū doctores sunt consulendi et preferēdi. sed i diffi-
nitionib' illius vel illi' an sit ita in ecclesiasticis causis te-
nendū an non. pertinet ad solā auctoritatē pape. **Unde.** b.
leo scribēs epis britānie vt habet ibidē. c. de libellis et cō-
mētarijs glo. fm libellos et cōmētarios aliorū. nō dūnūt
aliquos iudicare. et sanctorū conciliorū canones reliquere
vel decretaliū regulas que habēt apud nos simul cū ca-
nonib' etc. **Ubi.** g. hic videt' qd poti' iudicandū sit fm illuz
qui innitit auctoritate cāonū. qz qui innitit auctoritate au-
gustini vel hieroni. **Quā** ob causaz luculentī' et magna
voce pnnuntiare nō timeo. qz illa que predixim' sanctorū
patrū statuta. que apud nos canonū noīe pretitulāt. siue
sit episcop' siue cleric' siue laicus. non indrnter cōuincit
recipere. nec catholicā nec apostolicā fidē. nec qtuor san-
cta euāgelia vtiliter et efficacit ad effectū suū retinere vl'
credere pbat **Decille.** Archidiacon' exponit ad effectum
suū. i. ad vitā eternā. retinere hoc refert ad fidē vl' credere

Canad

quo ad euangelia. Et beat⁹ papa agathon omnib⁹ epis
scribes dicit sic. **D**es ap^lice sanctoes accipie de sunt. ca⁹
ip^l diuina voce petri firmate. **H**ec ille. **E**t his dictis pr⁹
q⁹ ecclesia quo ad diffinitoz oib⁹ prefer⁹ doctorib⁹. q⁹ m⁹
nostra e⁹ et mgra. fm q⁹ scribit **N**icola⁹ papa dicēs. **F**ide
quippe violat qui aduersus illā agit que e⁹ mater fidei. et
ille sturnax inuenit. qui eā cunctis eccl⁹s non preculisse
noscit. **U**nde apud sanctū **A**mbrosiū se i dubijs seq⁹ ma
gistrā romanā eccl⁹az pficit. **A**c ecōtra de scriptis alioz
doctoz inquit **a**ugustin⁹. **N**oli inquit meis lris quasi ca
nonicis inseruire. sed i illis que nō credebās cū inueneris
iucundanter crede. in istis aut qd certū nō hēbas nisi fir
mū intellexeris. noli tenere. hec ille. **U**bi glo. 7 doc. nisi sint
ab ecclesia autētica. q⁹ tota sacra scriptura vt inq⁹ **J**ohs
gerson. in sui receptōe et expōne autētica. finaliter resol
uit in autoritatē et approbatōz vl⁹is ecclesie. preferri pri
mitine. que recipit eā et ei⁹ intellectuz immediate a xpo. et
reuelatē. s. s. in die pērecostes. et alias pluries patet q⁹ quia
mathe⁹ scripserit veraciter euāgelii. et nicodem⁹ nō. solū
ab autoritate eccl⁹e. iuxta illud augustin⁹. **E**uāgelio nō
crederim nisi me autoritas eccl⁹e cōpulisset. **E**t quo ap
paret q⁹ ecclesia i autoritate 7 approbatōe scripturaz. oib⁹
prefer⁹ doctorib⁹. et q⁹ in dubijs sacraz litteraz. ad ipām
tantq⁹ ad matrē et mgrāz sit recurēdū. 7 p⁹rijs ingentis
haut sit insistēdū. **E**t illis quoq⁹ elicif vnuz formidabile
et metuēdū verbū qd multū aurib⁹ fidelū e⁹ inculcandū
fm **J**ohēz ger. q⁹ quicūq⁹ obedire cōtēnunt. 7 sacros ca
nonēs abhorēt. qui matri eccl⁹e romāe sicut cristo dño
obedire nos precipiūt. q⁹ fides nō pderit sibi ad vitā eter
nā. nec sancta quatuor euāgelia eū quicq⁹ adiunabunt.
sed poti⁹ erit exter⁹ et alienis a regno dei. **C**ū vero. s. ma
ter ecclesia que instinctu. s. s. dirigit regit atq⁹ pseruat. cō
muniōz sacra corpis et sanguis xpi. sub vna spē scz pāis

Conclusio.

duntaxat laicis danda. cognouerit necessariam. ad eorum salutem et fructuosam. Et hoc sic debere fieri et observari ex dictis euangelicis apostoli. atque aliorum sanctorum doctorum approbatione. Quis hos filios eterne perditionis. et a regno dei alienos. haut credere vellet. qui temerarie aliter sentiunt. scribunt atque publice docent. et dicta euangelica atque aliorum sanctorum pestifere deprauant. et corda bonorum hominum ita miserabiliter a via salutis abducere conantur. contra rectam intelligentiam et in gratiam veritatis. omnia ad vota eorum interpretando. profecto nisi tales pueri fuerint. iam tempore gratie et pietatis. maternam sancte ecclesie affectionem agnoscendo. gladius eius et spiritualis et temporalis iure vibrabit. arcum suum tetendit et parabit illum. ad sagittandum filios inobedientes et induratos corde. opepretius erit. ¶ Apparebit reuera ex sequentibus peraphte quo pacto domina nostra. videlicet sancta mater ecclesia hunc modum pionis cum laicis. ab origine nostre christiane religionis. ex euangelicis dictis observare studuit. atque sic observare precepit. Antequam tamen illa aggrediar. imprimis laudabile facere habeo prestatum. Protestor itaque imprimis. me nihil dicere velle. quod contra sanctam fidem catholicam apostolicam romanam et orthodoxam militat. aut militare poterit. immo et si quicquam. quod deus auertat per me oppositum. dictum fuerit. ex nunc put ex tunc. ex tunc put ex nunc reuoco. et per nullo dicto habere volo. subdando me humiliter correctori ecclesie eiusque catholicis doctoribus. Sic prestatum facta. ¶ In nomine hiesu christi. qui totus integer et perfectus sub una specie sumitur. itaque esse et veraciter et catholice creditur. opus meum aggrediar ponendo primam conclusionem.

¶ Conclusio prima.

Quilibet ordo in quo character imprimitur.
¶ Cum certis signis vel verbis ab episcopo
per ordinando confertur.

¶ Hanc per loz probat richardus in. 4. circa dist. 24. et. d. subit

Prima

Fo. iiii.

q. 6. ar. j. Et alij doctores. Et e p gñali regla tenendū. q in susceptōe illi exterioris signi. impmit character i qñbz ordie. i quo signo pñcipal ptas quā respicit ille ordo. fcat expressi. ad quā cōcurrūt alicuius instrumenti traditio. et verbi expressio. quo xbo expressi determinat instrumenti fcatio. Et ideo q pñcipalis ptas quā respicit ordo hostiarū. expressi fcat. i clauis ecclie datioe. q in aliquo alio qō circa ipm fiat. Et ptas lectoris i hoc q ab epo tradit sibi codex lectionū diuinaz. Et ptas exorciste p hoc q de manu episcopi recipit libz exorcismoz. ideo in eoz datioe impmit. Et ptas acoliti fm bo. rich. et pe. de pa. et alios. respicit pñcipaliter portare cereos. et ideo impmit p hoc q accipit candelabz de manu epī. Tho. vero dicit scrip. vbi sup. q. 4. ar. 2. in. c. q impmit p hoc q tradit viceolus. q pñcipali p id fcat ei ptas. vt qz potest esse vt i. c. acco lit. 23. dis. et. in. c. plectis. 25. dis. Ptas vero subdiaconi pñ p hoc q accipit de manu epī patenā et calicē vacnū. ideo in hoc impmit character. q pñcipalis act ei est vasa domici corpis et oblatōes offerre diacono. et legere eplāz est scōari act nō pñcipalis fm quosdā. Ptas diaconi non potest expmi quātū ad ei pñcipalē actū. q est ptas portandi corp xpi i patenā. Et ideo expmit quātū ad eius actū scōariū. i traditōe libri euāgelioz. i quo impmit character fm richardū et tho. Alij dicūt q impmit character in man epī impositioe. vt bo. et. pe. Et pro hac opi. facit c. diacon. 23. dis. Ptas sacerdotis pñcipalē qñ ab epō dicitur Accipe spm scdm quoz rē. Et hui opi. e bo. et. pe. Alij dicūt vt scōt i. 4. dis. 24. q ibi sunt due forme pñiales. i qñ altera cōfess ptas cōsuetudi eucaristia. in reliqua ptas absoluēdi i penitētia. et illis cōiungunt due materie. hoc est duo signa visibilia pñia. Forme pñie ē traditio calicis et patene cū hostia et vino et xbis. Accipe ptatē celebrādi rē. De qua. b. tho. vbi. s. q. 6. ar. j. dicit i ipa datioe calicis

Secunda.

sub forma verborum determinata. character sacerdotalis im-
ponitur. Secunde forme est impositio manus episcopi super caput cum
verbis Accipe. scilicet. ut sic episcopus concorditer agat summo episcopo
christo. qui prius contulit potestatem apostolis. ut facerent. et absolute. De
quibus inferitur per textum. In promotione episcopi datur sibi potestas que perpe-
tuo manet in eo. quavis non possit dici character. quia per eas non
ordinatur homo. directe ad deum. sed ad corpus christi militum. et
tamen indelibiliter manet sicut character. quia per consecrationem datur et
manuum impositio. d. s. in. scrip. 4. dis. 2. q. 2. ad secundum. quod omnis
potestas ordo siue character cum certis signis vel verbis datur
quare conclusio vera.

Conclusio Secunda.

Apostoli qui in fractione panis postea
devote et quotidie perseveraverunt.

Ad christum in cena ultima in sacerdotes ordinati
sunt et tunc consecrati potestate ab eo receperunt

Probatur illa res per primam partem. Nam actum. 2. dicitur
Erant autem qui baptisati sunt perseverantes in doctrina apostolorum et
fractione fractionis panis et orationibus. ubi littera. quia homines fideles
cotidie communicabant. Pro secunda est per textum. d. s. in. scrip. 4. dis. 2. q. 2.
6. ad secundum ubi dicitur quod dominus discipulis dedit sacerdotalem potestatem
quantum ad principale actum an passionis in cena. quando dixit. accipi-
te et manducate. Unde subiungit. hoc facite in meam commemora-
tionem. Sed post resurrectionem dedit eis sacerdotalem potestatem
quantum ad actum secundarium. qui est ligare et solvere. d. Joh.
21. Accipite spiritum sanctum quorum remissionem peccatorum remittitis. et quorum
retinueritis retenta sunt. Idem con. gen. li. 4. c. 74. Inquit
Christus corpus eius prius erat subtrahere ecclesie. necessarium
fuerit. ut aliquos sibi substitueret ministros. qui sacramenta fide-
libus dispensarent. secundum illud. 1. corinth. 4. Sic nos exis. homo
ut ministros christi et dispensationem ministerii dei. Unde discipulis com-
secratorum sui corporis et sanguinis commisit. d. Hoc facite in meam
commemorationem. Idem quoque in sermone de corpore christi. et mone

Quarta. 32. ratioz exhibet. ob quas causas laicis communio non debet
sub utraque specie. Nunc inquit est. quod dominus in cena apostolis panem
et ut suis sacerdotibus. non solum corpus sub specie panis. sed et
sanguinem sub specie vini dedit. Multitudini vero hominum in
deserto panem sine vino distribuit. Hoc quoque affirmat bo-
nauentura in. 4. dist. 33. q. 2. arti. penult. Et super lucam illud ca-
pitulum exponens. Hoc facite etc. Ubi inquit quantum ad colla-
tionem preteritis dicitur. hoc facite. in quo dat eis preteritis. ut satiet
quod et ipse fecit. et per hoc etiam sacerdotali ordine eis tradidit
Itaque per de palam. i. li. q. incitulat de eccle. preteritis. etc. Quin-
ta conclusio principalis est de preteritis consecrati corporis et sanguinis
cristi. scilicet quod illa habuerunt a christo immediate omnes apostoli. et eam
receperunt in die cene et non aliam. Sunt insuper multa dicta do-
ctorum in decretis. Nam i. c. In nouo. dist. 23. et c. Peruenit. dist.
95. et c. in christo secundum. de consec. dist. 2. aperte dicunt apostolos fuisse
institutos in presbiteros per illa verba. Hoc facite in mea commemoratio-
ne. Et richardus de media villa in. 4. sen. dist. 24. arti. 3.
quauis inquit christus post resurrectionem dedit discipulis ordines
vel regulam sacerdotalis preteritis ad sacerdotium actum. In cena
enim quando transubstantiauit panem in corpus suum dixit. hoc facite in me-
amemoria. dedit eis sacerdotali preteritis. quantum ad actum princi-
palem qui est consecrati. sed illa verba proueniunt in cena. ut patet
ex euangelio de quo inferi' lati' dicitur. reliquit ergo deo etc.

panis sine vino
multitudini in
deserto datus

Conclusio tertia.
Christus qui non solum preteritis consecrati sed et for-
ma consecrati et usu dicitur discipulis dedit
illa omnia et singula sub alijs et alijs ver-
bis in euangelio positis sufficiens expressit.

Probat illa deo auctoritate et ratione Auctoritate primo
secundi. 4. dist. 3. Cum querit Utrum illa sit precisa forma conse-
crati que in canone habet Preceptum inquit de usu conse-
crati non est forma consecrati hoc est preceptum de usu

Tertia

consecratiois cum dicit **Doc facite**. Ponderandū ē verbum. vsus consecratiois. non dicit vsus cōmunionis. Sed rursus subdit. per ista verba contulit crist⁹ apostolis potestatem consecrādi hic em ordinavit eos in sacerdotes. **Id⁹** quoq; snie fuit wilhelm⁹ de mōte landuno in suo sacramentali. At magnus albert⁹ in libro officio misse quez aduersari⁹ noster solitus est allegare late eandē sententiā docet. **Aut** em. **oportet** q; verba domi attendant. q; ex quibusdā eorum accipit modus institutiois. ex quibusdā collatio potestatis. ex quibusdā iniunctio vsus istius sacramenti in ecclesia. Et infra **Potestatem** autē celebrandi dedit qm dixit **Doc facite** i meā mmemoratoz. Sic ergo dicēdo **Accipite**. sacramentū instituit et inestimabile donum dedit. Quando autē vt princeps regni terre dicit **Doc facite** cōficiendi illud contulit facultatē. **Nicola⁹** quoq; gorra super lucam i. a illud verbū exponit **Doc facite**. i. conficite et celebrate. Cumq; ergo facultas conficiēdi. cōsecrādi celebrandi q; potestas p̄biteralis sit. et p̄ illa verba hoc facite. apostolos institutos fuisse in p̄biteros fm doceri. namq; oim quos et superi⁹ memoravi fateamur necesse est. **Præterit** me tempus mmemorantē eos. qui hanc eandē sententiā inconcusse tenuerūt. nempe vniuersi ferme qui de hac re mentionē faciūt. hanc tenuerunt. hāc docuerūt docendāq; posteris perpetuis litterarū monumētis relinquerūt. quare vt sic relinquūt conclusio vera. **Et** p̄ba tur ratione sic. **Ex** quo minister compāt ad dominū sicut instrumentū ad principale agens. **Sicut** em instrumētū mouetur ab agēte ad aliquod efficiendū. sic minister mouet imperio domini ad aliquid exequendū. oportet autē instrumentū esse p̄portionatū agenti. **Unde** et ministros cristi oportet esse ei conformes. Sed cristus potestatem habuit et formā sp̄cialē consecratiois. et vsū ei⁹ diligētissime obseruauit. **Conueniēs** fuit vt eandē p̄tatez

Conclusio. **Co. vi.**
discipulis et ministris suis sub certa forma verborum con-
lit. et in eisdem derivavit. Nam instrumentum semper parti-
cipat aliquid de virtute principalis agentis. De qua pote-
state dicit apostolus. 2. corinth. vi. quod potestatem dedit eis
dominus in edificationem et non in destructionem. hanc autem potestatem oportet
tunc dare per aliquod visibile signum. puto sub certa forma
verborum. que sunt. Doc facite in mea memoratio. et hoc
ideo. quia ordo et potestas sacerdotalis est sacramentum. Sa-
cramentum autem est finis doctrinae. quando aliquid spirituale sub signo sen-
sibili traditur. ergo necesse fuit ordinem sic tradere discipu-
lis. sub illa forma verborum. eo quod per nulla alia verba cuius-
que gentis conveniens cognoscitur hoc fuisse factum. Cum vero ali-
quid sit conferre potestatem consecrati. et aliud etiam sit dare for-
mam agendi in consecratione atque usum communionis. necesse
est atque fuerit. illa per alia et alia verba explicare. que ad
modum factum est. Nam per illa verba. Doc facite. potestatem
conferendi contulit. Sed per illa. Accipite et manducate sa-
cramentum instituit et in usum fidelibus contulit. Formam vero
consecrationis panis et seorsum vini expressit per alia et alia
verba que admodum patet expresse et verbis sancti evan-
gelii. et ex consuetudine omnium celebrantium. expediens enim est
diversa opera per varia signa et verba explicare atque noti-
ficare. ergo conclusio pro omni parte vera.

Conclusio quarta.

**Ad tempore quo cristi? discipulis sui cor-
poris propria spem auferre proposuit.
Conveniens fuit propter nostram salutem ut eu-
charistie sacramentum tunc post se re-
linquendo instituit.**

Hanc conclusionem probat. d. s. parte. iij. q. 73. aut. 5. tribus

Conclusio.

1 rationibus **P**rimo ratioe continetie huius sacramenti. continetur enim ipse christus in eucharistia sicut in sacramento et ideo quoniam christus ipse in propria specie a discipulis discessurus erat in sacramentali specie se ipsum eis reliquit. sicut in absentia imperatoris exhibetur veneranda eius imago. Unde eusebius nicenus dicit. quod corpus assumptum ablatum erat ab oculis. et illatur fideribus. necesse erat ut die cene sacramentum corporis et sanguinis sui consecraret nobis. ut colleret ingerit misterium. quod semel offerebatur in pretium. **S**ecundo quia sine fide passionis christi nunquam potuit esse salus secundum illud. Ro. 3. Quia proposuit dominus propitiator per fidem in sanguine eius. et ideo oportuit omnitempe apud homines esse aliquid reparationis dominice passionis. cuius in veteri quidem testamentum precipuum sacramentum erat agnus paschalis. Unde et apostolus dicit. 1. corinth. 2. Pascha nostrum immolatur est christus. Successit autem ei in nouo testamento eucharistie sacramentum. quod est rememorativum preterite passionis. sicut et illud fuit prefiguratum future. Et ideo conveniens fuit ut immemore passionis. celebrato prioris sacramento. novum sacramentum institueret. Unde leo papa dicit. ubi ymbre cederent corpori. antiqua observantia nouo excluditur sacramento. Hostia in hostiam transit. sanguine sanguis auferitur. et legalis festinitas dum mutatur. impletur. Tercio quia ea que ultimo dicuntur maxime ab amicis recedentibus magis memorie commendantur. preterea quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos. Ita vero ad que magis afficimur profundius animo imprimuntur. Quia igitur ut beatus alexander papa dicit. Nihil in sacrificio maius esse potest quam corpus et sanguis christi. nec ulla oblatio hac potior est. ideo ut in maiori veneracione haberetur. dominus in ultimo decessu suo a discipulis hoc sacramentum instituit. Et hoc est quod augustinus dicit in libro rationum ad ianuarium. Saluator. quo vehementer commendaret misterij illius altitudinem. ultimum hoc voluit insingere

Quinta.

Jo vii.

cordib⁹ et me^orie discipulo⁹. a quib⁹ ad passionē decessu
rus erat. ergo cōueniē⁹ fuerit tūc instituere. Et thomas
de argentina in. 4. circa. dis. 8. ar. 10. Et est sc^oa conclusio
q^{uod} aptissimū t^{em}p^{us} instituedi istud sacramentū erat prior
me precedēs crisi passionē. q^{uod} cristus erat caput fidelitū. et
ipsi membra ei⁹. et ideo licet nō esset necessariū istud sa-
cramentū eo t^{em}p^{ore} q^{uam} corporali sua p^{re}s^{en}tia istud caput suis
membris iungebat. t^{em}p^{or}e q^{uam} per passionē ista corporalis p^{re}s^{en}tia
tollī debebat. tūc istud sacramentū erat necessariū. vel
saltem valde cōgruū. quatin⁹ sublata corporali p^{re}s^{en}tia
capitis ipso⁹ fidelitū. adhuc ipsi fideles vniti manerēt suo
capiti p^{re}s^{en}tia sacramentali. quare conclusio vera.

Conclusio quinta.

**Cristus anteq^{uam} discipulos suos i sacer
dotes ordinando consecrauit.**

**Sub specie panis et non vini solūmō
eos sacramentaliter cōmuniavit.**

Ista conclusio p^{ro}b^{at} ex verbis et dictis saluatoris et san-
cti euāgelij. Nā referēte Matheo. c. 26. Cenantib⁹ eis scz
anteq^{uam} p^{er} verba superi⁹ expressa apli in sacerdotes fuerūt
ordinati. Accepit iesus panē et benedixit ac fregit deditq^{ue}
discipulis suis et ait. Accipite et comedite. Hoc est corpus
meū. sic eos cōmunicādo. Et Marcus. 14. Manducatib⁹
illis accepit iesus panē et benedicens fregit et dedit
eis. et ait. Sumite hoc est corp^{us} meū. Et Lucas. Accepto
pane grās egit et fregit et dedit eis dicēs. Hoc est corpus
meū quod p^{ro} vobis dat. In his verbis fm oēs. doc. supe-
rius in cōclusiōe. 2. et 3. allegato s. et precipue fm illos doc.
quos ipse aduersari⁹ sepe p^{ro} sua opione allegat. scz alber-
tū in libro de officio missę. Et Airam in expositiōe. sacra-
mentū eucaristie instituit vt iam probatum est. et sic suis
Bb j

Conclusio.

inestimabile donū dedit. Et dicit venerabilis lira Et ac.
pa. gra. agi. 7 p hoc ondit q in psecratōe hui⁹ sacramēti
pcerigit deuotio et orō 7c. Et sequit dedit eis dicēs hoc
est corp⁹ meū 7c. nō ē sic intelligēdū. q pū⁹ frāgeret et da
ret discipulis. 7 postea diceret verba psecratōis. sed magis
ecōuerso. qz crist⁹ dedit aplis suis corpus suū cōsecratū. et
ideo pū⁹ dixit verba cōsecratōis. que sunt hoc est corpus
meū. qz vba cōsecratōis efficiūt. hoc qd figurāt. postea fre
git et dedit. hec lira Sed qn crist⁹ post cōsecratōez panis
ita fregit 7 dedit discipulis suis. ipi aduc nō fuerūt sacer
dotes ordinati. Nā p verba sequētia vt pbatū ē. scz hoc fa
cite i meā cōmēoratōz. a primo eos i sacerdotes ordinauit.
que dicta sunt iur Lucā vt ptez serie euāgelij sui pū⁹ cō
secratōz et datōez corporis sui. et an cōsecratōz calicis. sic le
gunt verba ibidē i forma. Et accepto pane grās egit et
fregit et dedit eis dicēs Hoc ē corp⁹ meū qd p vobis da
tur. hoc facite i meā cōmēoratōz. Bibe et calice. ergo crist⁹
cōsecrauit discipulos suos anq cōsecrauit eos i sacerdotes
dātat sub spetie panis et nō vini. Sed postea qz ordina
ti fuerūt. subiunxit Bibe et calicē 7c. scdm Mathē Et ac
cipiens calicē grās egit et dedit illis dicēs Bibite ex hoc
omnes. qz iam oēs ordinati sunt 7 fuerūt i sacerdotes fm
omnes sanctos doctores. Et iā iudas qz fictio recipientis
nec impedit characteris receptionū. licet impediāt effectuz
gratie ergo bene dixit. bibite ex hoc oēs. qre conclō vera.

Conclusio Tertia.

Fidel' narratio institutōis tāti sac mēti
ab aplo corinth. facta papte manifestat
q null⁹ corp⁹ 7 sanguinē xpi sub spē
rim nisi actu celebzās salutare rūpiat
Probat cōclusio pns p prima ei⁹ pte. ponat narratio

Secunda.

So. viii.

apli. j. cho. rj. scripta de verbo ad verbū ubi dr. **E**go enim
accepi a dño qđ et tradidi vobis. qm̄ dñs hiesus i qua no
cte tradebat. accepit panē et grās agēs fregit et dixit. **A**c
cipite et māducate. **H**oc est corpus meū. **H**oc facite i meā
cōmemorationē. Similiter et calicē post qđ cenauit dicēs
Hic calix noui testamenti est in meo sanguine. hoc faci
te quotienscūq; biberis in meā cōmemorationē. **H**ec sunt
verba apli in forma in quib⁹ narrat. pūmo vba per que
instituit hoc sacramētū. 7 pūmo sub spē panis. ibi accepit
panē **S**ecdo subiūgit vba vsq; cōionis et p̄mētia. ibi acci
pite 7 māducate. **T**ercio formā cōsecratōis panis. ibi hoc
est corp⁹ meū **Q**uarto annectit verba qđ eos i sacerdo
res ordinauit. hoc facite 7c. postea p cōsecratōe calicis ver
ba expm̄it ibi **B**ibe et calicē 7c. **U**ltimo p vnū dictū sin
glare dono. i. s. dictatur cōcludit **H**ec q̄tiēscūq; se. in mei
me. fa. **I**n q̄ tria pulchra p nostra catholica opione eli
tunt **P**rio quidē qđ de sanguine sub spē vini nō iit p quo
rūcūq; vsu aliqd reseruādū i ecclia. qđ dr hoc facite quo
tienscūq; biberis. qđ sp̄ quotiēs de calice bibendū ē. totiēns
cōficiendū ē. **S**ecdo sequit qđ laici nulla ratōe debēt de cali
ce cōicare. **N**ā illi solū de calice debēt cōicare. qui calices
debēt cōficere **N**ā dr hoc facite quotiēscūq; biberis. si em̄
laic⁹ dēret bibere. et quotiēs biberet dēret cōficere **S**ed nō
potest nisi pbr̄. qđ soli pbr̄i debēt de calice cōicare **T**ercio
sequit qđ nec pbr̄i debēt de calice cōicare. qm̄ nō cōficiūt qđ
quotiēs bibituri sunt totiēs cōsecraturi sunt. dicēte aplo
Hoc fa. quo. bi. qđ quotiēs bibere volūt. totiēs debēt cōfice
re **S**ed possit qđ ptra p̄suppositū dicere. et expōz nico. de
gora negare. dicēdo. **N**olo hoc vbi facite p̄ficite expōi
sed p accipite 7 date **S**ed si qđ hoc velit. profecto neq; bñ
velit. nā esset sensus fm̄ hoc. facite. i. accipite et date q̄tiēns
cūq; biberis i me. p̄me. **E**t sic q̄tiēs sacerdos biberet dēret
et alios cōicare. qđ nemo sane mentis dicit **A**tendamus
Ab ij

Conclusio.

duntaxat q̄ caute q̄ prudent q̄ deniqz fideliter ille fidelis
rei geste narrator ap̄lus. corinth. scribēs historiā tenuit il-
lam supremā cenā atqz sanctā mēorans. in qua dñs cō-
sumatis veteris pasce solēnijs. sacrosanctū sui corporis ⁊
sanguinis nouū instituit sacramētū. q̄ in cōsecrato et cō-
municato pane dñs simplr et absolute dixit. **Doc facite i-**
meā cōmemoratiōez Post vero consecratū calicē q̄ ad
apostolos precise loquēs. vsqz eis impanerit. ipse nō sim-
pliciter et absolute meminit dictū. **Doc fa. in me. me.** sed
hoc cū limitatiōe. quotiēscūqz bibetis. ¶ **Si quis interro-**
garet. quare cristo nō dicēte super calicē hoc facite ap̄lus
dirisse referat. et an de falso sit hic redarguēdus paulus
Abst. Nam cū esset vas electōis plenūqz spū scō. futu-
risqz nostris piculis preuidit. potuisset em̄ cuiuspiā hec su-
spitio oriri. q̄ nulla facultas esset in eccl̄ia cōsecrādi cali-
cem. eo q̄ non dixisset crist⁹ ap̄lis de calice. hoc facite. sed
bibite et diuite inter vos. que utiqz verba nō tam verba
vident tradētis ptātez q̄ imperātis vsqz. Dixissent ergo
q̄ illis r̄m sanguis cōicac⁹ fuisset. et quidē a cristo. nobis
aut cōmunicari nō posse. sed nec quidē confici potuissent
Et hī quidē siue hūc errorē colorare potuissent dicentes
qm̄ dñs erat pass⁹. nostre adhuc mortalitatis p̄iceps
futurā eis suā mortē. i hoc sancto sacramēto p̄signauit
ostendēs sanguinē a corpore fore separādū. At vbi fact⁹
mortu⁹ ipse de morte triūpbanit. hīs simul vnita ⁊ nūq̄
ampli⁹ sepanda. corp⁹ ⁊ sanguinē. non opus fuit diuisio
nē illam sanguis a corpore recare. sed magis vnionē ut
in sacramēto isto. nō tam mors q̄ de morte victoria ⁊ tri-
umphus recolaf. Potuissent quoqz his addere sacramē-
tū resurrectōis. poti⁹ hoc debere dici. q̄ mortis. eo q̄ resur-
rectōe cōfessa nemo mortē non asiteaf. Quis vnqz sur-
rexit. qui prius mortu⁹ ipse nō fuerit. sed cōfessa morte nō
necesse est ut quis resurrectionē asserat. **Adiungunt em̄**

¶ Tertia

¶ Quarto

innumeri qui nō resurgūt. Sic ergo sacramētū hoc sa-
 cramentū resurrectōis xp̄i fuit. sic etiā mortis necesse est. nō
 autē ecōtra. sicut fuerit mortis sic et resurrectōis. deniq[ue] nō
 defuisset his si qui fuissent ad astruēdā hāc heresim suā
 plime alie ratōes et apparētie. quēadmodū nō defuerūt
 illis p[ro]fideis quibusdā bohēmis. ad astruēdā cōicātōz veri-
 tatis sp̄s esse necessariā laicis. Ille idē credite mihi ip̄s
 ille in cō[tra]dictissim[us] hūani gn̄is hostis. qui illis p[ro]fideis ista
 suggessit. suggessisse potuit et alqs. nisi aplūs dei equidez
 meliori sp̄u edoc[er]et. fidei nr̄e cōsulisset. Cōsuluit autē p[er] hūc
 modū. vt quasi traditōez cr̄isti explicās. etiā sup[er] calicē dī-
 cū retulerit. Hoc fa. in me. dme. nō tñ simpl[iter] et absolute
 vt sup[er] panē. sed quādā cū limitatione. d. Quotiescunq[ue]
 bibi. Unde sic etiā potestate confitendi sanguinē sub sp̄tie
 vini. quēadmodū et carnem sub sp̄tie panis traditā ec-
 clesie fuisse docet. non tamē vsq[ue] Nam de pane nō refert
 dixisse cr̄istū. hoc fa. quo. come. in me. dme. De calice vero
 sic. vt innuat de pane manducari posse etiā quādo nō
 conficit. bibi vero de calice minime. Et posse de pane mā-
 ducare. qui non conficit. non autem bibere de calice. Nō
 est ergo de calice quicq[ue] reseruandū in ecclesia. est autē de
 pane Nam de isto manducare possunt non confitentes
 atq[ue] etiā hoīs quibus non conficitur. Bibere vero
 de illo calice nisi confitētes. et qm̄ non confitūt nequaq[ue]
 neq[ue] vez hunc apli sanūq[ue] intellectū vnq[ue] insinuari quis
 poterit. Et tñ si machine[re] astruere verbū illud facite pas-
 sine tñ esse accipēdū. vt sit sensus. Facite. i. accipite v[est]rū bi-
 bite. Tum qm̄ oēs sancti eam ipsaz vim habere hic decla-
 rant verbū istud facite. quā habet. vbi sup[er] panē aplūs
 dictū fuisse memit. Tū etiā qm̄ si aplūs hoc dixisse volu-
 isset (quēadmodū que sup[er] panē xp̄s dixerat) vlia sine
 mutatiōe retulisset. Hoc q[ue] Acci. et bi. vel diuidite inf[er] vos
 sed aplūs noluit hoc verbū sic accipi. ideo verba cr̄isti hic
 Ab it[em]

tra[di]t[ur]a
v[er]b[um]

fact

Conclusio.

sej accipite et bibite obmisit. Tum qz nulla maior ratio
vel causa ē. ob quā causaz verbū illud facere sup pane di-
ctū exponat. i. cōfite. Accedit huc aliud q si illud verbuz
apli de cōicantib⁹. nō cōfiteantib⁹ intelligendū foret. hoc
fa. quo. bi. in me. d me. Fane eccl'a ad illos i ipa eccl'a per
ora sacerdotuz diceret. vt quoties quis cōicaret. pbt esset
vel laic⁹. cōfiteas vel nō cōfiteas. diceret tibi ex psona crissi
hoc quotiescūqz feceritis i mei mēo. fa. Qd qm ab ipsis
aplis ad ista vltqz tpa factū nō est. Dicunt tñ sacerdotes
celebrātes eleuatiōe calicis vlt paulo post illa verba. vn
de manifeste eccl'a videt declarare. q ad ipsos celebrātes
dūtaxat sint dicta. quare p'lo x'a. ¶ Concl'o septima

Sicut enim xps cū ardua sibi expedi-
enda fuerant more aliorū hominū spe-
tialia gesta obseruauit.

Ista quoqz cū hoc sacrum mysteriū in-
stituere voluit. non oēs discipulos sed
solum duodecim apostolos sibi preli-
pens tunc in sacerdotes ordinauit.

¶ Prima ps pbat ioh. xj. ex resuscitatōe lazari. vbi lacri-
mat⁹ ē ihūs. et postea ihūs elenatis sursum oculis dixit pē
grās ago tibi. qm audisti me. et cū hec dixisset. voce ma-
gna clamauit Lazare veni foras. Quis illa vno x'bo ex-
pedire potuit. ppter alitātes tñ more aliorū hominū gesta spe-
tialia obseruauit. Itaqz i institutiōe tati mysterij corpis et
sanguis sui facere nō obmisit. vt obfuar eccl'a. qz eleua-
tis oculis i celuz. grās a zēs bñdixit. fregit. et dixit. et sic in
m'ris alijs locis. senāgelt. q p'lo p'ci⁹ prima pte vera.
¶ Secda ps pbat. nā dñs volēs se trāsfigurare et sue di-
uinitatis claritatē oñdere. assumpsit per iohēz et iacobū

12. discipuli
huius in cena
fuerunt

Septima.

So. r.

de quo Crisostomus? Ideo autem hos tres assumpsit quia alij
potiores erant. quia in maximis mysteriis instituendum erat. nec co-
ram omnibus agendum. Et rabanus? Tres solum secum discipulos
ducit quia multi sunt vocati pauci vero electi. unde quia qui nunc
fide sancte trinitatis incorrupta mente servant. tunc etiam ei
visioe letabunt. Itaque illud divinum mysterium instituendo
secundum tertium evangelium. solum. xij. discipulos ad cognoscendum et
tractandum illud secum assumpsit. et in sacerdotes ordinauit. ma-
thei. 26. Discubebat cum. xij. discipulis. Et marci. 14. De-
spere facto venit cum. xij. discipulis. Et luce. 22. Cum facta fu-
isset hora discubuit et. xij. apostoli cum eo. Et nullibi fit mentio
de alijs septuaginta duobus discipulis. neque de matre eius quia
in hac cena praesentes fuissent. quod non omnes discipuli huic mysterio
interfuerunt vel ei assistebant. sed solum maiores scilicet. xij. apostoli
qui ut sic divinum et mysterium et principes omnes in sacerdotes or-
dinati fuerunt. et de corpore et sanguine omnes receperunt. Nam be-
ne legitur. Domine hoc non est in hoc loco legis positum. nec in alio
ubi poni debuit. quod non presumit nec presumi deat ita esse. Nam
non firmata lege qua facilitate ponitur eadem et reicitur. unde
de hiero. contra elindum hereticum dicit. Sed ut hec que scrip-
ta sunt non negamus. ita ea que non sunt scripta remittimus.
Ita idem in omelia. Ecce ego. dicit. Quod ex scripturis non habet
testimonium eadem facilitate contemnit. quia probatur. Cum igitur non
legimus alios concatos sub utraque specie quam apostolos. securus est
dicere. quod illi solum fuerunt. sed dicere quod etiam alij. De. b. uirgine
ita scribit christianissimus. Joh. gerson doctor perclarissimus in
tractat. super magnificat. tractat. 9. Potest igitur pie credi de. b. uirgine
primo quod credidit et sciuit mysterium benedicti sacramenti. et ante
institutionem et post. immo et dum instituebatur. licet prius fuisse
non credat. nec tunc dicat sacramentaliter. potuit attamen tunc
spiritualiter et ante et post effectum manducationis accepisse. Possit
quidem admitti hoc. quod aliqui huic mysterio assistebant. ut fuit
et ministri. sed tamen illi tamen quod fiebat. et non cur fiebat. considera-

67a vgo

¶ Conclusio.

bant. 7 cū horū pñtia pñcipalit hoc mysteriū nō respicebat euangeliste vt poterāt. ppter dispēdium. non ponebant. si quis horū fuisset. quare narrando. pertransierūt. **Concludendū** igitur est. q in illis que naturā excedit. vel que mysterium important. et ex sola voluntate dependent. nihil possumus assertiue dicere. nisi quantum nobis reuelatur. vel per sacras scripturas tradit. et in his securius est dicere: non est scriptum vel reuelatū. prius ecclesie. per spiritum sanctum. ergo non est temerarie diffiniendū aut asserendū. et cum non legit. nisi in cena secū assumpsisse duodecim. secure erit dicendū. q volens instituire illa diuina mysteria. non omnes ipsum imitātes. ad hoc tractādum et percipiendū preelegit. et presentes esse voluit. Sed solum illos de quibus euangeliz aptissime facit mētōz ergo cōclusio vera. **Posse etiā ipsa probari ratōe sic.** Crīstus solum illos ordinauit in sacerdotes. ad quos verba illa ptulit ordinatōis et consecratōis. scz hoc facite. Sz solū illa reuulit ad. xij. discipulos. de quib⁹ euangeliste mentōez faciūt. q et cene interfuerūt solūmodo. Maior 7 minor note sunt ex predictis. ergo conclusio vera.

¶ Conclusio Octaua.

**Christus fidelib⁹ non sacrificantib⁹ cor-
poris et sanguis sui refectionē. p vita
eterna secūda largiri desiderās.**

**Sub qua spē hoc facere voluit per si-
gna atqz doctrinā sanam. ante tāu sa-
cramentū institutōez. fuit manifestās.**

**¶ Probat ista conelō primo ex signis saluatoris. nā qñ
xpūs refecit quīqz milia hoīm ī deserto. de quīqz panib⁹ 7
duobus piscibus. Joñ. vi. nullū eis potum dedisse legit**

Item Math. 14. reficitur quatuor milia de septē panib⁹
 ibi iterū nulla fit mentio de potu. ad innuendū futuram
 praxim suā. in ecclesia dei obseruandā. et q̄ populo fideli
 debeat tradi sacietas cibi et potus corporis et sanguis cri
 sti sub specie panis. In quib⁹ passib⁹ doctores sancti ex
 presse locunt. q̄ hec refectio fuit figura sacrosancte eufa
 ristie s̄m lram Nam volēs dñs inducere sufficientiā sa
 turitatis panis spūalis. pri⁹ ostendit miraculū i corpora
 libus. Nam i illo. c. Joh. vi. vbi se fundāt aduersarij i fe
 gura et enigmate legūt dominū satiāsse. sic tñ populū. et
 postea immediate in eodē. c. eos ad sensū spūalē p panes
 celestē puocasse. sub quo corp⁹ et sanguinē suū eis trade
 re pmittebat quasi i figura loquēdo Si ex modico pane
 terrestri tot milia hoīm refecerā ne aliqui i deserto perire
 credite et me posse vos reficere ex pane celesti. ita vt ineter
 nū viuatis Et ego sum panis ille qui de celo descendi et
 sum panis viu⁹ et viuo ppter patrē. et vos viuetis ppter
 me. precipue qui manducat me et cum ego nō sum spirit⁹
 q̄ spirit⁹ carnē et sanguinē et ossa nō habet sicut me cer
 nitis habere. ergo qui māducat me qui sum panis viu⁹
 manducat meā carnē et bibit meū sanguinē. et i me ma
 net et ego in eo Et sicut ego viuo in eternū ipsiqz viuent.
 Et hunc panē ibidē sept⁹ noiare voluit. quatin⁹ vt i mi
 raculo precedētī ostēderet sufficienter homies posse reficere
 solū sub hac spē de corpore ⁊ sanguinē suo. de quo. b. Tho.
 in trac. corporis cristi et sermonib⁹ dicit de doctrinis suis
 domin⁹ hac sacrā cōmunionē firmavit Nam euz fuisse
 locut⁹ de corpore et sanguinē suo. manducatōz p modum
 cibi et panis in pcessu text⁹ sui duodecies noiāuit. ⁊ apud
 quālibet noiātōz sufficientiā salutis ostēdit. Primo dixit
 Joh. vi. Operamini non cibū qui perit. sed qui pmanet in
 vitam eternā. quā fili⁹ hoīs dabit vobis panē vēr de ce
 lo Dunc em̄ pater signauit de⁹ Ecce noiando cibū dicit

Lana ym
 hū pū - dā
 de m. p. qm
 15 p

¶ Conclusio.

ipsum manere. et sufficere in vitā eternā **S**edō nō moy
ses dedit vobis panē de celo sed pater me⁹ dat vobis. hic
preponit hūc cibū māne. que supplebit oēs esuriē. ⁊ hēbat
oē delectamētū et omnē sapore iuauitatis **T**ertio panis
dei verus ē qui descēdit de celo. et dat vitā mōdo. **E**cce ite
rū spēs vna et sufficiens ad vitā mūdi. **Q**uarto ego sum
panis vite. qui venit ad me nō esuriēt. et qui credit in me
nō sitiet vnq̃ **E**cce quartū testimoniū xpī. q̃ iste panis tol
lit esuriē et sitim. et ita plene sariat et potat in eternū **Q**ui
to ego sum panis vite. prēs vestri māducauerūt manna
in deserto. ⁊ mortui sunt. **E**cce tm̃ noīat panē et nullā fa
cit mentionē de vino **S**exto hic ē panis de celo descēdēs
si quis ex ipso māducauerit nō moriet̃ **N**ic priuatio mor
tis ex vna specie promittit̃ **S**eptimo ego sum panis viu⁹
qui de celo descēdi. **S**ed quod de celo venit perfectissimū
habet gratie complementū. **O**ctauo si quis manducaue
rit panem hunc viuet in eternū **N**ono panem quem ego
dabo caro mea est pro mūdi vita. **D**ecimo qui māducat
me ipse viuet p̃t me **E**ndecimo hic est panis qui de celo
descendit **D**uodecimo concludēs superiora. qui māducat
hunc panē viuet in eternū **I**n istis duodecim locis fit mē
tio de corpe et sanguine cristi. sub spē panis. scz de illo pāe
celesti i quo merces multe sunt repositae. ppetuitas. vita et̃
na. volūtatis diuīe impletio. cib⁹ celestis. veritas dei. mise
ricordia dei. vita mōdi. ppetua sacietas. refectio. eternitas
priuatio vtrūsqz mortis. fides incarnatiōis. lignū vite. re
dēptio mōdi. et cōiunctio cū deo. et ista oīa tāgunt̃ i textu
expresse **S**unt aut̃ alia quatuor loca ibidē. in quib⁹ dñs
corp⁹ suū et sanguinē noīat absolute. nō satiedo mentōz
de spēb⁹ **N**ī māducaueritis carnes etc. **Q**ui manducat
meā carnes **T**ertio caro mea vere est cibus **Q**uarto qui
manducat meā carnem et bibit meum sanguinē in me
manet et ego in eo. **I**n istis locis nulla est mentio de spe

nebus. sed de contentis in sacramento. quia de corpore et sanguine domini. que sub specie panis sufficienter continentur queque admodum inferius dicam In primis autem locis de specie panis et nulla ibi fit in tota lege mentio de specie vini. quod in actu celebrationis. ubi dicitur Non bibatis amodo de genimine vitis huius. donec bibamus illud novum in regno patris mei Et quod omnibus patet quod christi fidelibus non celebrantibus providere cupiens de refectioe futura sui corporis et sanguinis sub specie panis solum prebere multiplex ostendit. et non sub specie vini. et sic manifestatur ex signis ostensis. et verbis. seu angelique veritas conclusio. ergo ipsa est vera. etc. **¶ Conclusio Mona.**

Christi qui per omnibus necessariis accreditur in oratione dominica nos orare docuit. Solum sub specie panis corpus et sanguinem eius fidelibus petere demandavit.

¶ Probat ista conclusio quantum ad eius primam partem. auctoritate. d. s. in expositione dominice orationis. ubi dicit Sciendum est quod in oratione dominica continentur omnia que desiderantur ut patet ibidem quantum ad omnes partes eius. que propter brevitatem hic obmittuntur Et b. Augustinus ad probandum Si recte et congruenter oramus. nihil aliud dicere possumus. quod in ista oratione dominica positum est Et d. s. 22. q. 83. arti. 9. Sed secundum eius pars ostenditur Nam in quarta petitione istius orationis dominus ait. Panem nostrum supersubstantialem De supersubstantiali manifestum est quod de corpore christi intelligitur Nam dicit beatus hieronimus Quando petimus ut peculiarem vel proprium vel supersubstantialem De panem nobis tribuit. illum petimus. qui dicit in evangelio Ego sum panis vivus. qui de celo descendi Et littera super illa verba panem nostrum supersubstantialem dicit. et petendo hoc sacramentum. petimus omnia alia que ordinantur ad ipsum

de spe panis

Conclusio.

Quod autem per panem quotidianum etiam intelligatur corpus christi Beatus Ciprianus dicit. Panis vite christus est. hunc autem panem dare nobis quotidie postulam. De quo et Cassianus in libro collationum. abbatem ysaac dixisse refert. Panem inquit nostrum epheson. id est. super substantialē. da nobis hodie. quod alius euangelista quotidianum dicit. Illud nobilitatis ac substantie eius fecit qualitate. quia scilicet super omnes substantias sit. atque omnes creaturas. sublimitas magnificet et ac sanctificationis eius excedit omnes creaturas. Hic vero proprietatem usus atque utilitatis expressit. Nam cum dicit quotidianum ostendit. quod si nullo die spiritualē vitam capere valeamus. Cum dicit hodie. ostendit eum quotidie esse sumendum. et hesternā habitationē non nobis sufficere. nisi quoque hodie similiter fuit attributus. Et infra licet illud quod dicitur hodie ad presentē vitam potest intelligi. id est. dum in hoc seculo commoramur. hic panem nobis presta. Et augustinus in sermone de domica oratione. Panis iste quotidianus. corpus domini potest intelligi. quē quotidie accipio. sine quo non possum saluari. ut ait dominus in euangelio. Panis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita. ecce quis in oratione domica panem petere cognoscit. intellige quid petis. Sacramentum namque corporis et sanguinis christi petis. Et beatus Thomas in expositione patris nostri. petimus ergo panem nostrum sacramentale qui quotidie in ecclesia offertur. ut sicut illud accipimus in sacramento. ita debet nobis ad salutē. Ioh. vi. Ego sum panis vi. qui de ce. des. et c. hec ille. Cum igitur in hac oratione nullā facit mentionem de sacramento vel specie vini. et augustinus et alij intelligunt de corpore et sanguine christi. apparet bene et quod sub hac specie corpus et sanguis eius a fidelibus solum petere volunt. quare conclusio vera. Conclusio decima.

Panis christi et eius operatio. hoc quoque per aperte manifestat.

Decima.

Jo. xij.

**Quod laicus eucharistie sacramentum sub
specie panis solum petat.**

Ista conclusio probatur ex praxi christi dupliciter. **N**egatiue primo. Nam dominus solus. xij. discipulos sub utraque specie cum eos presbiteros ordinasset. coicauit. ut dictus. est. co. vn. qm modum et formam consecrati instituit. **M**atth. 26. Discubebat cum. xij. discipulis. et **M**arci. 14. Elspere facto venit cum duodecim discipulis. et **L**uce. 22. Cum facta fuisset hora discubuit et. xij. apostoli cum eo. Quod exponens **V**eda super omelia. Dixit hiesus petro. dicit. In cena quam ultimam annus passionis cum discipulis saluator habuit. in qua eorum pedes lauit. eiusque corporis et sanguis tradidit misteria celebranda. **N**ec ille. **A**bi doctor ille expresse ponit. quod cena solus fuit instituta per celebrandis mysterijs. Et quod nullum alium ibidem communicasse legit dominus sub utraque specie. neque matres neque septuaginta duos discipulos. apparet quod solus instituit hoc sacramentum sub utraque specie. ut superius dictum est. ad sue memoriam passionis constituendam. et quod laicis non constituentibus non sic sit prestandum sed solum sub una specie. **A**ffirmatiue sic probatur ex praxi christi. **L**uce. vii. dicit de illis duobus discipulis. quibus apparuit in die resurrectionis euntibus in emaus. et quorum cum discubaret cum eis. accepit panem benedixit fregit et porrigebat illis. At illi cognouerunt eum in fractione panis. secundum concordem sententiam. d. f. d. **N**ic dominus dedit discipulis illis duobus. corpus et sanguinem suum sub una specie. De quo in sequenti conclusione latius dicetur. **E**t. b. augustinus in li. de concordia euangelij. di. A christo facta est permissio impedimenti usque ad sacramentum panis. ut unitate corporis participata. remoueri intelligatur impedimentum inimici. ut christus posset cognosci. Et glo. ibidem ordinaria et ebede. Per panem corpus christi et eius sacramentum scabatur et datur. **I**te Theophylus. Eumentibus sacrum panem aperit. **C**cj

proxia

ma

ax

quo

Conclusio.

oculi eorum. ut eum agnoscat. magnā em̄ habet ⁊ ineffa-
bilem caro cristi virtutē. **¶** Quod vero de altera sp̄e nō
possit intelligi. apparet ex serie euangelij. nam ista fuerūt
subitanea. q̄uis per temp⁹ sunt expressa. fractio ⁊ statim
porrectio. cognitio et euāitio. Cum igit⁹ dedit eis primā
speciem. cognit⁹ est et euāuit. Si secundā eis dedisset. qm̄
non fuisset. dedisset. quia iam euāuerat. **¶** Preterea ex
fractione panis legit⁹ cognitio facta. et nō ex vini distri-
butione. Itaqz est dicendū. qd dedisset illis de altera specie
ut adimpleat sermo quē dixit. Non bibam ammodo de
genimine vitis donec ⁊c. Sed itaqz ex primā specie venit
cognitio cristi. et non ex secunda. quod est contra tenētes
cōmunionē alteri⁹ speciei. qui dicant plures grās ex se-
cunda prouenire q̄ prima. de quo inferius dicet. **¶** Dicant
nunc quid volunt. cognitio cristi in eius hūanitate et di-
uinitate per primā speciem sufficēter datur. que est ipsa vi-
ta eterna. domio dicente Joh. 17. Nec est vita eterna ut
te cognoscāt solum deus. et quem misisti hiesum xpm. Te
nuncqz legit⁹ et scda sc. sc. et ex priā sp̄e venisse hanc cogni-
tionē. q̄ perapte māifestat. qd laic⁹ nō celebrās ⁊ suā salu-
tē querēs sub vna sp̄e sez panis vestigia xpi imitādo. que-
rere debeat hoc sacm̄tū g dco ⁊c. **¶ Conclusio. 17.**

**Sancti apostoli qui sanguine suo post-
tristum dei et celestia fundauere.**

**Corpus et sanguinē cristi non celebra-
tibus sub sp̄e panis solū cōtrauere.**

¶ Ista dco probat⁹ p ei⁹ prima pte p doc. sanc. in de rez-
gimie principū li. 3. c. 16. ubi dicit qd in sanguine. s. aplorum
et alio p sanctorū et corporib⁹. ac ipsorū vite meritis. funda-
ta est eccl'a. tanqz lapidib⁹ viuis et pretiosis. ac ineffabili
fundamēto. cōtra qd nec venti. nec pluuię. nec quecumqz

Undecima.**So. xliij.**

procelle diuersarū passionū. vel quatuorūq; perturbationū
leniat iūm pñt abuiere Isti scī apli vt dicit scđa ps de-
derūt corp⁹ ⁊ sanguinē xpī laicis soluz sub vna spē. ⁊ ita
xpī vestigia fidelit sunt imitati. **Uā actū. 2. legīt** Erāt
pseuerātes. i. fideles. i. doctria aplōz et cōicatōe. ⁊ fractōe
panis. **Iūm glo. et m gēm historiaz i scolasticis historiis**
exponit **Fractio panis. i. encarisitie** Ad idē lira **Icē actū**
um. ix. Postq; couersus fuit. s. paulus et baptisat⁹ p ana-
niaz. Subdit **Et accepto cibo confortat⁹ est** **Icē actū. 20.**
vbidicit de. s. paulo **Una autē sabbati cū quiescissē ad**
frangēdū panē. et subdit Accēdēs frangēsq; panē et gu-
stans. satis allocut⁹ est eos vsq; ad lucē **Quē passus do-**
ctores vniformit exponūt de sacmto corporis xpī. ⁊ ibi nō
sit mētio de altera spē vel de potu **Nec dñ ē q sub spē pa-**
nis. vel sub pane pot⁹ intelligat. vel q. b. lucas narrādo
vnā spēs. aliā volebat itelligi **Uā. b. lucas fm diuū hiero.** **Lucas**
de illustrib⁹ viris euāgeliiū scripsit fm q ab aplīs audi-
uit. Ac⁹ autē aplōz scripsit. fm q vidit. Si igit vidissz eū
alterā spēs practicantē vtiq; scripsisset. Icē actū. 27.
Paulus in nauī sumēs panē. grās egit deo in conspectu
oīm. et cū fregisset cepit manducare. animequiores facti
omnes ⁊ ipsi ceperunt cibum. scz de manu pauli. vt dicit
Crisostim⁹ in libro de opere imperfecto omelie. 77. expo-
nens de corpore cristi. sicut et illum actū. quando duob⁹
discipulis euntib⁹ in emaus dabat panē Super illo ver-
bo domini. Mathei. vij. Nolite sanctū dare canibus di-
cit Quia de sanctis dicere cepimus non est ta cendū. qm
aliud est sanctificatio. aliud sanctificatus. Sanctificatio
enim est quod alterum sanctificat. Sanctificatum autē
alterum sanctificare non potest. quāuis ipsum sic sanctū
ve puta. signas panem tuū quando māducas (sicut ait
aplis Sanctificat em per verbuz dei et orationē) sancti-
ficasti eum. non fecisti sanctificationē **Q. autē sacerdos**
Cc ij

Conclusio.

de manu sua dat. non solum sanctificatū est. sed et sancti-
ficatio. qz nō solum hoc datur quod videt. sed etiā quod
intelligit. De sanctificato aut pane licet et aialib⁹ iacta-
re et infidelib⁹ dare. qz non sanctificat accipientē. Si autē
tale esset quod de manu sacerdotis accipit. quale ē. quod
de mensa māducat. nemo de manu sacerdotis acciperet
Et sequit^r ad ppositū. unde et nō solum dñs benedixit in
via panē. sed etiā de manu sua dedit Cleophe et sorio ei⁹
Et paulus nauigās non solū benedixit panē. sed de ma-
nu sua porrexit luce et ceteris discipulis suis. Quod autē
de manu sacerdotis porrigit. nec aialib⁹ dāndū est. nec
infidelib⁹ porrigendū. qz nō solum sanctificatū. sed etiam
sanctificatio est. qz sanctificat accipientē. Nec ille Ubi ex-
presse innuit. qz sanct⁹ paulus cōicauit sub vna spē alios
discipulos in nauī. **P**anē etiā cristianissimā p̄munionē
vni⁹ sp̄etici. ipse dñs nedum i illis duob⁹ in emaus vt di-
ctum est. sed et in sanctis suis. et apl⁹is et discipulis con-
firmavit. **M**az in euāgelio fm̄ hebreos. a beato hieronio
in grecum sermonē translato. legit^r de beato **J**acobo sic
Domin⁹ autē cum venisset i domū summi sacerdotis. ve-
nit ad iacobū iustum et apparuit ei. **J**urauerat autē iaco-
bus. se non comestur panē ab illa hora. qua in cena dñs
biberat calicē. donec videret resurgentē dominū a dormi-
entib⁹. **R**ursumqz post paululuz. **A**fferte ait dñs mensaz
et panē. **T**ulit igit dñs panē. fregit benedixit et dedit ia-
cobo iusto. **D**ixitqz ei. **F**rater mi comede panē meum qā
filius homis resurrexit a dormitib⁹. **V**oc ibi. **D**e sancto
vero dionisio ariopagita legit^r. qz cū missaz celebraret. et
populum cōmunicaret. domin⁹ hiesus eidem cū immēso
lumine apparuit. et accipies panē. dixit ei. **A**ccipe hoc ca-
te meus quia mecū est maxima merces tua. hec incidē tali-
ter dicta sup̄ sup̄iora. quare ex tot pbatis iuditijs scōrū
relinquit^r conclusio vera.

¶ Conclusio. rñ.

*ois d'impia manu
accipit*

*Et iaco-
bus*

S. dno

Duodecima.

So. xv

Sancti dei aly ab apostolis in primitiua
ecclesia existentes.

Predictu modu cōmuniandi secū et cum
aly non celebrantib⁹ fuerūt obseruantes.

Ista deo pbat Nam legim⁹ de sancta petronella q̄ i ex
tremis p̄ multa ieiunia et orōs. corp⁹ dñi suscepit. et demū in
lectū se reclinās. p̄ tridū ad xpm migravit Idē de. b. hiero
nīo scribit eusebi⁹. vbi dicit Rogo vos fr̄s vt dñi mei affera
tis corp⁹. quatin⁹ i suo lumie videā lumē. vt firmās super me
oclos suos det mihi intellcū. et instruet me i via hac qua gra
diar. Dis v̄bis finitis. p̄ lōgas orōs vir dei gl̄iosus. sac̄ntū
dñi suscipiēs. ad terrā supin⁹ redijt. Nec eusebi⁹ Sic idē. b. eus
sebi⁹ in extremis cōstituit sub vna sp̄e panis cōcāuit. vt de eo
scribit. b. cirillus ad. b. augustinū de miraculis. b. hieroni. Sic
legit de. b. ambrosio. q̄ de manib⁹. b. honoratij vercellensis epi
sub vna sp̄e corp⁹ cristi cōcāuit. vt in vita sua legit Accepto
sancto dñi corpe. vbi deglutit emisit sp̄m bonū secū viaticū
ferēs. vt in x̄tute esce. esset aīe refectio Hec ex p̄logo ambrosia
ni ad beatum paulinū. qui vitā hui⁹ sancti scripsit Idem re
fert sanct⁹ gre. in. 2. li. dialogor. q̄. b. agapit⁹ quendā clauduz
et mutū corpe xpi cōcāuit sub p̄ia sp̄e. et eā plene sanauit. vbi
dicit Cūqz ei dñicū corp⁹ in os mitteret. illo die ad loquēdū
lingua muta soluta est. Et. b. gre. cū vni matrone non creden
tē potuerisset corp⁹ cristi. formā accepit cruce carnis ad corobo
randā fidē. quod sub p̄ia sp̄e ei⁹ vera ē caro et sanguis. ania
et deitas. corpusqz Idē de. b. bñdicto idē legit. q̄ vltima die ex
itus sui in oratorū se portare fecit. et ibi exitū suū dñici cor
poris p̄ceptōe munivit. Idē de sc̄a Maria egipciaca que dixit
ad zozimā Absceco te dñe vt i die cene ad iordanē tēdas. ⁊ cor
pus dñi tecū feras. et ego tibi occurrā. de manu tua corp⁹ illū
sac̄ntū accipiā. Nam a die qua huc veni cōmunionē dñi non

Ecij

petronella

hiero

eusebi⁹

ambros

Conclusio.

accepi Itē legi de sancto francisco. q̄ ob reuerentiā sacrificij
ac sacerdotalis dignitatis. nec sacerdos esse volebat. nec etiā
ablutionē post primā spēm accipere. seu vinū de calice in quo
missabāt. sed habebat ad hoc calicē spēcialit̄ deputatū. q̄ vsq̄
hodie seruaf̄ Itē de sancta luitia legi. q̄ ipsa spm̄ non tradi
dit post gladiū i guttur ei⁹ meritionē. donec sacerdos corp⁹ do
mini traderet. Adhuc et Wilhelm⁹ i suo sacramētali narrat
de hugone de sancto viro dicēs. q̄ cū doctor ille vltia infirmi
tate laboraret. corp⁹ dñi instāter petebat sibi dari. et cū nullū
cibū trinere posset. fratres ei⁹ turbatores timētes. simplicē ho
stia sibi obtulerunt qđ ille p̄ spm̄ agnoscēs ait. Misereat vri
fratres de⁹. cur me ita deludere vultis. iste quē portastis nō ē
dñs de⁹ me⁹. At illi attoniti mox corp⁹ dñi attulerunt. sed ille
vidēs se nō posse recipere. eleuatis i celoz oculis ac manib⁹ sic
orauit Ascēdat fili⁹ ad patrē et spūs ad eū. qui dedit illuz. Et
inter hec vba expirauit. ⁊ corp⁹ dñicū mox disparuit Ecce ma
nifestissime pbatōes et paxes. q̄ fideles cōicabāt i eccl'a pmi
tiua sub vna spē sufficēter ad salutē. Sed vt obmissis alijs p
patronos bobemie pmitios illud pbem⁹ De. b. Wenceslao le
gitur sic Deuotissime aut̄ i matutinis horis pscuerās. et in au
rora vix solē rutilantē aīe. i. corp⁹ dñi sumpsit. et sic illuminat⁹
et pcurat⁹ a fratre vulnerat⁹. De sancto filio Alberto epō ita
legi Dum i vrbe glo gonie per ei⁹ aduētū diuina misericordia
piperate baptisabāt hoīm multe caterue. ibi missaz solennia
celebrās. patri ymolat xpm̄ Quicqd̄ vero de eo sup̄fuerit. qđ
ipe et noui baptisati nō cōicauerūt. colligere iubet. et mundissi
mo panno inuolutū. suauit sibi p viatico deportādū Et hoc
apparet scitū albertū sub panis spē viaticū deportasse. cum in
panno nō seruaf̄ sanguis xpi. sed i calice Q̄ vero de. b. Lud
milla dicit. q̄ cōicauit corpori et sanguini. verissimū est. sed ni
hil dicit de spēb⁹ Cū aut̄ episcop⁹ su⁹ sanct⁹ albert⁹. cū nepos
su⁹ sanct⁹ wenceslaus sub vna spē corpus ⁊ sanguinē recepe
runt. Idem est de. b. ludmilla dñm. quare Conclusio sic per multa
scōp̄ exā roborata relinquit̄ vera ⁊ c. **Conclusio tredecia.**

In catia
pmitia

B. vire
flans

S. adalbus

Ludmilla

Tredecima.

Fo. xvi.

**Concilia sacra quorū dicta auctoritate papa-
li et imperiali approbatiōez receperūt.**

**Quod laici duntaxat corp⁹ et sanguinē tristi
sub spē panis accipe debeāt affirmaverūt.**

Ista cōcilio quātū ad ei⁹ primā partē pbat auctoritate. sc. in
trac. de regimie pūcipū li. 3. c. 7. vbi late ostēdit. pmo de quatuor
impatorib⁹. q̄ fuerūt sp̄ pntes quatuor solēniorib⁹ ⁊ vltiorib⁹
cōcilij. approbātes eorū statuta hoc claz p̄z in. l. j. C. de sum.
tri. et si. catho. vbi disponit impator. q̄ hñ qui euangelicā do-
ctrinā ⁊ s. pauli nō recipiūt. tanq̄ heretici sunt iudicādi. Et in
eplā Inter claras. C. eo. ti. vbi et p̄ia quatuor cōcilia appro-
bant. nedū a papa vey etiā a iustiano xpianissimo impatore.
Ita quoqz p̄z de scrissimis. quorū solū interest. vt dicit. d. s. 22.
q. j. ar. jo. hñmōi sinodos et cōcilia obfūare. dictata cōfirmare.
et tandē publicare ⁊ c. q̄ p̄ma ps cōcōis x̄a. Scd̄a ps eiusdē
cōcōis cōciliorū sacrorū et canonū auctoritatib⁹ pbat. Primo
canōe. b. clemētis pape i pmo li. cōcilioz vbi d̄t. Si q̄s pbt aut
diacon⁹ relinq̄s prochiā pergat ad aliā. si cōmonit⁹ nō redi-
erit. i sua iniquitate pseuerās. hñc mīstrare nō patimur. vey tñ
tāq̄ laic⁹ ibi p̄cet. Scd̄o ex cōcilio agathē. et ha. in. c. si ep̄s
jo. d̄t. Si ep̄s aut pbt aut diacon⁹ capitale crimen cōmiserit
aut cartā falsauerit. aut flm̄ testimoniū dixerit. ab officij honore
deposi⁹. i mōasteriū detrudat. et ibi q̄diu vixerit laicā p̄ionē
accipiat. Si l. e. lv. d̄t. Si euāgelista. vbi pbt enormit̄ p̄cūtes
diaconū d̄z deponi ab officio. laica tñ cōione sibi cōcessa. Si. r.
in cōcilio. sardicē. i duob⁹ locis De hac laica p̄ione mētio fit
vbi d̄r. q̄ si q̄s ita temerari⁹ fuerit. et elect⁹ fuerit ad clamores
pplī i ep̄m. et dicat se h̄rē l̄as pplī. talis nec laicā p̄ionē i se-
ne accipiat. nisi de hoc p̄tuerit. hec ibi. Itē exō Ciriaci pape
Si q̄s sane cleric⁹. aut viduā. aut certe scd̄az coniugē duxerit
ab oib⁹ eccl̄astice dignitatis p̄uilegijs nudat. laica tñ cōione
sibi cōcessa Itē ciprian⁹ i eplā ad corneliū de lapsis. tracta tu

Lucia
1610

Conclusio:

ergo illic. cū collegis plurimis habitu suscept^{us} ē trophim^{us}. p quo
satis fatiebat frat^{um} redit^{us}. et restituta multor^{um} salus Sic tñ ad
missus ē trophim^{us}. vt qñ laic^{us}. cōione (nō sñ qñ añ malignor^{um}
lre pñlerit. qñ loco sacrificij) vsurpet. hec ille In istis canoni
bus per cōione laicā quid pōt aliud intelligi. qñ cōio sub vna
spē. vt volūt oēs doc. iuris cāonici. quib^{us} i arte sua ē credēdū
Nam abbas exponit laicam cōmunionē. i. corpus cristi. In-
nocenti^{us}. i. viaticū. Hostiensi^s. i. panē bñdictū. vel corp^{us} xpi Idē
Jo. an. in nouella. et Archi. exponit. i. vt non offerat vt sacer-
dos Sed ab alio recipiat vt laic^{us}. vbi oēs cōione laicā vocāt
sub vna spē. et illa fuit iam tpe. s. petri et elemētis. sicut patz ex
cāone ei^{us}. et ex pñxi de filia. s. petri. scā petronella ¶ Nec intel-
ligi pōt de cōione. i. de cohabitātōe fidelīū laicor^{um}. qñ ad qd vti-
lis sibi esset i fine vite. laica. et nō sacerdotū cōmuniō. cū illi pa-
rū pñt ad salutē cōsulere. Et i exitu aīe. maxie sacerdotū pñtia
est necia. Nec pōt intelligi vt. s. dicit. nō sacrificās. sub vtraqz
spē. naz vt sup^{er}. vñ in pñis. Sola eucaristia iubet^{ur} refuari. et
nō sub spē vini Et oēs isti cāones loqñtes de laica cōione refe-
runt^{ur} ad pños. vt. s. ppter scelera sua nō admittāt^{ur} ad offitūz
altaris. Sed aliqñ si penitētes fuerit cōicēte vel laici. Aliqñ enīz
et illa cōmuniō eis denegāt^{ur} propter sceleris immanitates. vt
est ille casus. Si quis per secularem manū receperit episcopa-
tū Itē ex cōcilio Remēsi. c. 2. ¶ Alias Et habet^{ur} de consec. dil. 2.
Peruenit. vbi reprobat^{ur} vsuetudo. qñ corp^{us} xpi deferēbat^{ur} p lai-
cos ad infirmū Et nō sit mētio de calicis portatōe Prefca ex
cōcilio Tholetano. qd est de antidotib^{us} sic hēt. Cuz i diuio ca-
none nihil dēat esse vsusqz in collatōe nostri cer^{emonie} relac^{us} est ca-
non Tholetani cōciliū pñi i quo pceptū ē Si qñ acceptū a sa-
cerdote eucaristiaz nō simpserit velud sacrileg^{us} pñellat^{ur}. nec
adiecta ē ibi discretō volūtātū. cū et fidelis accipiat fidelit^{er}. qd
et naturalit^{er} cū necitas deglutire nō finit. Solet em̄ hūane na-
ture infirmitas i ipo mortis exitu tāto siccitatis pōdere depñi
nec vllis cibor^{um} allatōib^{us} refici. Sed vir tātūdē illati. delectet^{ur}
gratia poculi sustētari. qd etiā in multor^{um} exitu vidimus. qui

cōio laica
quid

Tredecima

Ro. xvii.

optatū suis vocibus expetētes viaticū. collatū sibi a sacer-
dote eucaristiā reiecerūt. non q̄ infidelitate hoc agerent.
sed q̄ p̄f̄ domici calicis. haustū. traditū sibi nō possunt
eucaristiā deglutire. Non ergo h̄mōi a corpore separādi
sunt. qui talia non infidelitate. sed necessitate fecerūt. Nec
ille. Jam apparet q̄ tpe hui⁹ concilij etia⁹ fuit cōmunio
vni⁹ speciei q̄ dabat infirmis p̄ter dñici calicis haustū
quā siccā hostiaz aliqui infirmi non poterāt deglutire. et
propterea non dānant. q̄ poti⁹ infirmitati q̄ infidelitati
ascribit canon. Et tñ non p̄uidet q̄ eis def̄ de calice. etiā
in hac necessitate. Nec hec dictio. p̄ter. potest ex poni pro
ante. q̄ nulla fuisset difficultas. si postea daret de calice
quia et hoc aliqñ sanis p̄tingit tali siccitate laborātib⁹
quod aliqñ primo cū vino hostia plene desert̄ Itē ex cō-
cilio Guarnatiēsi de consec̄. dis. 2. in. c. P̄b̄ p̄cipit. q̄ p̄e-
sbit̄er eucaristiā. i. hostiā semp̄ habeat paratā. ut qñ quis
infirmat̄ statim eū cōmunicet ne sine cōmuniōe moriatur
vbi glo. ait. Sanguinē nō p̄cipit seruare. q̄a opus esset
nimia cautela in eo seruādo. Et addit Archi-iacon⁹ do-
ctor ordinari⁹. P̄terea nō est opus. q̄ vbi est corp⁹ ibi ē
et sanguis. Et in glo. ordi. sup. c. Comperim⁹. dicit q̄ in-
firmus vel sanus in necessitate sine vino corpus cristi su-
mere potest. Ecce q̄ tam sanis q̄ infirmis sacri canones
dicunt sufficere ad salutē sub vna specie cōicare. Nūc au-
tem t̄pib⁹ his que cuz plurime fuissent exorte dubitates
quō populo debeat dare. Canones sacrorū conciliorū Cō-
stantien. et basilien. hoc determinatū lucid⁹ explanauerūt
quib⁹ oīno standū est i materia fidei. Nā in cōstantien.
concilio. statutū est q̄ licet crist⁹ post cenā instituerit ⁊ su-
is apl̄is ministrauerit sub vtraq̄ sp̄e hoc venerabile sacra-
mentū panis et vini. tñ hoc non obstāte sacrorū canonū
autoritas laudabilis et approbata cōsuetudo eccle⁹ serua-
uit et seruat. q̄ h̄mōi sacramētum non debet confici post

*Cōstantien
solutū*

Conclusio.

cenā. neq; a crisi fidelib⁹ recipi nō ieiunis. nisi in casu in-
firmitatis. aut alteri⁹ necessitatis. a iure vl' ab eccl'a pces-
so vel admissio. Et sicut hec p̄suetudo ad euitādū aliqua
pericula et scandala ratōabiliter est introducta. q̄ licet in
p̄imitia eccl'ie h̄mōi sacramentū reciperet a fidelibus
sub vtraq; sp̄e. et a laicis t̄m sub specie panis. suscipiebāt
cum firmissime credendū sūt. et nullatenus dubitandum
integriti crisi corpus et sanguinē tam sub specie panis q̄
sub specie vini veraciter contineri. Unde cū h̄mōi p̄suetu-
do ab eccl'ia et sanctis patrib⁹ rōnabiliter introducta ē
et diutissime obseruata. sit habēda pro lege. quā non licet
reprobare aut sine auctoritate eccl'ie pro libito innotare
Quapropter dicere q̄ hāc cōsuetudinē aut legem obser-
uare sit sacrilegū. aut illicitū. censeri debet erroneū. et per-
tinaciter asserens oppositū premissoz. tanq̄ heretici ar-
cendi sunt. et graniter puniendi per diocesanos locorum
aut officiales eorū. seu inquisitores heretice prauitatis. in
regnis seu prouincijs. in quibus contra hoc decretū for-
sitan fuerit aliquid attemptatū. aut presumpitū. iuxta ca-
nonicas et legitimas sanctiones. in fauorē catholice fi-
dei. contra hereticos et eorū fautores. salubriter aduētas
Et hoc sacro cōcilio apparet q̄ p̄munio vni⁹ sp̄ei ē tenē-
da sicut lex. Et a nullo debet improbari. et q̄ oppositū as-
serētes sunt vt heretici puniēdi. vides quāta sit auctoritas
sacri cōcilij. et si nō essent alie scripture scōz. hec sola suffi-
cit p̄ fundatōe hui⁹ sacratissime dionis. ¶ Itē in cōcilio
basiliēsi ita diffinit. q̄ fideles clerici siue laici cōcantes ⁊
nō p̄ficiētes. nō astringūt ex p̄cepto dñi ad suscipiēdum
sub vtraq; sp̄e. panis scz et vini sacz eucaristie sacramentum
Sed eccl'a que regit spū scō veritatis. secū manēte ineter-
nū. cū qua crisi⁹ vlq; ad p̄sumatōz seculi est. sicut ait di-
uina scriptura ordinare habet quō ipsi nō confutib⁹
ministret. put p̄ reuerētia ipsi⁹ sacramēti. ⁊ salute fidelū

*In cōcilio
basiliēsi*

Tridecima.**Jo. xviii.**

videret expedire. siue aut sub vna sp̄e siue sub duplici. q̄s
cōmunicet. s̄m ordinatōez seu obseruatōez ecclesie. p̄ficiat
digne cōicantib⁹ ad salutem. nec vllatenus ambigendū
est. q̄ sub specie panis caro t̄m. et sub specie vini sanguis
tantum. Sed sub qualibet specie est integer totus cristus
laudabilis quoq; consuetudo cōicandi laicū populum
sub vna specie. a sanctis patrib⁹ rationabiliter introdu-
cta et hacten⁹ diutissime obseruata. et a doctorib⁹ diuine
legis sacrorū canonū atq; sanctarū scripturarū. multam
peritiā habentib⁹. iaz a longo tpe cōmēdata p̄ lege ha-
benda est. nec alieni licitū est eā reprobare. aut sine aucto-
ritate eccl̄e ip̄az immutare. Et hac iterū sinodo apparz
expresse **Primo** q̄ cōmuniō sub vtraq; sp̄e. nō ē de p̄cepto 1
xpi. ad laicos et nō cōficiētes **Secundo** patz q̄ quicqd̄ diffinit 2
conciliū quod p̄ sancto est diffinitū. et ita firmiter tenen-
dū. sicut esset diffinitū tpe ap̄lōrū **Tertio** patz q̄ neq; sub 3
vna neq; sub duplici sp̄e cōicare simpl̄r est p̄ceptū. nisi
ecclesia illud confirmaret **Et illi** siue de vna quis intelli-
git de laicis. siue sub duplici de clericis cōficiētib⁹ cōicet
s̄m ordinē ecclesie **Vnde** quartū manifestū est. q̄ cū eccl̄e 7
sia approbet et laudet sacratissimā sub vna sp̄e cōiōnē. q̄
contra illā facies preter voluntatē ecclesie. et expressaz ad-
missionē. peccat in sp̄m sanctū. cui⁹ auctoritate sc̄a sue-
rūt cōcilia cōgregata. sicut inferi⁹ p̄babit **Quinto** q̄ nō 4
plus sub vna q̄ sub vtraq; sumit. sed sub qualibz sp̄e est
integer quo ad integritatē subālē. s̄m toto esse huano cū
corpore. aīa. mēbris. sanguine. ossib⁹ et venis. ver⁹ de⁹ et hō
et tot⁹ quo ad oēs gr̄as beatificātes. plen⁹ gratia et veritate
crist⁹ deus noster. **Sexto** q̄ laudabilis et approbata ē hec
sacratissima cōmuniō vni⁹ sp̄ei et autorisata et p̄ eccl̄iaz
recepta et cōfirmata **Septimo** q̄ hāc sacra cōiōnē reprobas.
p̄tra eā disputās vlt̄ p̄tra eā sine verecūdia temerarie scri-
bens. et predicās. incurrit peccm̄ inobediētie et pagāitatis

*(nota)**Prout in
p̄m p̄m*

Conclusio.

quia sacris canonib⁹ auctoritat⁹ trad⁹ cere. ergo delo vera q^{ue}
sacra cōcilia approbāt hāc delōz katholice positam.

Conclusio decimaquarta.

Sancti et catholici viri i vntis eoz mlti-
plicititer hoc ipsum affirmant.

Idē laici eucaristie sacramentū sub spe-
tie panis solum recipere debent.

Hanc conclusionē. s. d. multipliciter probāt. Veniāt er-
go ad probandū hanc sacrā communionē sub vna spē san-
cti doctores. qui in locis innūeris loquentes de eucaristia
nullā faciūt mentionē de altera specie. per hoc volētes in-
nuere q^{ue} sub vna spē sufficit ad salutē sumptio hostie sa-
lutarie. *aug⁹* **Unde augustin⁹ de visitatōe infirmoz eplā pri-**
ma sic dicit. Tu q^{ue} viam carnis vniuerse. nepos aman-
tissime. ingredi festinas quo visur⁹ es parentes tuos. pa-
triarchas sanctorū oīm vniōnē et summā beatitudines. Ad
tanti igitur itineris (ne deficiās in via) subsidium gran-
de viaticū. tibi necessariū. illud viuificum dominici cor-
poris supplementū. suscipe fili mi ne rennuas. quin poti⁹
illud avidissime queras. fideliter comedas. Cibus em̄ iste
incorpalis. ineffabilis. viaticū tibi erit saluberrimū. redem-
ptionis tue pretiū. redēptoris monumentū. redempti mu-
Ambr⁹ **nimentū. Itē Ambro. li. de sacramētis. Ista esca quā ac-**
ciptis. iste panis qui de celo descēdit. vite eterne substātiā
ministrat. Et quicūq^{ue} hunc panē māducauerit. nō mori-
etur in eternū. q^{ue} corpus cristi est. Et habet de consec. dis.
2. Reuera. et mgt in. 4. dis. 11. Itē Ambrosi⁹ de cōsecre.
dis. 2. Dīa veritas inquit ad discipulos. Nec est caro mea
pro mundi vita non alia plane. q^{ue} que nata est de maria
Passa est in cruce. et resurrexit de sepulchro. Nec in q^{ue} i^ha
est et ideo cristi⁹ est caro. que pro mundi vita adhuc hodie

viaticū

Aug.

Ro. xix.

Offeritur. Et cū digne percipis. vitaz in nobis operat. Pa-
nem quidē istum quē sumpsim⁹ in misterio. illuz utiqz in-
telligo. qui manu spiritus sancti format⁹ est i vtero xgis
et igne passionis decoct⁹ in ara crucis. **Hec ille.** **Itē bñs**
augustin⁹ in li. de xbis dñi. Qui māducat me vivet pro
pter me. non ergo timeam⁹ frēs istuz panē māducare. ne
forte sumam⁹ illuz. et postq manducam⁹ nō inueniam⁹
Manducat crist⁹ et vivit māducat⁹. qz surrexit occisus.
Itē augustin⁹ sup psal. 34. **Iudei** pascebāt tanq de pa-
ne domini. ⁊ nos de carne dñi pascimur. qz corpus ipsius
manducam⁹. **Itē Hilari⁹** de tri. li. viij. **In cristo** pater et
crist⁹ in nobis. vnū in his nos esse faciunt. Si vero car-
nem corporis nostri crist⁹ assumpsit. vere. et homo ille cri-
stus est. nos qz vere sub misterio carnez eius sumim⁹. per
hoc vnū erimus. qz pater in eo est et ille i nobis. **Itē bern-**
hardus in sermōe de corpore cristi ad petz pbrm **Liquor**
iste quē vides. iam non est vinū sed sanguis cristi. quē p-
te fudit in pretiū tibi reservās i altari poculuz **Hec ille.** Et
expresse loquit⁹ sacerdoti petro consueti. q in altari sacer-
dotib⁹ de calice reservat⁹ poculū sanguis cristi. ⁊ non lai-
cis. aut non cōficientib⁹. **Sed ne diu immoremur ad**
uocam⁹ doctores. qui non i nube sed ad propositū in for-
ma loquunt⁹ **Unde Innocenti⁹** in trac. milie part. 4. que-
rit. **Trū panis** sine vino vel ecōtrario ita debeat psecra-
ri. sicut sub sola panis spē debet servari. **Respondet** Si vi-
nū inuenire nō posset vel i aliquo casu defuerit in his re-
gionib⁹. in quib⁹ alterū inueniri nō potest. licite potest al-
ter sine altero psecrari. Ex quo apparet primo q doctor
iste affirmat. q sub sola spē panis eucaristia debz servari
Secdo q in talib⁹ regionib⁹ carentib⁹ vino. possit cōfici
sub puma spē. qd nullo mō esset verū si sub vtraqz spetie
esset preceptū cristi. **Propterea dñs petr⁹** de tharen. super
4. dis. xij. dicit. **Ad quintuz** sic procedit. **Et videtur** q debeat

Do i

Conclusio.

dari populo sub vtraqz sp̄e luce. 22. Qui p multis effun-
det. Et r̄ndendo ad questionē dicit R̄ndeo q̄ i sac̄ntis ē
ratio signi. ⁊ ratō cause H̄c ratio p̄tinet ad sapiētiā. s̄ cau-
salitas ad gr̄az. q̄ ergo gr̄a oib⁹ nec̄ia est. sed nō sic sapi-
entia Efficacia vero equalis ē sub vtraqz sp̄e. sed nō r̄ca-
tio. in oib⁹ tradit sub altera sp̄e. sub qua p̄ima pōt tradi
cū reuerētia et cautela maiori dat̄ laicis. a maiorib⁹ x̄o
t̄m. i. p̄b̄is vel ministris sumit̄ sub vtraqz sp̄e. Nec ille
Ite alexand̄r C̄terū licet sumere sub sp̄e panis t̄m. siue sub
sp̄e vini. et r̄ndendo dicit. q̄ quia corp⁹ integre sumit̄ sub
vtraqz sp̄e. bene licet x̄pm sumere sub sp̄e panis t̄m. sicut
fit a laicis ubiqz i eccl̄ia Q̄ aut̄ dicit Canon Cōperim⁹
intelligit̄ de confit̄te Eccl̄a aut̄ illud sacramentum di-
spensare cōsuevit sub sp̄e panis t̄m. p̄pter periculū effusio-
nis. q̄d forte accideret si sub sp̄e vini dispensaret̄. Deinde
propter viciū infidelitatis quod nō immerito simplicitum
mentib⁹ ingereret. si semp sub sp̄e b⁹ panis et vini daret̄
Possunt em̄ simplices credere. q̄ crist⁹ non cōtineret̄ sub
altera sp̄e sicut cōtigit q̄nqz. Unde aliquib⁹ religiosi pe-
tentib⁹. et instantib⁹ vt sub vtraqz sp̄e sumeret̄ sac̄ntuz
hoc. sacerdote quodā pio celebrāte. cū faceret fractiōez cō-
canū patene totū visus est repleti sanguine ad quod ob-
stupuerūt ip̄e et circūstantes Sed cū ille sacerdos contin-
geret partes hostie. totus ille sanguis visus est reintrare ⁊
sic petitioni et tēptationi illorū fuit penit⁹ satis sac̄tū Nec
ille Ite idem doctor in scripto suo sup̄ iohannē exponēs
illud Job. vj. Nisi mād̄icaueritis. dicit Solus sacerdos
cōmunicat sanguini. reliqui vero. s̄ nō sacrificātes cōicāt
corpori t̄m Unde thomas i summa de sac̄ntis sup̄ q̄to
dicit. q̄ laicis dat̄ sanguis cū corpore in modū vnionis
q̄ non est corp⁹ sine sanguine. et ideo nō dat̄ laicis seorsuz
licet sacerdos sacrificiū recipiat seorsuz. in signū. q̄ san-
guis cristi fuit diuisus a corpore cristi in cruce. Nec Tho.

*20m. 22.
20m. 22.
vna sp̄e d̄p̄t
p̄t. laicis*

Arif.

Bo.rr.

Item idē in 3. pte. q. 20. ar. 11. mouet in forma quēstioez. 7
dicit q̄ circa hui⁹ sacramēti vsum duo pnt considerari.
Unū ex parte ip⁹i sacri. Aliud ex pte sumētū. Et par
te ip⁹i sacri cōuenit q̄ utrūq; sumatur. s. corp⁹ et san
guis. q̄ i vtraq; cōsistit pfectio sacri. Et ideo q̄ ad sa
cerdotē hoc pertinet sacri cōsecrare et 2ficere. nullo mō
debet corp⁹ crīsi sumi sine sanguine. Et pte autē sumētū
reuerētia summa requirit et cautela. ne aliquid accedat.
quod vergat i iniuriā cāti misterij. qd̄ precipue posset ac
cidere in sanguis sumptōe. Qui quidē si incaute sumeret
defacili posset effundi. Et q̄ crescēte multitudie ppli crī
stiani. in qua cōtinent tenes. iuuenes et puuli. qui quidez
non sunt tante discretōis. vt cautelā debitā circa vltz h⁹
sacri adhiberēt. Ideo pvide in ecclesijs seruāt. vt po
pulis sumēdis sanguis nō det̄. Sed solū a sacerdotibus
sumat̄. Itē idē super ioh. dicit. ppter periculū emissiois in
aliquib⁹ ecclesijs seruāt. vt solus sacerdos cōicet sanguini
reliqui vero corpori. nec tñ est contra sententiā dñi. q̄ qui
cōicat corpori. cōicat 7 sanguini. cū sub vtraq; spē totus
crīst⁹ contineat̄. Et nā quātū ad corp⁹ 7 sanguinē sez sub
spē panis cōtinetur corpus crīsti ex vi cōuersionis. san
guis vero ex 2comitātia. Dec ille. Et exponēs idē doctor
vbi dixit i aliquib⁹ ecclesijs. de mīstris altaris. dicit i. 4. dis.
10. q. 2. q̄ mīstris altaris fm cōsuetudinē aliquorū datur
participatio sanguis. de quib⁹ presumit q̄ in talib⁹ sint
magis cauti. In lege etiam veteri in libaminib⁹ nō ha
bebāt offerētes. sed soli ip⁹i sacerdotes. p que scabatur ci
bus huius sacramenti. Dec tho. d. s. Item Albertus ma
gnus in sermonib⁹ de corpore crīsti. et nono sermone. Ve
nite. querit ex intentōe. quare popul⁹ nō accipit sanguinē
sicut sacerdos sub spē vini. Dicit q̄ huius est triplex ratio
Primo ad habendū vas congruū. Sicut em̄ vino vas
in quo seruatur specialius et diligent⁹ preparat̄ q̄ panē

Do ij

*Bo.rr. huius
alibi*

Conclusio.

Sic sanguis cristi sub specie vini sumendus solis sacerdos a
tibus concedit. tanq[ue] vas dñi. ad hoc specialiter cōsecre-
tis ⁊ sacra religiōe constrictis. et virtutū pulchritudinē pre-
cellenti⁹ p̄conatis. Unde deutro. xij. Carnib⁹ bestiarū
tuarū ipse vesceris. sanguinē vero fundas in altari. i. cō-
mittes sacerdoti. qui debet esse vas specialiter cōsecratū
et sanctū. et altare dñi dignum ad sanguinē donū susci-
piendū. Et exodi. 24. Tulit moyses dimidiaz p̄tem san-
guinis victimarū. et misit in crateres. Crater et cratera
vas est vinorū multis ligaturis circumligatū. signās re-
ligiosorū sacerdotū vitā. virtutib⁹ custodiā. ad cristi san-
guinē suscipiendū aptum. Nec ratio doctoris hui⁹ soluit
tantā s̄tā eorū qui dicūt. Ex quo laici digni sunt sub pri-
ma specie. quare essent indigni ad scōaz specie. **N**ūdeo q̄
non considerat hic dignitas meriti. q̄ s̄m illā bibit laic⁹
fidelis sanguinē cristi sub prima sp̄e. Sed advertit digni-
tas officij sacerdotalis. cui i speciale p̄uilegiū sumere de
sanguine cristi sacramentaliter testimoio legis veteris. s̄m
2 istum doctorē est reservatū. **S**ecūda ratio ad evitandū effu-
sionis periculū. Nunc est q̄ domin⁹ ap̄is in cena paucis
et ut suis sacerdotib⁹ non solū corpus in sp̄e panis. sed et
sanguinē in specie vini dedit. multitudini vero hoīm in
deserto panē sine potu distribuit. **T**ertia ratio est ad pre-
3 cauendū erroris periculū. Si em̄ ppl⁹ rudis sumeret san-
guinē sub sp̄e vini. vir crederet illū sub specie panis. cum
tū sit veraciter sp̄e sub utraq̄. Nam si em̄ sub sp̄e vini cō-
secrati sanguis cristi est per transubstātiatōz. ita ibi san-
guis ei⁹ veracit̄ intelligit̄ p̄ annexione. Nec em̄ duo cor-
pus cristi et sanguis. ymmo hec quatuor. corp⁹ sanguis.
aīa et deitas cristi. iam ultra non p̄nt separari. Unde si-
cut sacerdos suscipit sanguinē cristi sacramentaliter de calice
sic populus sumit illū intellectualit̄ sub sp̄e panis. de i⁹ o
cristi corpore. et est eis itaq̄ utilis et itaq̄ dulcis. ut sacerdotib⁹

lxv.

So. xxi.

qui sumunt eum sub specie vini de calice. Canticor. j. **B**o-
trus cippi dilectus meus mihi. q. scz i botro sumo duo. vnu
id est corp⁹ dni in cibū. et ex vno sugo dulce sanguine in
potū Dextro. 32. **C**onstituit eū dñs 7c. vt sanguine vne
biberet meracissimuz. Idē tho. in cōpendio theoloice ve-
ritatis. et i questionib⁹ de sacramētis. 7 i alijs locis **G**au-
dere i gīt fideles et plaudite. q. cōcantes sub vna spē hec
bona consequimini. q. i sancta obediētia. in scā ecclesia. in
archa. in nauicula petri. cōmunicatis. **I**te sanguis cristi
sub spē panis et eius ania et deitas est vobis tam dulcis.
tam vtilis. tam salubris sicut nobis sacerdotib⁹ offerēti-
bus simul ipm sub vna spē vobiscū bibim⁹. q. simul vi-
uimus et siml⁹ ad celestia i hac sancta p⁹ muniōe de eccl^a
militantiū ad eccl^az triūphantiū. duce deo vno et simpli-
ci. ibim⁹. **E**st et alia ratio correspondēs videlicet medicine **Thalia**
ad morbū. vt sicut hūana natura p⁹ cibum peccādo mor-
tem incurrit. sic p⁹ cibū obediēdo restaurat⁹ ad vitā **U**nde
Innocenti⁹ papa i sermōe de natiuitate dñi **V**erbū ca-
ro factū est. carnē aut⁹ assumptā nō solum dedit nobis in
pretiū. vt redimeret nos a morte. ver⁹ etiā dedit nobis i ci-
bum. vt aleret nos ad vitā eternā. **P**m q. ipse met pollicet⁹
Panis quē ego dabo caro mea ē pro mōi vita. vt sicut p⁹
cibū mors intravit in orbē. ita p⁹ cibū vita rediret ad vrbē
Hec ille **I**te **B**onaventura sup⁹ quarto sniaz dicit. q. san-
guis nō dat p⁹ p⁹lo sub spē vini. q. pplūs bibit sanguinez
sub spē panis. licet nō sub p⁹rio signo. **I**te **N**icolaus de
lira super iohannē vj. **N**isi māducaueritis. dicit. **N**on ē
per hoc intellegendū. q. hoc sacramētū sub vtraqz specie
sit fidelibus exhibendū. sed tm hoc modo a sacerdote su-
mendū **I**te domin⁹ petrus de palude patriarcha hiero-
solimitanus super. 4. sen. dis. xj. dicit. **S**ecunda conclusio **2 gto**
est. q. non debet dari populo sub vtraqz spē. sed soluz sub
specie panis. p⁹pter periculū effusiōis. sicut olim offerentes

Do in

Conclusio.

edebant de sacrificijs et oblatiōib⁹. que erant in materia solida. Sed soli ministri de libaminib⁹ que erāt liquida. Itē doctor subtilis Scot⁹ in. 4. dis. viij. q. Quid sacritum a non ieiunis possit recipi. dicit q̄ sacerdos p̄r⁹ p̄secratōz hui⁹ rigidissimū habet mādātū eccl'ie ad hoc. ut p̄cipiat utrūqz. laic⁹ autē non habet aliquod mandatū ex statuto ad hoc. q̄ utrūqz percipiat. ergo non est necessitatis. Nec ille Itē tho. de argētina sup. 4. dis. viij. p̄tici. 3. vlti. argu. dicit. Sicut sacerdos in die parasceue celebrando non debet uti vino consecrato ex statuto ecclesie. sed sola hostia. reservata in precedenti die. nec obligat ad sanguinē sumendū. sub specie vini tali die. Sic nec laica persona. post cōmunionē corporis tenetur ad sumptiōz sanguinis xp̄i. Sed potest sumere vinū non consecratū. Itē idem dis. xj. q. 3. dicit. q̄ licet in passione cristi sanguis fuit separat⁹ a corpore. vsqz ad horā qua surrexit a mortuis. Et si in medio tpe fuisset p̄secratū. fuisset sub sp̄b⁹ panis corp⁹ sine sanguine. Et si calix fuisset p̄secrat⁹. fuisset sanguis sine corpore. Sed tñ post resurrectiōē xp̄i. sanguis semp vnit⁹ est corpori. et in sempiternū sic manebit. Et ideo qui p̄r⁹ resurrectionē p̄secrauit. vel in futurū p̄secrabit. propter vniōē realem corporis et sanguis cristi. sub utraqz sp̄e p̄tis et vini recipiēs. habet totū corp⁹ cristi. totum sanguinem. Ideo omni pp̄lo fm̄ p̄suetudinē rom̄e eccl'ie. veritas corporis et sanguis cristi. dat tantūmodo sub sp̄e panis. Et hoc p̄pter vitandū p̄iculum effusiōis. vel distillatiōis sanguis. qd̄ posset accidere. si sub sp̄e vini. ructi immorigerato et impetuoso pp̄lo sanguis traderet. Funt innūeri sancti doctores et scolastici utrūqz facultatis. theologicę iuridicę. qui concordī sententia. ex intentiōe determinant. q̄ cōmuniō sub utraqz specie non est de necessitate salutis. Et q̄ laici vel non confitentes non tenent cōmunicare sub utraqz specie. Nec aduersarij eccl'ie p̄nt vincas

*In die
p̄p̄m*

fo.rrh.

Conclusio quindecima

¶ sub utraq; spē sacramētali corp⁹ ⁊ sanguis cristi a nō cōfiterib⁹ recipiāt.

Prima pars pbat scz q n on sit expeditis. Et hoc dico ppter evitatōz multiplicis piculi. innumerētie et scādali cōtā susceptōez hui⁹ benedicti sacmēti. **P**rimū piculū ē effusiōe scdm ī deportatiōe de loco ad locū **T**ertiū ī vasorū sordidatōe que deberēt esse sacrata. nec passim tractata. vel tacta a laicis ī mundatōe. **Q**uartū ī barbis lōgis laicorū **Q**uitū ī vnatōe p infirmis. qm pe sit ī vāle accū

по с. сур
днго

penda

Conclusio.

generari. et ita desineret ibi esse sanguis cristi. nec suscipi-
endū esset. nec nouiter consecrandū sine missa. Et fieri pos-
set qd daret acetū purū p sanguine cristi. Addito qd i estate
bibiones aut musce generarēt. quātūcūqz esset vas clau-
sū. qñqz etiā putresceret. aut fierz velut abhorrabile ad bi-
bendū. et hec ratō ē efficax valde. Et ex alia rōne. qñ aliq
multi. p bibissent. Et querit i quo vase fieret consecratio tā-
ti vini. quātū requireret i pasce. p decē aut viginti milib⁹
p sonaz. Tertū dānū esset i sumptuositate vini. saltē apd
multas ptes i quib⁹ vir inuēit vinū ad celebrādū. et alibi
ehare compaf. Esset pterea periculū i cōgelatōe. essz rur-
sus piculū i falsē credulitatis inductōe. et hoc multiplicif
Primo qz hoc facere. semp fuit et est necessitatis. et ita per-
ierūt oēs et pereunt aliter sent iētes. fatiētes aut docentes
Et omēs gñaliter tam clerici qz doctores. et plati. qui nō
possētē⁹ opposuerūt se tali cōsuetudini. vbi. scriptis aut
sentētijs. Et qd sacra scripturā oēs illi puerterēt. Secūdo qd
romana eccl'a nō rite sentit de sacmētis. nec i hoc esset imi-
tanda. Tercio qd deilia gñalia et spetialit cōstātēse eria-
uerūt i fide et bonis morib⁹. Quarto multiplicif occasio
esset seditionū et scismatū i cristianitate nostra. sicut exp-
ientia nunc manifestat i bohemia. 7 ppter illa et multa
alia que per doctores assignant. que gratia breuitatis h
omittuntur. non videtur expediens qd a non constitutis
bus sub vtraqz spetie sacramētali. corpus et sanguis cri-
sti recipiatur. ¶ Neqz est necessariū. eo qd sub vna spetie
siue prima spc est. et sumitur totum et plenū et perfectum
sacramentū. Et hoc probatur Primo auctoritate deu-
tissimi doc. bonaventure super. 4. sentē. dis. xj. vbi querit.
Utrum vtraqz harum spetierū sit de integritate sacmēti
Et determinat qd fideles pfectū 7 integrū sacmētū recipiūt
in altera spetie tantū. Et p declaratōe dissiguit. qd in hoc
sacramento duo sunt. scz efficacitā et pccantia. Esse igitur

no est
p. 1. 1. 1.

Arv.

Ro. iiii

de integritate sacramenti dupliciter est Aut quantum ad es-
catiam. et sic non utraqz spes est de integritate sacramenti
quia quilibet habet tota efficaciam Aut quantum ad fcati-
onem. et sic ambe sunt de integritate. qz ambe requirunt ad
perfecta fcatioem. Et subiungit Et ideo fideles perfectu sa-
cramentu recipiunt altera spe tm. qz efficaciam recipiunt. Sz
quantu ad fcatioem sufficit. qz eccl'a facit in eoz pntia. Nec
oportet qz ipsi recipiant ppter periculū effusionis. et propter
periculū erroris. qz non crederet simplices in altera specie
totum xpm recipi. Nec bonauentura. Ad idē petr' de cha-
rantasia et doc. sin multis locis precipue i scripto quarti
circa dis. 4. parte. 3. q. 80. ar. xij. c. Et ista sententia ponunt
oēs catholici doctores in hac materia loquētes. qui i pre-
cedenti conclusiōe sufficēter sunt auditi. ¶ Et potest hoc
probari ratioe sic Cum p'minio fm aduersarios videli-
cet sacramentalis a xpo sit tradita Joh. 6. et si fm eos utraqz
spes tm est integru sacramtu. sequitur qz cri' i' ibidē docuit
et tradidit impfectu sacramtu qd ē inlanissimu dicere. Sz
qz hoc sequit' p'z quia per totū illum pcessum. seu ageln.
crist' nunqz facit mentionē de spē vini. et tñ ex dictis ad-
uersarioz habet. qz spes vini sit de integritate sacramenti
Sed qz traditio crist' non sit impfecta. qz ipse de' et homo
et qz perfecta sunt dei opa. perfecta oia tradidit diuina sa-
pientia. et qz de substātia sola panis aut spē. fecit mēdoz
vt superi' satis manifeste dictū est. et nusqz noiauit spēm
vini. Sequit' qz sub spē panis perfectu docuit et statuit sa-
cramentu. Hoc affirmat p magist' in q'rto dis. xj. postqz
dedit rationē quare fuit sub duplici spē institutu. statim
subiungit. Sub utraqz tm spē tot' sumitur. qz eadē ē ratio
vt ait nilari' in corpore crist' que i mamma precessit. De
quo dicit. qui plus collegerit nō habebat ampli'. nec qui
minus parauerat habebat min' Et dicit glo. sup epl' az
j. corinth. xj. Et beat' hieronim' dnice. v. post epiphaniā

Conclusio.

Et habet de cōsec. dis. 2. Singuli accipiūt xpm dominū
et singulis portionib⁹ totū corp⁹. nec p singulas minuit
sed integrū se prebet singulis. Et glo. interlinea. sup ioh.
vj. super verbo. caro mea Qui vnū sumit totū sumit. Itē
tho. in glo. cōtinuata et allegat gregoriū antiquissimū
nazanzenū. totū autē corpus et sanguinē suscipit etiā si
partē misterior accipiat. Sicut em̄ vnū sigillū diuersis
suā figurā totā impartit et integrā manet post distribu-
tionē. Et sicut vna vox penetrat ad multorū auditus. sc̄
nulli dubiū sit corpus et sanguinē domi. totū in omnib⁹
reperiri. Fractio aut panis venerā diuisione cristī sc̄at
Hec ille. Item augustin⁹ sup ioh. Eucaristia vero intin-
cta. sup hoc glo. sc̄z in sanguine. nō debet dari populo p
supplemēto cōionis. vbi glo. dicit. quasi diminute sub al-
tera sp̄e sumeret. Nota diligēter glo. dicit. nō sumi dimi-
nute sub altera sp̄e. pro eodē ē conciliū bacarese. Audim⁹
quosdā scismata ambitōe detētos. contra diuinos ordies
et apostolicas institutiōes. lac pro vino in diuinis sacri-
ficiis dedicare. Alios quidā intinctam eucaristiā pro com-
plemēto cōionis porrigere. quod fieri hoc modo prohibe-
mus. **H**ec ibi. Ecce q̄ ideo prohibet intinctio ne credatur
diminute esse. datum sub prima sp̄e. Item Bonauētura
in suo breuiloquio capitulo de sacramēto eucaristie dicit
quia vere corpus cristī beatū et gloriosum non potest di-
uidi. nec in partes suas separari. ab ania. nec a diuinita-
te iuxta aplm. Cristus resurgēs iam non morit. mors illi
ultra non domiabit. ideo sub vtraqz est vn⁹ cristus tot⁹
et indiuisus. sc̄z corpus. ania. deus. ac per hoc vtrobiqz est
vnū et simplicissimū sacramentū. cōtinens totum cristū
Hec ille. **H**abuisse ex superiori ratiōe augustinū. quare nō
datur intincta eucaristia laicis. **H**abes aliud q̄ intincta
eucaristia quotidie sumit a sacerdotib⁹. ibi **L**aicis pbi-
betur. hic cōcedit. quia in sacerdotibus misterii includit

Arvi.

Co. rriij.

In laicis error remouet. Ex quib⁹ omib⁹ p^{er} q^{uod} nō ē ne
cessariū q^{uod} corpus et sanguis cristi de^{us} nō celebrantibus
sub utraq^{ue} sp^{eci}e. ergo cōclusio p^{ro} altera p^{ar}te suppositi vera.

Tercia p^{ar}te suppositi d^{omi}nⁱonis relinquit^{ur} probata. p^{ri}m^o
p^{ro}banda. **N**ā si i aliquo loco habeat a xpo illa institutio
maxie ibi. vbi saluator facta cena hoc diuinitimū sacra
mentū instituit. vel vbi ioh. vj. loquit^{ur} de eo. **S**ed sup^{er} la
te p^{ro}batiū est. q^{uod} in cena sub utraq^{ue} sp^{eci}e soluz sacerdotib⁹ et
apistolis iam d^{omi}secratio. hoc diuinitimū sacramētū p^{ro}ulit. et nō
laicis. **S**ed q^{uod} hoc non habet^{ur} ex verbis cristi ioh. vj. p^{ri}m^o
p^{ro}batiū ē. et p^{ro}maxia roboratōe i sequēti d^{omi}clusiōe apertū de
clarabit^{ur}. **¶** Vt sic d^{omi}clō x^{risti} a^{nt}z catholica. et p^{ri}ma flā et here
tica cōuincit^{ur} rē.

¶ Conclusio rvi.

Sicut nūq^{uam} ex cristi institutiōe habet^{ur}
q^{uod} laici fideles sacram^{enti} cōmunionē sub
utraq^{ue} sp^{eci}e accipere tenentur.

¶ Ita quonq^{ue} q^{uod} i^uis sit de n^{ec}essitate salu
tis sit lumere. nec verbis apli. nec qui
buscuq^{ue} dictis vel ratiōib⁹ o^{bs}editur.

¶ Probat^{ur} illa d^{omi}clō quātū ad ei⁹ p^{ri}mā p^{ar}te **N**ā si ex xpi
institutiōe hoc habere^{nt}. maxie ex verbis d^{omi}nⁱ p^{ri}m^o cenā pla
tis. v^{el} ex v^{er}bis ioh. vj. sed nullū istoz hē^{nt}. **P**rimū superi⁹
d^{omi}clōe q^{uod}nta iustitiet^{ur} p^{ro}batiū ē **S**ed sc^{ilicet} ex historia. senā
gelū ibidē posita. patebit. **N**ā cū xps loqueret^{ur} ioh. vj. de
māducatōe celestis panis. diceretq^{ue}. **E**go sum p^{an}is vite. q^{uod}
venit ad me nō esuriet. et q^{uod} credit i me nō sitiet in et^{er}nū **E**t
q^{uod} v^{er}bis hē^{nt}. q^{uod} xps sub vna sp^{eci}e sumit i vīm cibi et pot^{us}
Sequit^{ur} **M**urmurabāt ergo iudei die illo d^{omi} de cu^{ius} agelū. q^{uod}
dixit. ego sum panis viū^{is} q^{uod} de celo d^{omi}nit^{ur}. postea x^{ristus} o subitū
git causa murmuratōis. nā dicebāt. **N**ōne h^{ic} ē fili^{us} ioseph

Conclusio.

cui? nos nouim? patrem et matrē. **A**ndit hiesus et dicit
eis **N**olite murmurare inuicē. et mox iterū atq; iter dca
sua sup[er] p[ro]bata affirmauit dñs. **E**go sum panis vite.
patres vestri māducauerūt māna ī deserto et mortui sūt.
Hic ē panis de celo descendēs. ut si quis ex ipso māduca
uerit non moriā. **E**go sum panis viuis qui de celo de
scendi. si quis māducauerit ex hoc pane uiuet in eternum
Crist' aut volens eis ostēdere quid per panē dandū intel
ligere deberēt. subiūxit. **E**t p[ro]p[ri]is quē ego dabo caro mea
est p[ro] mundi vita. **A**udiētes hoc iudei nō solum murmu
rabāt iam. sed etiā litigabāt adinfectz. **E**t reputabāt ver
ba cristi impossibilia et inutilia. dicētes. quō potest hic no
bis carnē suā dare ad manducādū. **C**rist' aut qui est ve
ritas et vita. volens ostēdere. q[uod] dicta sua nō essent inuti
liter prolata. et falsa. neq; impossibilia. **S**ed poti' ad vitā
necessaria. in quib' dixit carnem suā sub sp[eci]e panis sume
re. **A**pposuit et aliud q[uod] illis magis videret impossibile.
scz q[uod] sub sp[eci]e panis et sanguinē suum bibere in salutē eo
rum deberēt. **D**ixit ergo eis hiesus **A**men amen dico vo
bis **N**isi māducaueritis carnē filij hominis et biberitis ei'
sanguinē non habebitis vitā in vobis. q. d. **N**olite mira
ri et litigare. q[uod] vobis datur' sum carnē meam sub sp[eci]e
panis. nam et sanguinē meū quoq; ad bibendū dabo. et
ita dabo q[uod] nisi māducaueritis et c. non habebitis vitā
in vobis. **S**ed quō datur' esset eis carnē ad māducādū
et ad bibendū sanguinē. an diuīsim quidē vel coniūctim
mox exponit hiesus. **S**icut misit me viuens pater. et ego
vivo propter patrē. **E**t qui māducat me et ipse uiuet pro
pter me. **E**cce qui māducat inquit me. non dicit carne p[er]
se. non sanguinē p[er] se. **S**ed inquit me. in quo simul caro
et sanguis cōiuncta sunt. **E**t rursum ne quis putaret q[uod]
in propria sp[eci]e manducādus esset. sacrituz panis. de quo
primo locut' fuerat repetit dicēs. **H**ic ē panis qui de celo

Arvi.

So. xxv.

descendit. nō sicut māducauerūt prēs vri māna in deser-
to et mortui sunt. qui māducat hūc panē vivet in eternū
¶ Quib⁹ ex vbiis tria nos apertissime docere voluit **Pr-**
mo quidez q⁹ caro ei⁹ manducāda. et sanguis bibendus
esset. Deinde q⁹ māducatio hec et bibitio carnis ⁊ sangui-
nis simul atq⁹ cōiunctim vt in vnū idemq⁹ corp⁹ aiatur
vivens coeunt. esset laicis ministrāda. nam ad laicā ple-
bem ipa verba fatiebat. **¶** Et q⁹ de carne et sanguine predi-
cerat. de se toto integroq⁹ postea quasi exponēs. est locut⁹
¶ Tercio deniq⁹ q⁹ carnē ipaz ⁊ sanguinē simul atq⁹ cō-
iunctim eiusdē plebis sub specie tñ panis. que vtiq⁹ illis
ad vitam sufficit. ministranda sit. Ecce pulcherrimūz pro-
cessum et ordinē vere necessariū. q⁹ scandalisati fuerūt iu-
dei de sacramēto carnis. de carne et sanguine verba eis
fecit. ac ne intelligerēt. ea dinisim seorsum vnū ab altero
suscipere debere ostēdit. **¶** Vrsim q⁹ vnice suscepturi sunt
exponat. **¶** Et ne postremo suspicaretur se cōmesturos esse
humanū corp⁹ in propria specie. totū illud cōiunctū. vna
sub spē panis. cōmestur⁹ prebiturū se illis. ex hocq⁹ vitam
eternā manifestat. **¶** Ex quib⁹ verbis sancti euāgelij **non**
habet. q⁹ laici sub vtraq⁹ specie. sed poti⁹ sub vna spē scz
panis corpus et sanguinē cristi accipere deberēt. ergo cō-
clusio p prima parte vera. **¶** Sed diceret aliquis **Crist⁹**
inquit carnē suam vere esse cibū. et sanguinē suum vere
esse potū. secernitq⁹ manducatōz a bibitōe. quomō ergo
tu vis q⁹ quis manducādo bibat. et q⁹ idē sit māducatio
et bibitio. **¶** Similr. si hoc crist⁹ docere voluit. quid op⁹ sis
isset dicere de bibitōe sanguis. nōne satis fuisset. dicendo
¶ Qui māducaueritis carnē filij hominis non habebitis vi-
tam i vobis. **¶** Aut si opus fuerit addere. ⁊ biberitis sangui-
nem ei⁹ **¶** Et vtrūq⁹ tñ intelligendū sit sub vna spē. **¶** Gobre
non dixit. panis quē ego dabo caro mea et sanguis me⁹
est. sed tñ dixit. caro mea est. **¶** Ad primū breuiter dicēdū est **Rt**

Lej

Conclusio.

per verba saluatoris iam dicta. videlicet quo^o idem sit et
quomodo sub eodem sumit manducatio et bibitio. **A**it g^o **E**go
sum panis vite. qui venit ad me non esuriet. et qui credit in
me non sitiet vnq^{ue}. **U**nus ergo et idem panis esurie et sitim
tollit. **S**ed esurie non tollit nisi cib^{us}. neq^{ue} sitim nisi potus
ergo idem est cibus et potus. **C**um vero aduersari^{us} hunc
textu de sacramento manducatione. vult intelligere. oportet et
eum hanc particulam ita exponere. **E**xponat ergo sic **E**go
sum panis vite. qui venit ad me p^{er} participationem sacra-
menti. me suscipiens et manducans sub specie panis. et ita venit
vt credat in me. non esuriet neq^{ue} sitiet vnq^{ue}. **E**t sic sub vna
specie sumitur in vinu cibi et potus. **N**eq^{ue} his obuiat. q^{uia} cri-
stus seorsum cibum a potu nominat. **N**am mox potu di-
misso. cristus ad cibum omne sermonem suum conuertit di-
cens. **Q**ui manducat me ipse viuet propter me. **N**eq^{ue} ab-
solute fuit notare sanguinem seorsum a corpore. licet sil^{icet} atq^{ue}
iunctu. ac sub vna specie populi ministranda esset. nec quis oc-
casionem erroris sumeret. putans sub specie panis tamen carnes
esse. et non sanguinem. presertim cum dixerit crist^{us}. **P**anis quem
ego dabo caro mea et non sanguis meus est. **S**ed quare
hoc non dixerit. ratio est. ne etiam occasiones daret erroris.
Potuisset quis opinari. **S**i dixisset panis quem ego dabo
caro mea est et sanguis meus est. q^{uia} caro et sanguis equa-
quidem ratione ex vi sacra^{menti} essent sub specie panis. quodq^{ue} tra^{ns}-
substantiatio illa admirabilis. sil^{icet}iter panis. duos haberet
sibi adequatos terminos. inter se non subordinatos. scz car-
nem et sanguinem. q^{uia} si hoc admisisset q^{ui}. dixisse oportuiss^{et}
eum aliud esse sacra^{mentu}. de quo hic sermo sit. et aliud quod
in cena fuisset constitutu^m. **N**am hic caro et sanguis sub vna
quidem specie. et ambo x^{riste} sacra^{menti}. ibi eadem duo. virtute
quidem sacra^{menti} sub duab^{us}. naturali vero concomitantia vtr^{ut}-
q^{ue} sub vtraq^{ue} specie continet^{ur}. **N**e q^{ui} ergo sic erraret carnem se-
orsum a sanguine. et sanguinem seorsum a carne nominauit

Sed tñ vtrqz sub vna spē apprehēdit. quo carnē vi sacra
 mēti. sanguinē vero ineriōe noturali. ibidē esse credem?
 ¶ Sed q ex verbis apli pauli hoc nō potest elici ptz qz si
 hic marie ex his que scribūf. j. cho. xj. Et hoc nō ē qz ma
 ior ptz. qz nullibi ita māifeste loquit de cōione cristi sicut
 ibidē. vbi quoqz aduersari noster fundare se videt. Et
 superi? conclusiōe sexta. satis ostensum est. q hoc nō sit de
 intentione apli. ergo conclusio itez pro hac pte vera. Neqz
 hoc doceri potest dictis 7 ratioibus sanctor. qz oēs catho
 lici. et sanum intellectū verborū sancti euāgelij doc. pcla
 rissimū hñtes. vno ore asserunt nō esse de necessitate salu
 tis. laicū cōicare sub vtraqz spē sacramentali. quoz dicta supe
 ri? conclusiōe. j. 4. 7. j. j. sunt posita. et precipue illor. quos ad
 uersari? p sua opione nitebat adducere scē 7 excogitare.
 Et ergo p celo p omni pte vera. ¶ Conclusio. xvij.
Ex quo scī spē pñis nēz corp? et sang
uis xpī ē totū 7 plenū eucharistie sacmē
Non est laicis pmittēduz vt illud petāt
sub vtraqz spē sūt sacerdotes ad sumēdu
 ¶ Probat ista conclusio auctoritate bonauēture vbi s sup
 4. sen. dis. xj. q. 2. vbi querit. vtrū vtraqz spē sit de integri
 tate sacmēti. et determinat q fideles pfectū et integrū sacmē
 recipiūt in altera spē tm. Et p declaratiōe distiguit. q in
 hoc sacmēto duo sūt scz efficacia et scātia. Esse igit de in
 tegritate sacmēti duplē ē. Aut qntū ad efficaciam. 7 sic non
 vtraqz spēs ē de integritate sacmēti. qz quelibz hz totā effi
 catiā. Aut qntū ad scātōz. 7 sic ābe sunt de integritate. qz
 ābe requirūt ad pfectā scātōz. 7 subiūgit. Ideo fideles pfe
 ctū sacmēti recipiūt i altera spē tm. Hoc idē sentit petr? de
 tharactilia sup. 4. cui? dicta grā breuitatis hic omittunt.
 De quib? oib? j. j. conclusiōe satis dictū ē. Et p hac conclusiōe
 Et ij

Ex p^l
p^lo h^u
p^lam

Conclusio.

atq; alijs iam dictis. **N**otandū est distinctio i concilio ba
siliē. p venerādū dominū iohannē de rubusio pposita
et a sacro cōcilio approbata. q triplex est perfectio sacra=
menti altaris. scz rei. signi vel p^recantie. et effect⁹ seu effica=
tia. ¶ Perfectio rei hui⁹ sacramēti cōsistit in integritate
et totalitate rei cōtente et signate i sacramēto. videlicet ip
sius cristi. et ita sub vtraq; spē simul. et sub altera diuiz.
totus integer crist⁹. vere et realiter cōtinet^r. sub spē panis
et minima particula. sensu apprehensibili. totus et integer
crist⁹. cū corpore. et anīa. et deitate. cū omnib⁹ donis. gra
tijs. et perfectōe totali p^rim omnē modū existendi. vbi de⁹
est vnicus homī. vbi est corpus aiātum. organicū. vbi est
sanguis ille pretiosus. in venis sui corporis. **C**uz corp⁹ nō
viuat nisi per animā. anime autē sensitīe sedes est in san=
guine. in vasis corporis et venis introclusis. nunq̄ edu=
cibilis de venis cristi. iuxta aplm Rho. vj. Crist⁹ iam nō
moritur mors illi vltra non dñabit^r. **C**uz autē deitas aīaz
et corpus. que assumpsit. nunq̄ dereliquit. necesse est etiā
vt ibi sic deitas. non solū absolute p^rsiderata. ratōe sue im=
mensitatis. sed etiā ppositatōis ex reali p^rcomitātia. **S**ilicet
est oīno de specie vini. per omnē eundē modū. q ibi est in=
teger. totus crist⁹. corpus. anīa. deitas. sanguis. et reliqua
cū omnib⁹ ad integritatē et totalitatē vni⁹ persone cristi
pertinentib⁹. **E**t ad hunc sensum loquit^r beat⁹ hilari⁹ de
consec. dis. 2. **U**bi est pars corporis ibi est totū. **E**t hiero=
nimus eadem dis. **S**inguli accipiūt cristus dominū. et in
singulis portionib⁹ totus. nec p singulos minuit^r. sed inte=
grū se prebet singulis. **I**dē mgt in sen. li. 4. dis. xj. di. **S**ub
vtraq; spē totus sumit^r cristus. **N**ec plus sub vtraq; nec
minus sub altera. **E**adem em est ratio. vt ait hilarius in
corpore cristi. que i manna pcessit. de quo dicit^r. **Q**ui pl⁹
collegerat non habebat ampli⁹. nec qui min⁹ parauerat
habuit minus. **I**te augustin⁹ in li. sen. p^rsp^reti. de p^recra.

¶ xviii.

¶ Sa. xxvii.

dis. ii. In cristo. Cum i multis locis offert. vnus vbiqz est
cristus. et hic plenus. et illic plenus. Et quo totus xps ve
iam superi^r multipliciter pbatu est. sub vna spe perfecte
sumit. nō est suadendu laicis vt dicit cōclusio. q petant
sub vtraqz spe. g. p. clo. xa.

¶ Conclusio. xviii.

**Quo vero sacerdos in psona cristi et ecclie
sit sacrificas hoc eucharistie sacrificiū.**

**Tenet ipm ymolare sub vtraqz spe. et
illa sumere iuxta xpi et ecclie mandatū.**

¶ Ista conclusio pbat p prima ei⁹ pte sic. Na. d. i. pte. 3. q.
22. ar. 4. dicit. q crist⁹ est fons totius sacerdotij. Na sacer
dos legalis erat figura ipsi⁹. sacerdos vero noue legis in
psona ipsi⁹ opat^r fm illud. 2°. ad cho. 2. Na et ego qd do
nauit. si quid donauit ppter vos in psona cristi. Et ratōne
sic probat. Nam ille offert hoc sacrificiū in illi⁹ psona in
cui⁹ xture hoc ipm cōsecrat. et verba profert. sed celebrās
verba cōsecratiois profert. in psona cristi dicēdo. Hoc est
corpus meū. ergo sacerdos operat^r i psona cristi offeren
do hoc sacri. titū. et nō mō cristi sed toti⁹ ecclesie. qz hoc ē sa
cramētū vltis eccle. vt dicit. d. i. in scrip. 4. circa dis. 24. q. 5.
ar. 1. 7. 2. Et cū offerat illud debet eo mō offerre sicut est in
stitūtū a cristo et ab eccl'a. Sed hoc sacri. titū est institutū
in mēoriā dñice passiōis. cūz sanguis su⁹ fuisset totaliter
separat^r. 7 corpus suū fuisset multiplici p nobis passioni
subiectū. non potuit competent^r hec eūctio et eliquatio
sanguinis significari. nisi per has spēs distinctas. Et ei⁹
afflicto per illā quotidianā fractiōez specie⁹ i altari. nō
q iam corpus dñicū sit passibile 7 tan zibile. aut sanguis
extra venas educibilis. Sed q fieri debuit dominus re
liquit in signo futuro. vt nos (quod factum est in signo
iam facto) tenaci mēoria. in sacrificio p mēorem⁹ Et hoc
Leij

Sacerdos in
p. a. b. c.

20

Conclusio.

est q dicit augustinus in li. sen. **P**rospere in c. **C**u frangit
de psec. dis. 2. **D**u frangit hostia. duz sanguis de calice in
ora fidelium fundit. quia aliud q domici corporis in cruce
ymmolatio. eiusq sanguis de latere effusio fecit. **E**t ita
illa autoritas intelligit de sacrificio et no ppe de sacra-
mento **I**te ambro. sup epla pauli dicit. **I**deo i duab spe-
cieb hoc sacramentum celebrat. q corporis et aie in nobis
liberatio significet. **P**anis em ad corp⁹ et vinum refertur
ad sanguinem. **D**ecille. **E**t thomas de argen. sup quartus
senten. dis. vii. dicit. **S**icut sacramentum est institutum fcare
rem cui⁹ est signu. sic due spee. duo in passioe ei⁹. fecit in
altera mcoranda. **N**am pependit i cruce qd p panis spe-
ciem fecatur. et effudit sanguinem quod spes vini ostendit.
Dec duo diuisim sacerdos debet mcorari in altari. **C**irca
lira super math. xxi. **I**stud sacramentum est sub duplici
specie institutum. scilicet panis et vini. quia panis conuertit
in carne cristi. et vinu in sanguine. et iste conuersioes fiunt
separim. quia sanguis cristi fuit separatus a corpore et caro
ne in passioe. **D**ec em sacritu vt dictum est. institutum est
ppter quoddam mcoriale illius passiois. **I**deo psecratio
corporis et sanguis sit sub speciebus distinctis. **D**ec lira **I**te
ide lira sup lucā. 22. **D**ec facite in mea comcoratione. qd
eucaristie consecratio est quedā domice passiois remco-
ratio. **E**t propter hoc psecrat corpus a calice distincte. qz
sanguis in passione fuit separat⁹ a corpore. et sic sub vtra-
qz spe sacerdos tenet hoc lumere. sicut et ymolari. **N**ā le-
git in concilio **T**olletano **E**t habet in c. **R**elatu de psec.
dis. ii. **M**odis oib tenendu est. vt quotiescunq sacrificas
corp⁹ et sanguinem domi nostri hiesu cristi i altari ymolat.
toties perceptoz corporis et sanguis cristi pcepte se prebeat
Ideo dicit. d. l. 3. par. q. 82. ar. 4. q eucaristia non soluz est
sacramentum. sed etiam sacritu. **Q**uicunq aut sacritu
offerit. debet sacritu fieri pcepte. qz exteri⁹ sacritum. qd

III. **Bo. xxiij.**
offert. signū est interioris sacrificij. quo quis se ipsū offert
deo. ut augustinus dicit. x. de ciui. dei. Unde p hoc q pici-
pat sacrificio. ostēdit ad se sacrificiū interi⁹ p̄tinere. Siml^r
etiā p hoc qui sacrificiū pplo dispēsat. ostēdit se esse dispē-
satorē diuinorū pplo quorū ip̄e primo debet esse p̄iceps. si-
cut dionisi⁹ dicit in li. de eccle. hierar. Et ideo ip̄e an su-
mere debet q pplo dispēset. Unde i p̄dicto. c. legit^r Quale
est sacrificiū cui nec ip̄e sacrificiās p̄iceps esse dinoscitur.
Per hoc autē fit p̄iceps. q de sacrificio sumit. fm illō apli
i. cho. x. Nōne qui edunt hostias p̄cipes sunt altaris. et
ideo necesse est. q sacerdos quocūq; cōsecrat. sumat
hoc sacramentū integre. hoc est. sub vtraq; specie. et p cō-
sequens conclusio vera.

¶ Conclusio. xij.

**Sicut hoc eucharistie sacramentū prout su-
mitur a fidelib⁹ communio nominatur.**

**Ita de sacrificiū vtrum inquantū a sa-
cerdote celebrante recipiatur.**

¶ Ista conclusio p̄bat per doc. s. par. q. 73. ar. 4. vbi dicit
hoc sacramentū aliā habet scationē respectu rei p̄cie. scz ec-
clesiastice vnitatis. cui hoīes aggregant. p hoc sacramētū
et fm hoc noīat^r communio. v^l finalis Et damascen⁹. li. 4.
vbi dicit q hoc sacramētū dicit^r communio qz cōicam⁹ p ip̄as
cristo. et qz participam⁹ ei⁹ carne et dicitate. et qz cōicam⁹
et vnimur ad inuicē per ip̄as. q prima pars. conclusiois va-
¶ Sed q dicat^r sacrificiū. dicit. d. s. vbi s q hoc scatur hz
respectu p̄teriti. inquantū scz est mēoratiū dñice passiōis
que fuit vnū sacrificiū. de quo sacrificio. b. augustinus. in ser.
jo. Parasc. ita inq̄t. Nouū em altaris sacrificiū. que est
ymmolatio noua et admirabilis. Ipse em hostia erat. et
sacerdos hostiaz offerēs. ip̄e erat hostia fm carnē. sacer-
dos fm spm. Idē erat qui offerebat. et qui offerebat. hec

de rōno

de sacrificio

Conclusio.

augusti. Idez aug. li. i. de ci. dei dicit. **Uer** ille mediator. accipiens formā serui sacerdos ē offerēs ipse. et oblatio. e⁹ rei sacrificiū quotidianū. sacrificiū ecclē dei est. **Decille.** Idez sup psal. xxi. **Imōe. n.** **S**acrificiū ē qd crist⁹ obtulit discipulis suis. **Ite Innocēti⁹ terti⁹** i sua summa de officio mīste dicit. **Hoc** aut officiū mīste crist⁹ instituit qui ecclāz cōse-
crant. **Cenātib⁹** em illis accepit panē fregit et dedit disci-
pulis suis dicēs. **Accipite et comedite** **Hoc** ē corpus meū. **Hac** institutōe formati. ceperūt apli sacz frequentare mīste-
riū. **Im** eā formā quā xps expresserat i cena sua. **Et** vltra
dicit q p⁹ legi⁹ hoc sacrificiū i figura celebrasse. **Mel-**
chisedech panē et vinū offerēs. erat em altissimū dei sacer-
dos. sic discipuli a dño ritū hui⁹ sacrificiū didicerunt. **Hec**
Inno. in. c. de agno pascale **Ite Wilhel. in sacritali. suo**
sup cōone dicit. **Hac** igit institutōz celebram⁹ p mīsteriū
qd celebrabat i pretiū. **Crist⁹** em corp⁹ et sanguinē tradidit.
vt hoc sacrificiū mēorie p̄mendarēt. **Ite augusti. in li.**
de si. ad petriū. vni⁹ diuinitatis sacrificiū panis et vini. in
fide et caritate sancta catholica ecclā. p vniuersum orbē
terrarū offerre nō cesser. p remissōe peccatorū. **Decille.** Cū
vero superi⁹ pbatū sit. q sacerdos teneat sumere hoc sa-
cramentū sub vtraqz spē. quē admodū immolat ab eo. et
sic recipiēdo. recipit ipm nō in rōne cōionis. sed poti⁹ sa-
crificiū. vt dictū est. g. **De lo vera.** **¶ Conclusio. xx.**

¶ **Pot** sacrificiūz curaristie sūdm diuersas
ratōes sūz cōionis et sacrificiūz cōiūctū ta-
lem habere differentiā videtur.
¶ **Quia** ipm sub rōne cōionis solū pdest
sumētī. sed sub rōne sacrificiūz etiā om-
nibus pro quib⁹ hoc offertur.

xx.

So. xxi.

Q Probat ista conclusio per. d. s. 3. par. q. 79. ar. 5. et. vij. **T**ā
hoc sacramētū simul est et sacrificiū et sacramētū. **B**ed ratio
nem sacrificij habet inquantū offert. **E**t inquantū in hoc
sacramēto representat passio crissi. qua crissus obtulit se
hostiā deo. ut dicit ad ephē. xv. **B**ed ratioz sacramēti habet
vel cōmunionis inquantū sumit. et inquantū recipit in-
uisibilis gratia sub visibili spē. **E**t ideo hunc effectū sa-
cramēti habet in eo qui sumit. **E**ffectū autē sacrificij in eo
qui offert vel pro quib⁹ offert. **E**t cū consideret ut sacra-
mentū vel cōmunio. habet effectū dupliciter. **U**no⁹ dire-
cte ex vi sacramēti. **A**lio⁹ quasi ex quadā cōcomitantia. **E**t
vi quidē sacramēti directe habet illum effectū. ad quē est in-
stitutum. **N**on est autē institutus ad satisfaciendum. sed ad
spūaliter nutriendū per vniōnē ad xpm. et ad mēbra e-
sicut et nutrimentū vni⁹ nutrito. **B**ed qz hec vnitās fit per
charitatē. ex ei⁹ fervore aliquis consequit remissionē non
solum culpe sed etiā pene. **I**nde est qz ex cōsequēti p quan-
dam cōcomitantia ad principālē effectū homo cōsequit
remissionē pene. non quidē totius. sed fm modū sue devo-
tionis et fervoris. et sic sumentī tm quantū ad utrūqz so-
lum sub ratione cōmunionis prodesse dicit. **B**ed inquan-
tum est sacrificiū. habz vim satisfactoriā. non p sacrificatē
tm. sed etiā pro omnib⁹ pro quib⁹ offert. **I**nquantū autē
sacrificas hoc sacramētum sumit. sibi ipsi prodest non modo
per modū sacramēti vlt cōmunionis ut dictum ē. sed etiā
per modū sacrificij. gratia passionis crissi. **B**ed alijs q
nō sumunt prodest p modū sacrificij. inquantū p salu-
te eoz offertur. **U**nde 7 i canone misse dicit. **A**d mēto do-
mine fa. fa. qz tuaz. pro quib⁹ tibi offerim⁹ hoc sacrificiū
laudis. pro se suisqz omnib⁹. pro redēptōne aiarum suaz
pro spe salutis et incolumitatis sue. **E**t utrūqz modū
proficiēdi dñs exprimit dicēs. **M**atth. xvj. **Q**ui p vobis
sez sumētib⁹. et p multis alijs effundet i remissioz pctōz

*est sacramētum
et sacrificium*

¶ Conclusio.

Cum vero ut dictum est con. 18. sacerdos in persona christi et ecclesie sit sacrificans hoc sacrificium laudis. laicus vero in propria persona solum sibi ad perfectum sumat. Conuenienter igitur concluditur. quod sub alio nomine et ratione hoc sacratissimum sacramentum a laico sumitur. et sub alio nomine et ratione a celebrante. ut dictum est immo et solum sub una specie a laico. sed sub utraque a sacerdote. propter conuenientissimam representationem passionis christi. que in tali oblatione figuratur. et in qua totus sanguis de corpore exhaustus ipse omnino relictus fuit in cruce aridus. que separat sanguinis a corpore. per distinctam consecrationem atque sumptionem corporis et sanguinis christi. a sacerdote offerente faciem representationem. quod tamen inferius latius probabitur. que de hoc nota. **¶ Conclusio. xxj.**

¶ At sacerdotalis dignitas que hoc sacramentum solum habet dispensare a laicis differre cognoscatur.

¶ Conuenientissime institutum est. quod a laicis sub una specie. et sacerdote sub utraque. sacramentum hoc recipiatur.

¶ Probat illa de Potestate distinguunt inter se presbiter obiecta. et de quanto obiectum est nobilius circa quod actus potestatis versatur. de tanto potestatis magis ac magis nobilitatur et perficitur. et presbiterialis que ratione characteris sacerdotibus inest circa optimum et incommutabile bonum versatur. quod sibi ad tractandum solum commissum est. ut canit ecclesia sancta. gratia cuius eorum presbiter maior presbiter deum. in celo et in terra secundum bernhardum. esse dicitur et excellentior. ratione cuius etiam ipsi solum habent dispensare sacramenta. in quibus gratia perfertur et non laici. ut inquit bernardus. in scripto 4. dist. 18. q. 1. ar. 1. ergo multum differt dignitas sacerdotalis a statu laicali. Conueniens igitur est ut ex parte sumptionis sacramenti. inter eos sic deum assignata. Ita quod sacerdos solum utraque

Arj.

Co. xxx.

specie. et sub ratione sacrificij sacramentum accipiat. laici vero fideles sub ratione communionis et sub specie panis tantum. de qua acceptatione sacramenti. b. c. ita loquitur. dices. Hoc divinum sacramentum dupliciter potest considerari. Uno in ratione sacrificij. Alio in ratione sacramenti. quantum pertinet ad rationem sacrificij. utraque species existit. Est enim imago sacrificij illius in quo iuxta paulum ad hebr. Christus assistens posuit se ipsum pro nobis obtulit sacrificium deo patri in ara crucis. Et quia in huius memoria fit. ideo non solum representat christum passum. sed et ipsas passionem christi. in qua sanguis christi fuit a corpore separatus. Quatum vero ad rationem sacramenti. quia sacramentum dicitur a sacramento. quia nos sanctificat in quantum nobis tradit. invisibilis gratia sub visibili specie. sufficit representatio christi passi. qui representat optime sub specie panis. quia grano tritici se comparavit. qui mortuus fuit. ut multum fructum afferet. Nec ille. Cum vero sacerdotes sumunt sacramentum in ratione sacrificij. ut dictum est. sub duplici specie sumunt. laici vero accipiunt ipsum sub ratione sacramenti sub una specie. et hoc ex institutione christi. et ordinatione ecclesie. ad habendam dram inter dignitatem sacerdotalem et statum laicorum. g. c. l. o. x. a. **C. c. l. o. xxij.**

Quemadmodum sacerdotes christi. vietes ei? sacrificium. propriis sub speciebus corporis et sanguinem christi accipiunt salubriter. Ita quoque vere. laici fideles sub prima specie assumunt corpus christi. et ei? sanguinem bibunt. dulciter atque efficaciter.

G Pro istis de locis declaratio breviter est notandum. quod quibus plurimum effectus attribuitur sacramento eucharistie considerato secundum diversas operationes. aut etiam species. qui omnes ad unum opus operans comparati. unum sunt. ut infra dicetur. et actus illi seu usus. manducatio. bibitio. attribuantur

Conclusio.

corpori et sanguini. et sub speciebus rei contente Principa-
liter aut rei contente. prout ille actus non fecit nisi per hanc
vel hanc speciem. Non tamen res contenta caret illo effectu. et vult
sub hac et sub hac specie. Unde sicut fideliter dicimus quod san-
guis cristi bibit sub secunda specie. ita fideliter dicimus quod bibi-
tur sub prima specie. Sed in hoc duntaxat differentia est. quia
in secunda specie in signo proprio. id est specie vini sumitur. In alia
autem vere. realiter et idestice. sed sub signo vel specie panis.
et idem de corpore christi. Cum enim dominus dicit Caro mea vere
est cibus. Non dicit sub prima specie. Et sanguis meus vere
est potus. Non dicit sub specie vini. Et ergo sanguinem dixit
potum. et non dixit hic. et sub specie vini. Si fidelis credit san-
guinem esse sub prima. credit etiam illum habere actum illum
seu usum. id est potationem. tamen ex quo ibi veraciter continetur cor-
pus. illud manducat. et sanguis ille bibit. Et ita fide cre-
dendum est. quod simul corpus et sanguis sumitur. bibit et co-
meditur. sub prima specie. Sed cum simul exprimi non potuit
necesse fuit ut corpus in modum cibatus. et sanguis in mo-
dum potatus exprimeretur. sicut est illud. In principio crea-
vit deus celum et terram. simul creatum fuit celus et terra. sed
simul dici non potuit. ¶ Item de quocumque non negatur ei
actus intrinsecus et extrinsecus. tamen habens maius habet mi-
nus. habens principale habet accessorium. Et de sanguine sub
specie panis non negatur actus intrinsecus. puta redemptio et vi-
uificatio. Cum illud idem nos et redemit et vivificabit cor-
pus cristi. et ecclesiam sanctam suam. ergo de sanguine cristi sub
specie panis non negatur actus extrinsecus. puta potare. er-
go vere et realiter sanguis cristi sub specie panis potat. sa-
tiat et vivificat. ¶ Preterea illi duo actus. manducare et bi-
bere. non sunt actus terminative resoluti in corpus cristi et
sanguinem. sed in species. Notum est enim quod corpus cristi non pre-
mitur dentibus. nec masticatur. sed ipse species visibiles. ex qui-
bus figurative illa refectio celestis fecatur. Nam proprie

carnaliter seu corporaliter. nec caro comedit. nec sanguis
bibitur. sed vere et proprie utriusque simul sumit. Et si mā
ducario et bibitio non sumunt in hoc sacramēto. ut sunt
actus distincti sensibiles corporales et carnales. sicut in alio
cibo. cibatio non est potatio. cū formaliter distinguant. sed
poti⁹ in sua latitudine. scz prout cōueniūt in quodā gene
rali. in sumptōe siue participatōe seu cōicatōe. sūm qd eccle
sia orat. Quod ore sumpsim⁹. Et Tho. Sumit vnus si
mūt mille Nam ap⁹ us hos actus alternatim nūc de vno
nunc de altero dicit. quod tñ non dixit et si actus illi for
maliter distincti essent. Unde ap⁹ us. j. chor. jo. Calix cui
benedicim⁹ nōne cōicatio sanguis cristi est. et panis que
frangim⁹. nōne participatō cristi corporis est. que duo tñ
hic distinguerat per actū. tñ illa ambo per vnū actum cum
dem cōiungit cū subdit. Omēs de vno pane et de vno ca
lice participam⁹. Deinde qd participatōz dicit de corpore
cristi. postea et participatōz addit et de sanguine. domin⁹
pro vtroqz. nō potestis mense celestis picipes esse. et mēse
demoniorū. Cōicationē etiā quā soli sanguini attribuit
superi⁹ ap⁹ us ad heb. ij. attribuit vtriqz dicēs. qz ergo pu
eri cōicaucrunt carni et sanguini. et ipe silititer picipauit
eisdem. Et b. Lucas. soli speciei corporis. cū dicit. Et rāt per
seuerātes in doctrina ap⁹ or et cōmunicatōe fractōis pa
nis. Cum ergo ex his dictis apostoli. eccle. et doctorū cō
municatio. participatio. sumptio. māducatio. bibitio idēz
sunt. Et oia illa et corpori et sanguini attribuit. recte cor
pus cristi vbicunqz est in sacramēto manducat. sumitur
participatur. et cōmunicatur. Et sanguis cristi bibit. su
mitur et participatur. et cōmunicatur. ergo ita perfecte et
tam salubriter et efficaciter laici corpus et sanguinez xpī
sumunt et bibunt. sub vna specie. sicut sacerdos sub vtra
qz specie. ergo conclusio vera et.

Conclusio.

**Maiores gratia corpus et sanguinem Christi
sub duplici specie sacerdotibus vel alijs
sumentibus non datur.**

**Quare laicis eque dispositis quibus sub
specie panis duntaxat corpus et san-
guis Christi conferatur.**

Pro intellectu notandum quod in proposito secundum sanctum Thomas in prima secundae xxvi.
Gratia est influentia divine bonitatis in animam per quam assimila-
ta deo fit ei grata et vite eterne digna. Vel ut alij dicunt.
Est quoddam divinum auxilium ad obtinendum effectum sacramenti.
Et dicitur gratia sacramentalis seu effectus. **I**ste autem effectus eucha-
ristie sacramenti secundum albericum alij ponitur. Et alij secundum sanctum Thomas. Unde al-
bericus in summa de corpore Christi parte vltima. ubi tractat quod hoc sacra-
mentum vocatur donum. dicit. **P**abet autem multiplice effectum. sed
vnum habet essentialis. alios habet adiunctos. **E**ssentialis
effectus est restauratio deperditi in spirituali vita. quod homo incurrit
ex abstinentia cibi spiritualis. **A**diuncti autem effectus sunt vnitus
vni. conformatio et caritative intensio. **P**ostea tamen ponit
alium effectum cuius subdit in eodem libro. dicens. **N**ec per omnes virtutes
et omnia bona. homo disponatur ad hoc. quod Christus incorporetur. tamen per
vnam gratiam habetur sacramenti secundum subtilem eius operationem fit ipsa in-
corporatio. quia sicut per omnes qualitates digestivam et subtilizantem
et depurativam. virtus naturalis disponitur ut facilius corpori
naturaliter incorporetur. quo fuerit ipsi corpori simili. et tamen Christus
vltime incorporatio est in membris inducitur et incorpans nu-
trimentum. ita per omnia bona assimilatur fidelis anima deo
et homo totus ut facilius incorporetur. **E**t tamen in corpore
domico in cibum sumpto remanet substantialis virtus.
et gratia. qua homo in Christi corpus inducitur. vnitur et
incorporatur. **N**ec ille. **B**eatus autem Thomas in. 4. dist. xij.

Ar. xij.

Co. xxviii.

q. 4. ar. 10. de effectu huius sacramenti dicit. Proprius effectus huius sacramenti est conuersio hominis in cristum. ut dicat cum aplo **U**iuo ego iam non ego. uiuit in me cristus galath. 2. Et ad hunc sequuntur duo effectus scilicet augmentum spiritualis quantitatis in augmento virtutum. et restauratio deperditorum in remissione venialium vel reparatio defectus in iusculumque defectus precedentis. **N**ec ille. **I**tem presupponit iuxta quod dicunt doctores sancti. **T**ho. Hugo. Albertus et alij. quod species visibiles et forme non sunt proprie sacramentum. nec aliquid efficiunt in anima. **E**nde albertus in quarto sententiarum. dist. viij. ubi tractat. **A**n eucharistia sit sacramentum dicit. quod forme visibiles non sunt proprie sacramentum. quia non causant gratiam. **B**ed corpus cristi verum sit sacramentum et eius effectus est unitas corporis mystici. **I**tem sanctus thomas in 4. dist. viij. ar. 1. dicit. **S**icut ad species sensibiles aliorum sacramentorum habet se virtus. que interior est que sanctificationis acquirat. ex qua sacramentum efficitur. **S**imiliter hugo et ita in hoc sacramento se habet ipsum corpus cristi. quod per consecrationis sub illis speciebus fit. **E**nde sicut in alijs sacramentis materiale elementum non est causa virtutis. que in ipso est. nec alicuius spiritualis effectus in homine. nisi mediante virtute. **S**imiliter quod ex elemento et virtute quasi unus efficitur. **I**ta et in hoc sacramento. species non sunt causa corporis christi. nec alicuius effectus spiritualis in anima. nisi mediante corpore christi vero. **I**tem idem sanctus in alio loco ita inquit. **S**icut se habet virtus spiritus sancti ad aquam baptismi ita se habet corpus christi ad species panis et vini. **U**nde species panis et vini non efficiunt aliquid. nisi virtute corporis christi veri. **N**ec ille. **E**t hac mente doctorum sequitur correlarie quod datus vel assignatus quibusdam gratias vel effectibus corpori vel sanguini vel anime christi. nulla illarum pendet ex speciebus sed ex rebus contentis. **I**tem aduertendum quod cum apud doctores sanctos. in hac materia loquentes. inueniantur diuersa scripta. corpus christi et sanguinem eius commendat. sicut

Conclusio.

est apud b. Crisostomum Albertum et Ciprianum ac reliquos. quorum quidam appropriate et ornate loquuntur. commendantes multiplices effectus corporis Christi. et quidam sanguinis Christi. nunquam tamen illos effectus. proprietates vel attributiones. ita appropriant vel attribuit vni. quod de altero negent. Sed quoniam vni attribuit. mouentur vel ab extrinseco vel ab intrinseco. Ab intrinseco sicut de corpore Christi. gratias dicunt. quia pascit nutrit. latiat. dat gratiam communionis. et de sanguine Christi. quia dat augmentum gratie. redemptionis. satisfactio est sitis. et delatio spiritualis nutrimenti. et si qua sunt reliqua. Ab extrinseco vero. ab aliqua similitudine vel signo sumpto exterius ut quia solent communiter milites dicere. Ego pro domino meo paratus sum sanguinem fundere. id est mori. nunquam corpus non morietur. cum sanguis effundet. Cum animalis vita sit in sanguine. Sed amor vel caritas ad dominum. seu amicum. pro sanguinem attribuit morti vel occasionem corporis. Et quia ita solitum est loqui. quia effusio sanguinis maiorem affectum ostendit. translatum fuit ille terminus aut effectus redemptio ad sanguinem. intantum etiam quod in pluribus et maioribus doctoribus inuenitur hec translatio seu proprietates sanguinis transferri. et tropo quodam dici. de passione Christi. ut lex sanguis vel calix fecit passionem. ut dominus dixit ad patrem Abba pater transfer a me calicem hunc. Item illis discipulis duobus Potestis bibere calicem quem ego bibiturum sum. Et generaliter omnia que dicuntur per doctores aut prophetas de calice vel sanguine. possunt tropologice de passione Christi ab extrinseco. Item ab extrinseco ut videlicet a speciebus panis et vini. sumuntur quedam gratie. et attribuntur ipsi corpori et ratione panis vel nutrimenti. quia est granum. crescit. metitur. molitur excoquitur. et manducatur. Similiter etiam corpus Christi creuit in virginitate utero. messum est in suis pro nobis laboribus. excoctum in crucis patibulo. et manducatur quotidie in sacramento. Similiter de Christi sanguine. assimilando ipsum vini viti

vino et potationi. ex sp^{ib} intrinsecis s^m q^d latissime hoc
prosequit. Albert^{us} in suis sermonib^{us} de corpore cristi. que
essent hic longu scribere. Et hoc aut^{em} q^d corpori cristi sic si
militindiarie vel sanguini p^{er} doctores appropriant. none
poterint hec eadem in veritate corpori cristi vel sanguini
applicari. ita possunt quide et in veritate appropriantur.
nam qui diuidit cristu. anathema sit et anticrist^{us}. ¶ **Pi**
citur his suppositis. Primo q^d si considerem^{us} gratia ut in
proposito considerari debet. unica est gratia hui^{us} venera
bilis sacram^{enti} essentialis. Et prima scz incorporatio no
stra cristo domio eo dicente. Qui manducat et in me ma
net et ego in eo. Sec^{undum} albertu et alijs verbis s^m thoma
Conuersio hois in deu per amorem. et sic incorporatione
sine iuxta alios doctores vocem^{us}. eam restauratoz deper
diti sp^{iritu}alis. quod ad idē redit. Et hec ipa incorporatio fit
per digna et meritoria sumptione corporis et sanguis cri
sti. sub prima sp^{ecie}. Cum ex sc^{condo} a sumptoe ille effectus. no ex
sp^{ecie}ib^{us} sed rebus contentis sub eis veniat ut predictu est
Et ex priu^{is} allegatis sub sp^{ecie} prima sit veruz corpus et
verus sanguis. nec plus nec minus q^{uam} sub altera vl^{tra} vtra
q^{ue} sp^{ecie}. ergo illa tota gratia datur a corpore et sanguie
cristi sub prima sp^{ecie}. ¶ **S**ecundo dicit^{ur} q^d ocs attributoes
et appropriatoes que de corpe vel sanguie cristi. sunt p^{er} do
ctores vel sacra scriptura sub diuersis respectib^{us} sunt. cau
sa ampliā di materiā. excitandi deuotoes vel alijs causis
Sed tñ ex his attributoib^{us} non est argumētanduz. q^d sic
cōueniat vni. ita q^d non alteri. Nam si gratie eedem. ali
qñ attribuūt diuersis sacram^{entis}. nō erit mirandū si eide
sacram^{ento} sub diuersis sp^{ecie}ib^{us} attribuunt. Ecce glo. ordi.
sup^{er} Joh. js. Unus militū lancea latus eius aperuit. di
cit. ut illie quodāmodo ostiū vite panderet. vnde sacra
mēta ecclesie manauerunt sine quib^{us} ad vitaz nō intrat
Ille sanguis fusus est i remissionē peccatū. Aqua lauac^{is}

Conclusio.

prestatur et potum. Et tertio in c. Cum marthe. de cele. miss.
De latere cristi duo precipue sacramenta fluxerunt. redempti-
onis in sanguine. et regeneratio in aqua. Nunquid ergo
volumus dicere quod qui recipit sacramentum aque. et non reci-
pit sacramentum sanguinis. habet gratiam regeneratio in aqua et non
redemptio. pertinebit ad regnum dei. et tamen erit captiuus diaboli.
quod non redemptus. quid hoc dicto stulti et vesanius esse
posset. Adhuc et gratia potus et lanacru. quod per baptismum
abluitur a peccato originali et actuali. Nunquid ergo san-
guis cristi non erit potus. absit. Si ergo de gratiis attri-
butis diuersis sacramentis verum est quod inueniuntur in illis. et
ambo habentur per utrumque. quanto magis est verum dicere de
diuersis speciebus eiusdem sacramenti. quod cum sub eisdem uni-
ca res contineatur. omnes gratie que attribuitur prime specie. at-
tribuitur et secunde specie et econuerso. Et ad hoc dicit hugo
de sacramentis inter alia. Quod sumitur in pane valet ad
utrumque. Similiter quod in vino sumitur. quia in pane totum et
integrum sumitur. Idem dicit Alexander de Ales super
quarto. Quod si non esset verum neque concedendum. sequitur
indubitanter unum risu dignum. et contemptu plenissimum
quod unus et idem homo secundum corpus esset in celo. et secundum ani-
mam in inferno. Nam si corpus cristi datum est in redem-
ptionem corporis. et sanguis anime. communicet quis sub
vna specie digne et moriatur. secundum te. erit corpus saluatum
et tamen anima. quia non communicauit sanguini. sub spe-
cie vini. erit in inferno. Ecce ridiculum. quauis ore blasphe-
mo. Aduersarius noster in tractatu suo ausus est dicere.
quod communicans sub vna specie. indigne communicat. Et sic
quod non posset saluari. contra omnem ordinationem et ritum
sancte matris ecclesie. De quo cum te sicut qui contra to-
tam ecclesiam sapit. et eam ore immundo damnat. ad pre-
sens contendere nolumus. Non est enim verum quod dicit fede-
les contemnere. sub altera specie communicare. Debuisse si

intelleretis dicere. humiliter cristi. apostolorum et ecclesie dei
mandatis parere. cum illis plenum nutrimentum. et vita per
fecta sub prima specie donet. **P**er virum ira dei dignum dice
re quod grandis error est. dicere et scribere. quod altera species in
sacrificante et in laico est minoris efficacie quam vtraque. **N**am
oppositum est verum. hec dicens. domino deo qui in hoc
sacramento est plenus totus et integer sicut tu ipse con
fiteris iniuriam facis. populum ad errorem inuitas. et san
ctam dei ecclesiam contemnis. Ipse tibi parcat qui per te
iniuriatur. nobisque lenius concedat ferre iniuriam. quare
pro nobis suis humeris abs te portat. **T**ertium dictum
quod ille gratie que maxime videtur attribuite sanguini cri
sti. Aliquando attribuuntur corpori et e converso. ergo nul
la est gratia sanguinis cristi que non esset corporis cristi.
Unde sub prima specie omnes veniunt gratie. **E**xemplum
sit de gratia redemptionis que secundum Albertum maxime et ali
os doctores sanguini cristi appropriatur. aliquando at
tribuitur anime cristi. ut mathei et marci euangelio. **D**a
re animam suam in redemptionem pro multis. Aliquando san
guini ad **Ephe. i.** Habemus redemptionem per sanguinem
cuius. **E**t prima petri. **i.** Redempti estis de vana conversa
tione vestra. non corruptibilibus auro et argento. **S**ed pre
tioso sanguine agni immaculati. Aliquando corpori. ut
in euangelio. **H**oc est corpus meum quod pro vobis tra
detur. **T**radere enim est dare se ipsum in mortem pro capti
uis redimendis. Aliquando toti christo. **i.** **T**himo. **ii.** Unus
deus. mediator dei et hominum christus hiesus. qui dedit se
ipsum redemptionem pro omnibus. **E**t ad **Gala.** Qui di
lexit me tradidit se ipsum pro me. **E**t in alijs locis pluri
bus Albertus etiam ipse qui attribuit gratiam redemp
tionis sanguini. in preallegato libro. superius ita dicit.
Quinta causa quare vocatur eucharistia id est bona gra

Conclusio.

quod est gratia super gratia. quasi tumuli continens gratiarum. Ex corpore quidem confert gratiam communionis ex sanguine dat gratiam expiationis. ex anima vero gratiam redemptionis. ex spiritu cristi dat gratiam viuificationis et virtutis. ex diuinitate affert gratiam refectiois. hec albertus qui superius dixit gratiam redemptionis ex sanguine. Jam nunc dixit ex anima. Preterea ex hoc dicto quilibet potest palpare. quod omnes istae gratiae non dantur ex speciebus aut ex sanguine vel corpore sub proprijs signis. Nam si verum esset de gratia communionis ex corpore. et de gratia expiationis ex sanguine. ratione specierum sacramentalium. unde prouenient reliquae gratiae redemptionis. viuificationis. virtutis et refectiois. cum anima spiritus et deitas non sunt in sacramento ex vi sacramenti. ut superius dictum est. Sed ex concomitantia pari modo sub qualibet specie. Et si ita. sequeretur quod etiam sub duplici specie ex vi sacramenti non darentur omnes gratiae. Sed quia nihil minus deitas. et anima est. sub prima specie. quam sub secunda. Quapropter sequitur inconuincibiliter quod in sacrificio sub specie panis. habetur gratia communionis ex corpore. redemptionis ex anima viuificationis et virtutis ex spiritu. refectiois ex deitate. et expiationis ex sanguine. Cum omnia sint ibi concomitantia. ergo omnes gratiae ex istis venientes erunt sub una specie. quod erat probandum. Concomitantia autem dicimus ratione transubstantiationis. quod ratione perfectionis et ordine nature prior est deitas anima. et anima sanguine. et sanguis corpore. Adhuc autem sanguis cristi habet illas distinctas gratias aut ex corpore. aut ex se. aut ex speciebus. Si ex corpore. et cum hodie sit in corpore. non minus eas habet quam prius. Et ideo si ex se. non potest autem dici. quod ex speciebus quod illud inferius reprobabit. Cum nihil veniat a speciebus nisi ut superius dictum est. quod dominus ita se dare voluit in hoc sacramento sub quodam pacto. ut se ipsum in suo sacramento digne sumimus.

fm q ecclesia dispensat. dat nobis gratiaz suam et q hoc sacramentū visibile cristū dominū in interiora nostra introducit. et per hui⁹ introductōez modo quodā excellentiori. videt^r esse quoddā instrumentū gratie diuine. Et sic nō datur maior gratia sumentibus sub duplici specie q̄ sub vna. ergo conclusio vera. ¶ **Conclusio. rrii.**

Species vilesibiles nihil gratie in anima operantur vel causant.

Que tamen ex diuina prouidentia post consecrationē sine subiecto manent.

¶ Pro notitia prime ptis istius conclusiois. Notandum est fm hugonez pte. viij. de sacramtis dicens. q tria sunt i hoc sacmto. spēs vilesibiles. veritas corporis et sanguis. et x⁹ gratie spiritualis. Et sic tria sunt ibi i vno. In primo inuenitur signū scōi. In secōdo causa tertij. In tertio vero virtus scōi et veritas primi. Sed scōm in sacramento est veritas corporis. et illa est causa tertij. Nec ille. Quo p̄supposito sit hec prima conclusio capiēdo sacramentuz primo⁹ scz pro speciebus vilesibilibus panis et vini. hoc modo sacramentū nihil causat in anima. Probat^r illa cōclusio p̄ illam suppositōez venerabilis hugonis. Nam dicit q primū est signūz secūdi. sed qz scōm est corpus et sanguis xp̄i. que sunt causa tertij. i. grā spūalis. Cum ergo signū nō sit nisi signū et non causa. p̄z exp̄te. q acciētia que sunt signa. non sunt causa gratie spūalis. Itēz Albert⁹. 4. sen. dis. viij. vbi tractat an eucaristia sit sacramentū. dicit. q for⁹ me vilesibiles non sunt p̄p̄ie sacm̄tum. qz nō causant gratiā. Sed corp⁹ cristi verū est sacramentū et ei⁹ effectus est vnitas corporis mystici. Nec albertus. ¶ Secūda p̄t⁹ istius conclusiois probat^r autoritate. b. augustini in libro s̄m̄a r̄ prosperi. vbi inquit. Nos in spē panis et vini. q̄s videm⁹

Conclusio.

res inuitibiles. i. carne et sanguine honoramur. Et d. s. 3. p. q. 72. ar. 2. dicit. q. sensu apparet q. remaneant facta consecratione omnia accidentia panis et vini. quod quidem ratio = nabiliter per diuinam prouidentiam fit. Primo quidem. q. non est consuetum hominibus. sed horribile carnem hominis comedere. et sanguinem bibere. Proponunt nobis sanguis et caro christi sumenda sub speciebus illorum. que frequentius in usum hominis veniunt. scilicet panis et vini. Secundo ne hoc sacramentum ab infidelibus iridetur. si sub specie propria dominum nostrum manducemus. Tercio ut dum visibiliter corpus et sanguinem domini nostri sumimus. hoc proficiat ad meritum fidei. ergo species panis et vini ex diuina prouidentia post consecrationem sic remaneant. quare conclusio vera.

¶ Conclusio. rrv.

Sacramentum eucharistie non ex speciebus ipsum continentibus. sed ex ipsa re contenta.

Prestat gratiam aliter. et longe differentius. quam alia sacramenta.

¶ Hec conclusio probatur primo pro eius prima parte sic. per Tho. de argentina in scripto quarti circa dis. 30. q. 11. conclusione secunda dicente. Secunda conclusio est. q. corpus christi sub speciebus panis continetur realiter contenta presentia. quia quicquid infra ambitum alicuius est realiter presens. hoc continetur ab eo contenta presentia sed verbis consecrationis dictis. tunc infra ambitum quantitatatis ipsius panis conuersi in corpus christi. ipsum corpus christi est realiter presens. ergo et c. maior patet. minorem tenemus catholica fide. cui nephas est contradicere. ergo prima pars conclusionis vera. ¶ Sed secunda pars probatur per doctorem subtilem in quarto dis. viii. q. 1. arti. 1.

Arv.

Correri.

dicentem. **Ex** his patet q̄ quadruplex est differentia 7 excellentia huius sacramenti ad alia. quarum triplex est in significando. Una est. quia est simpliciter veracissimus in signando. Alia enim sacramenta. veracia sunt quantum est de se. tñ quandoq; non habent effectū suū propter in dispositionē suscipiētis. **I**stud autē nunq̄ caret suo signato. **S**ecūda differentia est 7 excellētia. q̄ quod signat illud sacramentū hoc realiter continet. alia non. **T**ertia excellentia est. signati per istud. Alia em̄ sacramēta significāt gratiam accidentālē inherētē suscipiēti. **I**stud autē si significat gratiā subsistentē. quod est verū corpus ibi existens. **U**ltima 7 quarta differentia est in modo essendi istius sacramenti. q̄ oīa alia sacramēta consistunt in usu et iterū ita q̄ idem est ibi sacramentū et perceptio sacramenti. **S**icut baptismus et perceptio baptismi. neq; permanet aliud quid quod sic sacramentū cessante usu tali seu perceptōe. **S**ed hoc sacramentū est quoddā permanens. et an̄ usus. **E**t hoc congruū erat. quia cristus pmanēter voluit esse nobiscum. ergo in aliquo signo permanenti. **U**nde usus hic non est sacramentū istud. **U**sus em̄ verborū sacramentalium est quedā via ad sacramentū. q̄ in termino plantationis verborū incipit esse sacramentū. **S**ed usus seu perceptio huius sacramenti est definitio sacramenti. **D**ec scotus. **I**tem **Th**o. de argentina sup. 4. dist. viij. q. i. ar. 4. dicit. q̄ hoc benedictum sacramentū omnium sacramentorum est dignissimū. quia quantum vnus sacramentū excedit aliud in sanctitate. tantum excedit in dignitate. **S**ed istud sacramentum excedit alia omnia in sanctitate. ergo et in dignitate. maior patet. quia tota dignitas sacramenti consistit in hoc. q̄ vel cōfert vel cōtinet sanctitatē. mior probat̄ q̄ illud sacramentū maiori pollet sanctitate. q̄ cōtinet illud quod est sanctū essentialiter et formaliter. q̄ id quod solū dicit̄ sanctū per quandam attributionē extrinsecam

¶ Conclusio.

puta quia est signū sanctitatis. vel qz est causa instrumentalis sanctitatis. in quodā alio ab eo realiter distincto. Et sacramentū eucaristie cōtinet xpm. qui inquantū ē deus est ipsa sanctitas essentialiter. et fm qz ē homo. habz in se eminentē sanctitatē formaliter. Cetera vero sacramenta sunt solū signa sanctitatis. vel ei⁹ causa instrumentalis. in quodā alio ab ipsis realiter distincto. puta in hoīe qui suscipit sacramētū. Nec ille. Itē Nicolaus de lira sup. j. cho. xj. dicit. qz in vita spūali cristus cum sacramēto baptisimi solū est fm virtutē et in alijs sacramētis. Sed in sacramēto eucaristie quod ē alimentū spūale fm substantiā. Nec ille ex his dictis pz veritas p̄ctōis. **¶ Conclusio. xxvj.**

Quantū post cōsecrationēz amideia panis et vini remanētia videantur.

Tamē substantia panis et vini i vey corpus et sanguinē cristi trāsubstantiānt.

¶ Suppositū istū conclus. oīs clar est Sed scda eius p̄s probat. et primo testionio cristi dicētis. **Hoc est corp⁹ meū** et non dicētis **Hic ē.** in pane vel signo. sed **hoc ē.** hec substantia panis. trāsubstantiatur in corpus meum. Unde augustin. li. de eucaristia dicit. **Nec dubitare debet aliquis** quin panis et vinū cōuertant in veram substantiā cristi ita vt non remaneat substantia panis et vini. cū multa ⁊ alia in operib⁹ diuinis non minus mirāda videm⁹. **Domine** em̄ substantialiter mutauit deus in lapidē. vt vxorē loth. et in paruo artificio hominis. fenū et silicez in vitrum. **Nec credendū est** qz substantia panis ⁊ vini remaneat. sed panis in corp⁹ cristi. et vinū in sanguinē mutat. solū qualitatib⁹ panis et vini remanētib⁹. Nec ille Itē idē de verbis ap̄lī i sermōe. 32. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in subaz corporis et sanguinis sui verbi. secreta p̄tate

Arvi.

Co. rrrrii.

comutat. que verba magister in sententijs. allegat sub titu-
lo Eusebii emiseni. Et subdit magister i sententijs. Ex his
alijsq; plurib; constat veru corpus cristi et sanguinez esse
in altari. ymmo integru cristu sub veraq; spc. et substan-
tia panis in corpus. viniq; substantia in sanguine con-
ueru. Nec mgt sniari. Secundus testis est. b. hieronim;
qui et si plurima et egregia scripta de hoc fecerit. tñ illud
valde et profide catholica. et per non remanentia panis ⁊
pro vna spetie est memorandū. et hic inferendū. Qui vt
scribit beatus Eusebius. Cū rogasset fratres. vt afferet sibi
corpus cristi. multu sermonē et cristianissimu locutus est
Et tunc quidā frater ad locu accedens. sacratissimu cor-
pus domi nostri iesu cristi attulit. quod vbi vir dei vide-
re potuit. prostravit se in terrā et supplicē orationez fudit.
Tu es deus meus et dñs meus. Et explicat oia beneficia
cristi. Et subdit. Inestimabilis admiratio. Omniu noui-
tatu novitas. Oculi in te albedinē vident. Sapores sentit
gustus. Odorem olefact. Tactusq; subtilitate recipit. sed
auditus per fidē cordi representat in te illa non fore acci-
dentia. Tunc certe per se sola existunt accidentia sine subie-
cto. quia non vt humanis videt sensib; panis es. Sed to-
tus cristus iesus integer sicut a dextris patris in celo re-
sides deus et homo. Nec ille. Terti; testis est beatissimus
Grego in plurib; locis. sed pro fidelib; sufficiat illud mi-
raculu. Quando matrona quedā non credidit veru cor-
pus cristi esse in altari. qui oratōe facta accessit ad altare
et pallam reuoluit. et vniuerso populo et ipsa muliere in-
tente. partē digiti inuenit sanguine cruentatā. et muli-
eri dixit. Disce veritati vel modo iam crede contestati. pa-
nis quē ego do caro mea est. et sanguis me; vere est pot;
Sed pressu conditor infirmitatis nostre ea potestate qua
cuncta fecit ex nihilo. ⁊ corpus sibi ex carne virginis ope-
rante spiritulanco fabricauit. et panem et vinu et aquaz

Ggi

¶ Conclusio.

mixtum manente propria specie in carnem ⁊ sanguinem suum spiritus sancti sanctificatōe cōuertit. **D**ec gregori⁹ **I**tem Origenes in omel. de manna ait. Panis qui i mēsa dominica ponitur inter consecrandū. substātia panis amissa. virtute spiritus sancti transit in subām carnis domini. Quāuis tñ propter sumentū necessitatē panis retineat qualitatē eius. tñ retinere panis substātia sana fides non habet. **I**te Bernhardus ad petrū Quod itaqz videm⁹ spēs est panis et vini. quod sub specie illa credimus verum corpus ⁊ sanguis cristi est. quod pependit in cruce. et qui fluxit de latere. **I**tez tractatu de sacramento corporis cristi. Hostia quā vides iam nō est panis. s̄ caro mea que pependit in cruce p mundi vicia. **D**ec ille. **I**tem Beda in li. de misserijs. Dicim⁹ qz substātia corporis cristi in altari est. vbi forma corporis cristi non videt. sic ibi forma panis videtur vbi substātia panis non est. **N**ec est ibi alius panis q̄ qui de celo descendit. **N**ec beda venerabilis. **I**te Anselm⁹ in trac. de corpore cristi dicit. Sicut in mensa nuptiali aqua in vinū mutata. solus effecit vinum in quod mutata est aqua. **S**ic in mensa altaris solum adest corpus domini in quod vere mutata est panis vera substātia. nisi qz de aqua nihil remansit in mutatione illa. de pane vero mutato ad peragendū sacri misserij institutū sola remanet species visibilis. **A**d idem est doctor sanctus. 3. par. q. 75. arti. vj. **E**t Eusebi⁹ emissenus ⁊ habetur in. c. Quia corpus de consec. dis. ij. **E**t Ambrosi⁹ et habetur in. c. Panis de consec. dis. ij. **E**t in. c. Firmiter de sum. tri. et si. fa. **E**t in. c. Cum marthe. de celebra. miss. que dicta ibidem posita gratia breuitatis hic omittunt. ergo post tot dictorū testimonia relinquitur qz conclusio oīno sit vera.

¶ Conclusio. xxvj.

Peretici sūt q̄ hoc cōtra veritatē sacre scripture affirmare ⁊ dicere psumūt.

Arvñ.

Bo. rrrrññ:

Quod post verba consecrationis plata sup pa
ne et vinu ipsa sub speciebus remaneant.
Conclusio illa pbat autoritate plurimorum doctorum
Et primo beati Ambrosij dicentis. Ne horror fieret inquit
cruoris. ideo inuisibili specie accipimus sacramentu. Nam
panis substantia po. i. dominici corporis consecratioez in
altari esse semp abhorruit pietas cristiana. qd nuper da
navit in berengario Thuronen. et ei sequacibus. Nam si
hoc admitteret iam verbu non incarnatu tantu. Sed si
dici potest impanatu dicere. sicut ille dicebat. si sic panis
transiret in corpus domini. vt tamc panis esse non desi
neret. Unde postcludit dicens. Est igit in misterijs vera
corporis dominici substantia. sed absqz visibili spe sua. et e
vera species visibilis panis. sed absqz sua substantia. Dec
ille. **Q**uod autem non solum hanc sectam abhorruit pietas
cristiana. Sed q sic heresis tenere remanentia panis. aut
cristum impanatu Dicit doctor subtilis super quar. dis. r.
arti. j. q. j. Dico q corpus cristi esse in hostia vere et reali
ter est simpliciter de articulis fidei. eo modo quo veritas
alicuius sacramenti pertinet ad articulos fidei. Et infra
Unde est simpliciter heresis. hoc sentire q non sic ibi rea
liter verum corpus cristi. Decille. Item Altfiodorens super
quarto de eucharistia. c. 4. q. j. dicit. Notadu q in hoc
sacramento quedam sunt fm naturam. vt accidentia in
loco determinato. quedam supra naturam scz accidentia
sine subiecto. vt color. sapor. rotunditas et huiusmodi. Di
cit autem dominus Albertus magnus i tractatu suo de
corpore cristi. tres opiniones de corpore xpi que circustat
hanc questionem. qualiter cristus sub forma panis et vi
ni continetur. Scdm primam inquit opinionem. xps fm ve
ritatem non continet sub forma panis et vini. Sed feci
tur tm reficere spiritualiter. Sicut panis et vinu reficiunt

Gg. ij

Conclusio.

corporaliter. **Nec** albert⁹. **Secūm** hanc opinionē omēs in-
dicant quicumqz tenent necessitatē vtriusqz speciei. qz si-
cut non potest esse refectio corporalis nisi in cibo et potu.
Ita nec significari. **Et** cum non sit aliud q̄ illa represen-
tatio significatōis in sacramēto. de necessitate habet po-
nentes vtrāqz speciem esse. de necessitate tenere hanc opi-
nionē. **Et** subdit albert⁹ de hac opione. **Constant**er dico
q̄ illa opinio non est opinio. sed heresis māifesta. et con-
demnata. et debēt comburi libri in q̄b⁹ tenetur. **Et** infra
Hac igitur opione reiecta tanq̄ heretica et immūda. **V**i-
deamus de secunda s̄m quā continet cristus sub illis for-
mis. **S**i cum substantijs panis et vini. **S**ed dico sine preiū-
ditio. q̄ nunq̄ ista sc̄da placuit mihi opinio. que est val-
de incauta. et heresi valde vicina. ⁊ videt mihi esse abitiē-
da. **T**ercia est q̄ ibi nulla substantia cōtinetur. nisi substā-
tia corporis et sanguis cristi. et naturarū que sunt in xpo
Et illam terciā prosequētes et amplectētes. fidelē et verā
dicimus. **Nec** albert⁹. **Q**uā autē idem albertus ponit p̄mā
esse heresim. et sc̄dā heresi vicinā. hanc. conciliū generale
celebratū sub **Innocentio** pro heretica. damnat et ana-
thematizat dicēs. in **Canone** de sum. tri. et si. catho. **Q**ua
est fidelīū vniuersalis mater eccl̄a. extra quā nullus om-
nino saluatur. **I**n qua idem ipse est sacerdos et sacrificiū
cristus hiesus. cui⁹ corp⁹ et sanguis i sacramēto altaris
sub speciebus panis et vini veraciter continet. transubstā-
tialis pane in corpus. et vino in sanguinē. potestate diuī-
na. vt ad perficiendū misterīū vnitatis sumamus. de suo
quod accepit ipse de nostro. **Et** idem i **Canone** **Cū** mar-
the. de cele. mīi. dicit. **C**onimentū erroris quidā putauē-
runt trahere dicētes. in sacramēto altaris non esse corpo-
ris et sanguis cristi veritatē. sed imaginem tm̄ et speciem
et figuram. **S**ed tales ex eo laqueū erroris incurrit. quia
nec auctoritates scripture cōueniēt intelligūt. nec sacrīta

Ar. viii.

Co. xxxv.

dei suscipiunt reuerenter. Et infra Dicitur tamē mysteri-
um fidei. quoniā aliud ibi credit̃ q̃ cernitur. et aliud cer-
nitur q̃ creditur. Cernitur species panis et vini. et credit̃
veritas carnis et sanguis cristi. ac virtus vnitatis et ca-
ritatis. Nec ibi. De hoc loquit̃ et Guilhelm⁹ ockan de sa-
cramento altaris. c. 5. in forma. per multa allegata do-
ctorum que hic omittunt̃. Et. d. l. par. 3. q. 75. ar. ij. probat
per quinque ratiōes. q̃ post verba consecratiois prolata su-
per panem et vinū. non remanet panis et vini sub specie-
bus visibilib⁹. et concludit finaliter q̃ hec positio vitanda
est tanq̃ heretica. quas ratiōes gratia breuitatis omitto.
Dicit etiā beatus Ambrosius in libro de sacramētis. Li-
cet figura panis et vini videat̃. et tamē nihil aliud q̃ ca-
ro xpi et sanguis p̃p̃ consecrationē credēda sunt. Patet er-
go ex his dictis. q̃ dicentes panem et vinū remanere p̃p̃
verba consecratiois a sacerdote plata debito modo. q̃ ta-
les censendi sunt tanq̃ heretici quēadmodū sunt. ergo cō-
clusio vera.

¶ Conclusio. xxviii.

**Deus creans omnia ab initio hoc in-
stitutum obseruare voluit.**

**¶ Homo super omnia que in terris
sunt dominū habere debuit.**

¶ Ista conclusio probat̃ ex genesi. j. c. vbi dicit̃. In prin-
cipio creauit deus celū et terram ⁊ oia que in eis sunt sex
angelicā et humanā naturā. spūalia et tpalia. Creando
homine creauit ipm ad imaginē et similitudinē suā. Atq̃
deus Crescite et multiplicamini ⁊ replete terrā ⁊ subicite eā
et dñamini piscib⁹ maris. et volatilib⁹ celi. et vniuersis
aiantib⁹. que mouent̃ sup̃ terrā. Voluit itaq̃ deus q̃ hō
hic in terris esset dux. preceptor atq̃ rector oim que ibidez
sunt. Hoc idē ostendit̃ rōne. d. l. j. par. q. 96. ar. ij. vbi dicit̃

¶ Gij

Conclusio.

q̄ in homīe quodāmodo sunt oīa. et ideo fm̄ modū quo
dñatur his que in ipso sunt. fm̄ hūc modū cōpetit ei etiā
dñari alijs. Et aut in hoīe quatuor cōsiderare scz ratōez
fm̄ quā cōuenit cū angelis. vires sensitias fm̄ quas p̄ue
nit cū aīalib⁹. vires naturales fm̄ quas cōuenit cū plan
tis. et ipm̄ corp⁹ fm̄ quod cōuenit cū reb⁹ inaiatis. Atō
aut in hoīe habet locū dominātis et nō subiecti dominio
Unde homo angelis non dñabāt i primo statu. Et q̄ dī
citur omni creature. intelligit que nō est ad imaginē dei.
Virib⁹ aut sensitis sicut irascibili et cōcupiscibili. que ali
qualiter obediūt rationi dñat aīa imperādo. Unde i sta
tu innocētie aīalib⁹ alijs per imperiū dñat. Virib⁹ autē
naturalib⁹. et ipsi corpori homo dñatur. non quidē impe
rando sed vtēdo. Et sic etiā in statu innocētie dñat plan
tis et rebus inaiatis. nō per imperiū vl̄ immutationē. sed
absqz impedimēto vtēdo eorum auxilio. **Hec thomas.**
Bro conclusio vera.

Conclusio. xxix.

**Ne malū per hoīes sine rectore i mū
do existentes indies magis ac magis
super terrā ammodo multiplicaret.
Deus hoc puniens. hominibus vicari
um et rectorem posuit ut per eū illud
malum impediretur.**

Ista cōclusio probat̄ itē ex genesi. Nā de⁹ vidit gen.
vj. q̄ multa malicia hoīm esset in terra. Cūqz vidisset de⁹
terrā esse corruptā. oīs quippe caro corruerat viā suā su
per terrā. qz vnumqzqz gradiebat̄. faciēdo qd̄ sibi vide
bat̄ bonū vel cōueniens. quare dñs inducēs fataclipsim
et vlt̄ diluuiū. ita q̄ cōsumpta est oīs caro que mouebat̄
sup̄ terrā. voluc̄ et aīantiū bestiaꝝ ꝛc. vniuersi homines ꝛ

Trir.

Jo. iiii. vj.

Omnia in quib⁹ spiracul⁹ vite est i terra mortua sunt. Ne mansitq³ solus noe et qui cū eo erant in archa. Cessantibus diluvijs eruit noe cū suis de archa edificādo altare dñō. offerēs super illud holocaustū. odorat⁹ dñs odore suavitatis. pactus statuit cum eo. ne ultra malediceret terre propter hoies gen. viij. et benedixit ei et filijs suis. 7 potestate regēdi pmo noe cōtulit. et postea filijs. oib⁹ vinctib⁹ quātū ad hāc potestātē omnib⁹ terrore et tremore incussit ad obediendū eis. Et quāvis noe non legitur fuisse sacerdos. officiū tñ exercuit sacerdotis vt dictū est. Statim post egressum arche anteq³ leges populo daret. qz antea domin⁹ gubernationē arche per quā ecclesia pcat ei cōmisit. Et sic rector populi a domio constitut⁹ est. In hac vicaria potestate successerūt patriarche. iudices. reges. sacerdotes 7 alij qui pro tpe fuerunt in regimie populi iudeorū. et sic duravit vsqz ad cristū. qui fuit naturalis dominus et rex noster. de quo dicit psalmista. Deus iudiciū tuum regi da. Et ipse hiesus crist⁹ vicariū suū cōstituit petrū et successores. qñ ei dedit claves regni celorū et qñ dixit Pascite oues meas. De quib⁹ omnib⁹ dicere sermo prolixus fastidiū generaret. quare ad alia referuāt. Et quo apparet. q ab initio mūdi vsqz ad ista tpa necesse fuit dare vnū qui vices cristi gerat in terris. Cui⁹ iurisdicōi. cristiani. iudei. saraceni. gētiles. scismatici. et heretici. 7 vltimē oēs hoies mundi subsumt. Sicut dicit Innocenti⁹ doctor preclarissim⁹ in. c. Quod sup de voto. bene credim⁹ q papa qui est vicari⁹ hiesu cristi potestātē habet non tñ sup cristianos. sed etiā super oēs infideles. Cum em̄ crist⁹ sup hos habuerit potestātē. vt pēz i psalmo. De⁹ iudiciū tuū regi da. non videt diligēs paterfamilias. nisi vicario suo quē in terra dimittebat. plenā potestātē sup oēs dimississ⁹ ipse em̄ petro et successorib⁹ suis dedit claves regni celorū et ei dixit. Quodcumqz ligaueris in terra 7 c. Item alibi.

Conclusio.

Pasce oues meas. Omnes autem tam fideles quam infideles oues sunt cristi per creationem. licet non sint de ouili ecclesie. Ex quibus apparet quod ab initio noe usque in presens. immo usque ad finem seculi. deus homines regere voluit. per vicarium suum. Et christus filius dei suam potestatem et iurisdictionem universam petro apostolo suo contulit. suisque successoribus omnibus. ne oues pascue eius exponerentur lupis sine pastore. qui habent sibi substitutos. qui et possunt regere. et debeant omnes prohibere a malis. per penas et censuras ecclesiasticas. ipsis infligendas. ne districte iudex iterum suam seueritatem exercendo. cogatur iuxta malitiam populi totum punire universum. quod ad modum indies agitur in ecclesia sancta. ubi mali in malis impediuntur. induratique in malis abitunt. tanquam ethnici et publicani. De quo beatus Cirillus dicit. quod ipsi sancti licet apostolici troni romanorum pontificum solius est reprehendere. corrigere. statuere. solvere. disponere. et loco illius ligare. qui ipsum edificauit. ergo conclusio vera.

Conclusio. xxx.

Quemadmodum romanus pontifex primus et maximus inter omnes episcopos rectissime prelatatur.

Ita ipsum habere universalem prelationem in totam ecclesiam christi. et plenitudinem potestatis verissime affirmatur.

Hanc conclusionem probat. doctor sanctus in opusculo suo contra errores grecorum. ubi dicit. Similis autem error est dicentium christi vicarium romane ecclesie pontificem non habere vltis ecclesie primatum. errori dicentium spiritum sanctum a filio non procedere. Ipse enim christus dei filius

suam ecclesiā consecrat. et ibi consignat spiritui sancto q̄si
 suo caractere et sigillo. ut ex supra politis auctoritatibus
 manifeste habet. Et similiter cristi vicarius suo primato et
 prouidentia vniuersam ecclesiā tanq̄ fidelis minister r̄po
 subiectā conseruat. Ostendendū est ergo ex auctoritatibus
 grecorū doctorū predictū cristi vicariū in totaz r̄pi eccl̄az
 potestatis plenitudinē obtinere. Quē em̄ roman⁹ pontifex
 successor petri et cristi vicari⁹ sit prim⁹ et maxim⁹ omnīū
 episcoporū. Canon concilij expresse ostendit sic dicēs. Ve
 neramur fm̄ scripturas et canonū diffinitionē sanctissimū
 antiquē Rome episcopū. primū esse et maximū oīm
 episcoporū. Hoc autē auctoritati consonat sacre scripture.
 que inter apostolos petro attribuit primū locum tam in
 euangelio q̄ in actib⁹ apostolorū. Unde dicit Crisostim⁹
 super Math. sup̄ illud Accesserūt discipuli ad hiesum di
 centes. Quis maior est in regno celoz. qz quoddā huma
 nū scandalū conceperunt. quod et in se occultare iaz nō
 poterant. et timore cordis non sustinebāt. in eo quod vi
 debant petrū sibi preferri et prehonorari. Ostendit etiā qz
 predictus cristi vicari⁹ in totam ecclesiā cristi vniuersales
 prelacionē obtineat. Legitur em̄ in Chalcedonensi cōcilio
 qz tota synodus clamauit leoni pape. Leo sanctissim⁹ apo
 stolicus et ycumeraicas. i. vniuersalis patriarcha. p̄ mul
 tos annos viuat. Et Criso. super math. Fili⁹ qui patris
 est et ipsius filij potestātē petro vbiqz terrarū concessit. et
 homini mortali omnīū que in celo sunt dedit auctoritatē
 dando eidem clauēs ad hoc. ut ecclesiā vbiqz terrarū am
 plificet. Et super Joh. in omel. 85. Iacobū localiter in lo
 co terminat. petrū autē totius orbis ordinat magistrū et
 doctorem. Itē super actus apostolorū. Petrus a filio sup̄
 omnes qui filij sunt. potestātē accepit. nō ut moyses in gē
 te vna. sed in vniuerso orbe. Hoc etiā trahitur ex auctori
 tate sacre scripture. Nam petro indistincte oues suas xp̄s

Conclusio.

comisit dicens Joh. vlti. **Pasce oves meas.** Et Joh. x. v. sit vnum ouile et vnus pastor. Si nunc Bohemi dicunt se esse de ecclesia dei. et oves xpi. hoc recognoscendo. tenent quoque dicere. et cum effectu affirmare. quod sint subiecti ecclesie et summo pontifici. qui xpi vices et filii dei hic gerit in terris. alias mentiuntur in maximam animarum eorum iacturam et perditionem. **Habet etiam ex predictorum doctorum auctoritatibus.** quod romanus pontifex habeat in ecclesia plenitudinem potestatis. Dicit enim **Cirillus patriarcha alexandrinus** in libro thesaurorum. Sicut xps accepit a patre. dux et ceptus ecclesie gentium ex israhel. egrediens super omnem principatum et potestatem. super omne quodcumque est. ut ei cuncta curuentur. plenissimam potestatem. Sic et petro et eius successoribus plenissime comisit. Et etiam nulli alii quam petro xpus quod suum est plenum. sed ipsi soli dedit. Et infra **Pedes xpi** humanitas est. scilicet ipse homo. cui tota eternitas plenissima dedit potestatem que vnus trinus assumpsit in unitate persone. transiit ad patrem super omnem principatum et potestatem. ut adorent eum omnes angeli dei. que totum dimisit per sacramentum et potestatem petro et ecclesie eius. Et **Crisostomus** dicit ad consulta. bulgarorum ex persona xpi loquens. Ter te interrogo. an ames. an ames. an diligas. quia ter me trepidus et timidus negasti. Nunc autem reductus ne credam te fratrem gratiam et clauum auctoritatem amisisse quia amas me. coram ipsis id tibi iam firmo quod meum est plenum. Hoc etiam trahit auctoritate scripture. Nam dominus **matth. xvi.** vniuersaliter petro dixit. Quodcumque solueris super terram erit solutum et in celis. Ex quibus omnibus patet conclusio esse vera.

Conclusio. xxxi.

Per eadem potestas que petro a xpo immediate est collata.

In omnes successores eiusdem equaliter videtur esse derivata.

xxxj.

Bo. xxxviii

Hec conclusio probat ex epistola beati clementis. que
beatus petrus constituit successorem sibi. post que ordina
rie absqz macula ⁊ ruga successerunt Romani pontifices
fm qz recitat beatus Augusti. in epistola ad generosum
enumerando omnes vsqz ad sui tempora. **N** autē si nō
fuiſſet hec crisi ordinatio successorum et vicariorum xpi
multa inconuenientia sequerent. qd late prosequitur Ar
machanus libro septimo de questionibz armenorū. Pri
mū quia fuiſſet contra dominicū verbum quod dixit le
gem suam perpetuo manere. Sic aut ordo apostolic⁹ de
iſſet. et lex xpi terminata fuiſſet. **S**ecundo qz non minor
cura est de nobis qz de suis apostolis. ergo si illis dedit pe
trum. fide credim⁹ qz nobis temporibz nostris dedit pau
lum successorem petri et vicarium suum. **I**tem quia cri
stus non minus dilexit ecclesiam qz sinagogā. **S**ed sina
goge nunqz defecit summus pontifex. cuius imperio **S**i
quis de iudeis contradiceret. moreret. ergo ecclesie sue nū
qz deerit summus pastor. **I**tem si lege naturali verum ē
ut sit vnus princeps. cum omnis pluralitas principū ma
la est. non est verūsimile. qz summa sapientia electis suis
de vno gubernatore non puidisset. vsqz ad consumatōez
seculi. cum quibz dixit semper se mansurū. **H**ec et alia lō
ge et diffuse prosequit Armachanus ibi videatur. de cui
us potestate inferius latius dicetur. ergo conclusio vera.

¶ Conclusio. xxxij.

Omne vniuersale plāte regēdi ecclesiā
quā cristus a patre suo receperit.

In beatum petru et eius successores
plenarie transfuderit.

¶ Probat illa cōclusio pro ei⁹ pūma pte ex dictis salua
toris Math. vlti. **D**ata est mihi ois ptas in celo et in terra

Conclusio.

Secunda vero probat primo auctoritate. b. Cirilli qui in libro thesaurorum ita dicit. Nos membra maneamus in christi capite nostro apostolico Romano pontifice. quo nostrum est querere. quid credere. quid tenere debeamus. ipsum venerantes. ipsum rogantes pro omnibus. quoniam ipse solus est reprehendere. corrigere. statuere. et disponere. solvere. et loco eius ligare. qui ipsum edificavit. et nulli alii quod suum est plenum. sed ipsi soli dedit. cui omnes iure diuino. caput inclinant. Et primates mundi tanquam ipsi domino ihesu christo obediant. **De** ille. **I**tem idem Cirillus ex persona christi loquens petro dicit. Tu cum sine. et ego sine fine cum omnibus quos loco tui ponam. plene et perfecte scientie et auctoritate cum eis ero. sicut et tecum sum. **I**dem in eodem libro. Dedit filius petro plenam potestatem. et eius dyadochis. id est successoribus non minus. **I**tem b. Anselmus in libro. Anchtimenon tertio dicit. Certum est igitur. et nulli qui sani capitis est dubium. quod sicut una est ecclesia. ita et unus ecclesie unus caput est. quem non solum auctoritas romani imperii. sed diuini iudicii maiestas. omnibus preesse voluit. Cuius quidem formam et institutionem maxime in ecclesiasticis sacramentis. oportet omnes imitari. qui sub obedientia illius in fide petri cupiunt saluari. **I**ta enim dicit b. Ambrosius mediolanensis. Qui a romana ecclesia discordat. hunc proculdubio hereticus esse constat. **I**tem alius prestantissimus doctor grecus Crisostomus exponens illud. Tibi dabo claves etc. ait. Sicut a patre christus ad salutem omnium mittitur cum potestate plena. quod nulli alteri hominum concessum. **I**tem idem super verbo Simon petrus diligis me. **P**rimus apostolus erat petrus et omnium discipulorum collegii vertex. **U**nde negatione deleta committit ei christus prelationem. non enim sibi exprobat. sed dicit **E**t diligis me pascue oues meas. **I**tem idem super verbo **P**asce oues meas dicit. id est loco mei prepositus esto. et caput fratrum. et feruentem amorem quem dicebas te habere in me. quod ait

Arrii.

So. xxxix.

tuam poneret pro me. **N**unc vice mea pone pro ouibus
quia ego qđ olim tibi promiserā nunc corā omnib⁹ fra-
tribus affirmo. vt ipsi te loco mei assumāt. vbiq; terrarū
te et in trono tuo sedētes predicent. et confirmēt. quaten⁹
nationes per orbē sicut me in patre. sic et te vice mei reci-
piant. ordine et euāgelij dignitate. **N**ec ille. **I**te idēz super
illud actū **B**urgēs petrus ī medio ꝛc. dicit. de beato pe-
tro intelligi potest. etiā de quolibet successore ei⁹. quod est
caput sanctissimū beati apostolici chori. camerari⁹. ꝛ por-
tarius ipsi⁹ crisi et eius thesaurari⁹. ad quē xpm qui in-
gredi cupiūt. vt ipse diffiniuit. **E**go sum ostiū intransib⁹
ad patrē. ingredi non possunt. nisi petr⁹ aperiat. **P**iete-
rea Ciprian⁹ ad corneliū papā in epistola. et habet. 7. q.
1. **F**actus est corneli⁹ episcopus ꝛc. cū sabiani locus id ē
petri locus ꝛ gradus cathedre sacerdotalis vacaret. quo
occupato. et de dei voluntate atq; oīm nostrorū consensioe
cōfirmato. quisquis iaz epūs voluerit fieri. foris fiat ne-
cesse est. nec habeat ecclesiasticā ordinatōz. qui ecclesie nō
tenet unitatē. q̄squis ille fuerit. licet ad le multū iactās et
plurimū sibi vendicās. prophan⁹ est. alien⁹ est. foris ē. **E**t
cum post primū esse non possit. q̄squis post vnū qui solus
esse debeat factus est. iam non scōs ille. sed nullus est. **E**t
infra **N**eq; aliūde hereses orie sunt. aut nata sunt scisma-
ta. q̄ qñ sacerdoti diuino. non obtempat. nec vn⁹ in ec-
clesia. ad temp⁹ sacerdos et ad temp⁹ iudex vice crisi co-
gitatur. cui si fm magisteria diuina. obtemparet frater-
nitas vniuersa. nēo aduersus sacerdotū collegiū quicq;
moueret. nemo post diuinū iudiciū. post populi suffragiū
post coepiscopoz cōsensum indicaret. **S**ed non iam epis
sed deo iniuriā faceret. nemo dissidio unitatis crisi ecce-
siam scinderet. nemo sibi placēs et tumens seorsum foris
nouā heresim conderet. **I**te idem. **C**rede nobis fili carissi-
me salutis necessitas illud exposcit. vt quē admodū vnq;

h i

Conclusio

sanctam et apostolicam atq; catholicam ecclesiam profiteri christianam veritatem. qui christi nomine censent. necessitantur. sic unum etiam ecclesie principem. unum gregis domini pastorem colere et venerari compellunt. non verbo solum. sed opibus et effectibus de illis iuxta ysayas dici possit. **Populus iste me labijs honorat. sed cor eius longe est a me.** Qui quidem pastor et uniuersarum gentium vocationi. et omnibus populis cuiusque partibus preponatur. ut quauis in populo dei multi sint sacerdotes. multiq; pastores. omnes proprie regat petrus. quos principaliter regit et christus. **Nec ille. Item Theophilus super illo luce. xxij. Et tu aliquando conuersus. postquam me negato ploraueris ac penitueris. corrobora ceteros. cum te principem apostolorum deputauerim.** Hoc enim decet. quia meus robur es. et petra ecclesie. **Et infra Hoc autem intelligendum est non solum de apostolis qui tunc erant ut roboraretur a petro. Sed de omnibus usque ad finem mundi fidelibus. Itemq; alius sanctus grecus episcopus maximus in epistola orientalibus directam dicit. Presbiteros orbis qui deum sincere receperunt. ubique terrarum catholici veram fidem confitentes in ecclesiam romanorum tantumque in solem respiciunt. et ab ipsa lumen catholice et apostolice fidei recipiunt etc.** **Sed ne etiam nostros latinos pretereamus doctores. et nihil proprio sensu loquamur. veniat ille pontifex primus. vertex ecclesie beatissimus petrus qui cum ordinaret post se beatum Clementem papam. ita locutus est ad populum. et. 93. dicit. habet. Si inimicus est iste clemens alicui. et vos pro acerbis suis prauis nolite expectare. ut ipse nobis dicat. cum illo nolite amici esse. Sed prudenter obseruare debetis. et voluntati eius absque diminitione obsecundare et auertere vos ab eo cui ipsum sentitis aduersum. Sed nec loqui his cum quibus ipse non loquitur. Unde unusquisque qui in culpa est. dum culpam vestrum amicitias habere. festinet citius reconciliari ei. qui omnibus preest et per hoc redeat ad salutem. cum obedire ceperit monitis presideris. Si vero quis amicus fuerit his**

Arri.

Col.

quibus ipse non loquitur unus est ipse ex illis. qui ecclesiam
dei exterminare voluit. Et si cum corpore videatur esse vobis
scilicet. mente tamen et animo contra nos est. et multo nequior ho-
stis estis. quam illi qui foris sunt et euidenter inimici sunt. Pie
enim per amicitiarum spiritus que est inimica sunt gerit. et ecclesiam
dei dispergit et vastat. **Hec ille.** Item idem Clemens testioni-
um reddebat de petro beato. et habet in. c. de maiestate
et obe. Omnes principes terre et ceteros homines episcopis
obedire beatus petrus precipiebat. Item Urbanus super
illo verbo Tibi dabo claves. dicit. Principatum iudicarie
potestatis accepit. ut omnes per orbem intelligant creden-
tes. quia quicumque ab unitate fidei vel societate illi quod
modocumque se segregant. nec vinculis peccatorum absolui. nec
ianuas celestis regni ingredi possunt. Et ut paucis mul-
ta concludam. Audi. b. Bernardus ad Eugenium papam.
patrem nostrum deuotissimum. qui fuerat de suo monasterio
receptus in apostolatum. cui multa in illo opere scribit. am-
monens eum ad sollicitudinem pastoralem. et in moribus in-
struens ut hominem. **Quoniam autem loquitur ad papam tunc ita dicit.**
Indagemus adhuc quis sis. quam geras videlicet pro tem-
pore personam in ecclesia dei. Quis es. Sacerdos mag-
nus. pontifex summus. tu princeps episcoporum. tu heres
apostolorum. tu primatus Abel. gubernatus noe. patriarcha
tu abraham. ordine melchisedech. dignitate aaron. au-
toritate moyses. iudicatus samuel. potestate petrus. vincti-
one christi. Tu es cui claves tradite. cui oues credite sunt.
Sunt quidem et alii celi ianitores. et gregum pastores. Sed tu
tanto gloriosius quanto et differetius utique quam ceteris nomen he-
reditasti. Dabit illi sibi assignatos greges. singuli singu-
los sibi vniuersi crediti vni omnes. nec modo omnium. sed et pasto-
rum omnium pastores. Et infra. Vbi unitas ibi perfectio. Reliqui nu-
meri perfectorum non habent. sed diuisiones recedentes ab unitate. In-
de est. quod alii singuli apostoli singulos sortiti sunt plebes. scientes

hij

Conclusio.

sacramentū. Deniqz iacob⁹ qui videbat colūna ecclesie vna est content⁹ hierosolima. petro vniuersitatē cedens. Nam dictus est frater domi porro cedēte domi fratre q̄s se alter ingerat. petri prerogatie. Ergo iuxta canones tuos alij ī partē solitudinis. tu vocat⁹ in plenitudinē potestatis. alioz potestas certis artatur limitib⁹. tua extendit et in ipsos qui potestate sup alios receperūt. Nōne si causa extiterit tu episcopo celū claudere. Tu episcopū ab episcopatu deponere. etiā et tradere sathane potes. Stat ergo inconcussū p̄uilegiū tuū. tam in datis clauib⁹ q̄ in cōmendatis ouib⁹. Accipe aliud quod n̄. ilomin⁹ prerogatiuā confirmat tibi. Discipuli nauigabāt. et dñs apparebat in littore. quodqz iocundi⁹ erat in corpe rediuiuo. Sciens petrus qz dñs est. in mare se misit. et hic venit ad ipm. alqs nauigio puenientib⁹. Quid istud nempe signū singularis p̄tistij petri. per qd non nauem vnā. vt ceteri quisqz suā. sed seclm ipsuz suscepit gubernandū. Mare em seclm naues eccēte. Inde est q̄ altera vice instar domini gradiens sup aquas. unicū se vicariū designauit xpi. qm non vni populo. sed cūctis p̄esse deberet. Si quidem aque multe. populi multi. Itaqz cū quisqz ceteroz habeat suam. tibi vna om̄issa est grandissima nauis facta ex omnib⁹. ip̄a vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. En quis es. Nec ille in forma per totū. Idem Bernhardus pater noster deuotissim⁹. fmone habito ad clerū in concilio Remen. Graue est inquit q̄ iniungit mibi. vide licet vt doceā doctores. instruā patres. p̄sertim cum scriptū sit. Interroga patres tuos et annūciabūt tibi. Et p̄cepit mibi moyses. iste cui⁹ manus graues sunt. cui obediendū est. non solū a me. sed ab omnib⁹. Et plusqz moyses hic. moysi em cōmissa fuerat vna plebs israhelitica. Isti aut vniuersa eccl̄a. et plus qz angelus hic. Cui enī angeloz dixit aliqū de⁹. Quecunqz ligaueris tē. Scdm

offitium dico. non fm meritū. preter deū. non est ei similis
nec in celo nec in terra. **P**ic est petrus qui misit se i mare.
cum alij discipuli nauigio venerūt ad hielum. vnusquisqz
qz content⁹ est nauicula sua. hoc est. archiepiscopatu suo
episcopatu suo. abbacia sua. prepositura sua. **I**ste autem
misit se in omnes archiepiscopat⁹. episcopatus. abbacias
preposituras. **H**oc mare magnū et spatiosum manibus
illic reptilia quorū non est numer⁹. **N**ec ille. **P**reterea do
ctor insignis **S**imon cassianus li. 14. sup verbo domini
Data est mihi omis potestas. 7c. **P**ostqz cristi domini po
testatē altissime vt debuit extulit. **S**ubdit de ecclesia 7 cri
sti vicario ad propositū sic. **V**eneretur atqz adoret san
ctum scabellū eius. quod est ecclesia sancta eius. in qua q
sua vice presidet in iustitia et auctoritate virtutis dnice.
sceptra mūdi debet habere subiecta. que vero sibi iuste pre
sidenti et decernenti repugnāt. aut ab infidelitate aut a
tirannide. aut ab heretica prauitate. et cōtumaci inobedi
entia detinent. **N**ec ille. **Q**uius doctoris sententiā confir
mat **N**icolaus papa. scribens mediolanensibus. xxij. dis.
Omnes. **N**on est dubiū quia quisquis cuilibz ecclesie ius
suum detrahit. iniusticiā facit. **Q**ui autē **R**omane ecclie
priuilegiū ab ipso summo omniū ecclesiarum capite tra
ditum auferre conatur. hic pculdubio in heresim labitur
Et cum ille vocetur iniust⁹. hic dicendus est heretic⁹. **S**i
dem quippe violat qui aduersus illam agit que est ma
ter fidei. et illi contumax inuenit. qui eam cunctis eccl'is
pretulisse dinoscit. **D**e quo pleni⁹ inferi⁹ dicet **E**t his et
alijs sanctorū allegationib⁹ restat. vt cū sancta matre ec
clesia concludam⁹. illam conclusionē quā decretalis cō
cludit. **B**onitatem pontificis octauij. scilicet **U**nā sanctam
ecclesiā catholicā et ipam apostolicā vigente fide. credere
cogunt et tenere. nosqz hanc firmiter credim⁹. et simplici
ter pitemur. extra quā non est salus. nec remissio peccatū

Conclusio.

Et infra. Igitur ecclesie vnice est vnū corpus et vnū ca-
put. non duo capita. quasi monstrū crist⁹ videlicet xpīqz
vicarius. Petrus petriqz successor dño iubente ipsi petro
Pascere oues meas. meas inquit gūaliter nō singulariter.
has vel illas. p qđ intelligit omīssisse sibi vniuersas. Si
ne ergo greci dicāt. siue alij. videlicet puerissimi quidem
bohemi. petro eiusqz successorī nō esse cōmissos fateantur
Sic necesse ē de ouib⁹ xpī nō esse. dño tñ dicēte. **Vnū** ouī-
le et vnum pastore esse. **Et infra.** Nam veritate testante.
spūalis potestas. terrenā potestate instituire habet. et iu-
dicare si bona non fuerit. **De ecclesia et ecclesiastica pote-**
state verificat vaticiniū hieremie. **Eccce** constitui te ho-
die super gētes et regna regis que sequūt. ergo si deniat
terrena potestas iudicabit a spūali potestate. Sed si deni-
at spiritalis inferior a suo superiori. Sic vero suprema
a solo deo non ab homīe poterit iudicari. **Testante** aplo
Spiritalis homo indicat omnia. ipe autē a nemine iu-
dicabitur. **Et** autem hec autoritas. et si data sit hominī
et exerceatur per hominē non humana. sed poti⁹ diuina.
ore diuino data petro suisqz successorib⁹. dicēte domino
ipsi petro. Quodcūqz ligaueris tē. Quicūqz igit huic
potestati a deo sic ordinate resistit. dei ordinationi resistit.
Nec duo sicut manicheus fingit principia esse. quod fal-
sum et hereticū iudicam⁹. **Quia** testante mo yse. **Non** in
principijs. sed in principio creauit de⁹ celū et terrā. Porro
sub esse Romano pontifice omnes humanas creaturas
declaram⁹. dicimus. et diffinim⁹ omnino esse de necessi-
tate salutis. **Hec** ibi. **Patet** ergo qđ vniuersales potestates
regendī ecclesiā xps in petrum et omnes successores suos
transfudit. g. celo vera.

¶ Conclō. xxij.

**Papa qui in tēris plenitudinē potē-
tatis solus habere dicitur.**

**Ex causa rōnabū. circa attēntalia sacra
mētōz. posse dispēlare optē asserit.**

Prima pars probat ex verbis sancti euāgelij. **Matth.**
xvj. capitulo. ubi dicit saluator ad vicariū suū. Ego di-
co tibi. quia tu es petrus. et super hanc petram edificabo
ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni celōz. et qd e-
cunqz ligaueris super terrā erit ligatū et in celis. Et qd e-
cunqz solueris super terrā erit solutū et in celis. Ubi qua-
tuor ponuntur clausule. omēs significatiue domini pe-
tri suozqz successorū super omnes fideles. et propter quas
merito summus pontifex romanus episcopus. dici potest rex
et sacerdos. Si em dñs noster ihesus cristus sic appellat.
ut angus. pbat. ij. de ciui. dei. non videt incōgruū suū
sic vocare successorē. circūscriptis rōnibz que pnt adduci
qz satis ē clarū. Sed redeundū ē ad clausulas iaz dicitur
quaz vna sumit ex noīs impositi magnitudie. Scda ve-
ro ex domini fortitudie. Tertia vero ex domini ampli-
tudine. Quarta ex domini plenitudie. Primā igit ptem
prefatā accipimz cū dñs dicit. Ego dico tibi. qz tu es petr⁹
et sup hāc pe. edi. ecc. me. In hoc em noīe vt sacri exponūt
doctores. sicut Hilari⁹ et Au. dñs potentiā petri innuat.
qz a petra que ē xps vt dicit apl's. cui⁹ cōfessionē petr⁹ pre-
miserat. petr⁹ est appellat⁹. vt legit etia quādā picipatōz
noīm acquirit et potestātē. et audire mereat. Et sup hāc
petrā edi. ecc. me. quasi totū dominiū inter fideles ex petro
dependeat et ei⁹ successores. Scda vero clausula domini
importat fortitudinē. Qd fecit verbū qd sequit. Et porte
inferi nō preualebūt aduersus eā. que sunt curie tirānoz
et persecutorū eccle. vt doct. sacri ibidē tradunt sic dicte. qz
sunt causa oīm peccatorū intra eccleaz militante. Ad ta-
les em principes oēs scelerati recurrūt. vt accidit in curia
frederici. 7 contradini. 7 manfredi. Sz cles nō pualuerūt

Conclusio.

aduersus ecclesiā romanā. ymmo oēs mala morte extir-
pati sunt. qz vt dicit in li. sap. 3. c. **N**atōes inique direline
consumatōs. Domī vero amplitudo ostēdit cū subiūgit
dñs. **E**t tibi dabo cla. reg. ce. **I**n hoc em̄ insinuat nobis
ptās petri et successor suorum. que se extēdit ad totā eccle-
siā. l. militantē et triumphantē. que per regnum celorū
designantur. **E**t que clauduntur clauibus petri. Sed do-
mini plenitudo ostēditur cum vltimo dicitur. **E**t quod e-
cunqz ligat teris super terrā erit ligatū et in celis &c. **C**ū
em̄ summ⁹ pontifex sit caput in corpore mīstico omnium
fidelium cristi. **E**t a capite sit omnis motus et sensus in
corpore vero. sic erit i proposito. **P**ropter quod oportet dī-
cere. in summo pontifice esse plenitudinē omnīū gratia-
rum. quia ipse solus confert plenam indulgentiā omnīū
peccatorum. vt competat sibi. quod de primo principe do-
mino dicimus. **Q**uia de plenitudine eius nos omnes ac-
cepimus. **Q**uod si dicatur ad solam referri spirituale po-
testatem. hic esse nō potest. quia corporale et temporale ex
spirituali et perpetuo dependet. sicut corporis operatio ex
virtute anime. **S**icut ergo corpus per animā habet esse.
virtutem et operationē. vt ex verbis philosophi et augus-
tini de immortalitate anime patet. ita et tēporalis iuris-
dictio principū. per spiritualement petri et successor ei⁹. ergo
prima pars conclusiōis vera. **P**ro secōde partis notitia
est sciendū. **I**nstitutio quantum ad essentiā et substantiā
tam sacramētorū. est indispensabilis et inuariabilis per
ecclesiā. **U**nde nō potest ecclesiā instituere plura sacra-
mēta q̄ septem. neqz ea diminuerē q̄ sint sex. **N**on potest etia
instituere. vt sub prima specie sit tantū corpus. et nō san-
guis. deitas. et anima. **E**t similiter sub secūda. neqz illi⁹
tremēdi sacramenti effectum essentialē potest tollere.
qui s̄m beatum Thomā vt supra est allegatus. **E**st con-
uersio hominis in cristum dominū. vltimū aut. ritū. cultū

et observantiā potest pro tpe. modo. loco et conditoe im-
mutare. Unde. b. tho. par. 3. q. 74. ar. vij. dicit. Dictum est
supra q hoc sacramentū perficit in consecratōe materie
vlus autē fidelīū non est de necessitate sacramenti. sed est
aliquod consequēs ad sacramentū. Et ideo consequēs est
q appositio aque non sit de necessitate sacramēti. Nec ille
Et dñs Petrus de tharent. in. 4. dis. viij. ar. ij. cum querit
quo ordine ecclesia cōficit. Respōdet q circa sacramenta
quedā cristus tradidit tanq substantialia. vt materia et
formā. quedā tanq accidentalia. vt horā vlt temp⁹. Circa
substantialia ecclesie mutationez facere non licet. sed circa
accidentalialia ex causa. Quando em altera causa est. alter de-
bet esse effect⁹. Nec ille. Et. d. s. in li. de regimie principū. li.
3. c. x. Considera q non dicit vsum subālem. sed materiā et
formā. qz vlus accidit. aut modus rei. cū sit post comple-
tū esse. Potest autē ecclesia etiā circa substantialia interpre-
tari. Unde idem statim explīcat de alio sacramēto ba-
ptismi. quia quāvis crist⁹. 30. annor baptisat⁹ est. tñ eccle-
sia baptisat in pueritia. Item maxie videret de sacramē-
to baptismatis. cū sit sacramētū necessitatis. q non debuissz
ecclesia formā que est de substantia rei immutare. et tñ fe-
cit ex certis causis. quas tangūt doctores. Filiter dicen-
dum est de alijs sacramtis. Ubi pri⁹ pbrī crismabāt in ne-
cessitate. vel ex permissione pape. vt in. c. Peruenit. 96. dis.
Nunc autē districtū est eis prohibitū. et solis pontificibus
actus ille est reservat⁹. vt est tert⁹ in. c. Quāto nos de con-
suetudine. De ordine sacro idē est dicendū. Nam cū in ec-
clesia primitia duo duntaxat fuissent sacri ordines. Gre-
gorius papa apposuit tertū. s. subdiaconatū vt in. c. mi-
ramur. de ser. non ordi. Calixtus vros prohibuit. quas
ecclesia primitia cōcesserat. Tempora ad suscipiendū or-
dines. ita distīxit que prior etas non habuit. vt etiā care-
at executōe ordinum et ordinans et ordinat⁹ qui contra

Conclusio.

Canones ordinauerit. vel ordinat⁹ fuerit. et si se temera-
rie ingesserit ipso facto efficit irregularis. **D**e confessione
quis dubitat. pri⁹ non fuisse de necessitate. saltē canonica
illud. c. **D**is vtriusq³ serus. **S**icut iam obligat quēlibz cri-
stianū. taceo de reliquis sacramētis. **I**ta etiā de sacramēto eir-
caristie est dicēdum. **C**um em̄ spēs panis et vini sunt quo
ad sacrificiū oportuna. ecclesia conficit in vtraq³ spē. **C**ū
autem sint accidentalia illi sacramēto quo ad vsum fide-
lium. cū sub vna. et sub vtraq³ spē est tot⁹ et integer crist⁹
cū plenitudine gratiar⁹ et diuinitatis vt premissum est in
superiorib⁹. voluntatis ecclesie ē sic vel sic vsum ei⁹ fide-
libus instituere. prout melius et vtilius ac honorabili⁹ vi-
derat pro vsu fidelium expedire. **P**ri⁹ autē secunda spēs vi-
ni quo ad vsum fidelium. non sic de necessitate. et substantia
prime speciei. patet ex superiorib⁹ dictis. et ratione. **N**am
illud est de substantia alterius sine quo res esse nō potest.
Sed species panis sine speciebus vini possunt esse. ymmo
sunt de facto ad sensus. ergo vnū potest esse et tradi sine
reliquo. **S**i vero loquimur de contento. idē est dicendum
Nam crist⁹ potest esse et est eque plene et perfecte sub pri-
ma. quando scilicet in sacrario pro infirmis seruat⁹. nulla
secunda specie ibi existēte. et tamē non minus adorāt. nō
minus est deus. gratie dator et glorie q³ sub vtraq³ ergo
et c. **U**nde sanct⁹ **T**ho. par. 3. q. 80. ar. xij. in solutiōe secu-
di argumenti dicit. q³ perfectio huius sacramēti nō est in
vsu fidelium. sed in consecratōe materie. et ideo nihil dero-
gat perfectioni hui⁹ sacramēti. si populus sumat corpus
sine sanguine. dūmodo sacerdos qui cōsecrat sumit vtrū-
q³. **D**ec ille. **E**t hoc doctore patet. q³ perfectio seu substan-
tiale hui⁹ sacramēti non est in vsu fidelium. sed in consecra-
tione materie. **S**ed vsus fidelium respectu illius sacramēti
est quidā accidentale. et non essentiale sacramēti. ergo pa-
pa circa vsum illius sacramēti. ex certa causa bene potest

xxiij.

Politi.

dispensare. q. fideles sic vel sic. hoc est sub vna vl' duplici
specie recipiunt. ergo conclusio vera.

¶ Conclusio. xxiiij.

**Quāq̃ ea q̃ sūt a papa ⁊ scīs p̃ib⁹ fide
tradita sint inuolabl'r obseruari deāt
Nō min⁹ eorū statuta circa sacrāmētū
artūalia p̃ tpe ⁊ loco imutātōz cūpiāt**

¶ Probat̃ur hec conclusio auctoritate ⁊ ratione. Primo
ratione sic. quoniā verum immutabiliter est verum. Et
quod semel est verum semper est verum. Bonū autē non
sic. Sed quod vno tempore est bonū. altero tēpore nō est
bonum. Cum igitur aliquid diffinitur fide esse tenendū
quia verum. non potest dici illud postea non esse verum.
Sed debet ad animā et sanguinem defendi. alias oppo-
situm asserens errasse magis q̃ statuisse cōvinceret. Et
quia verum ē. q. panis et vinum transubstātiānt in ve-
rum corpus et sanguinē crīstī. vt probatū est superius. Et
sic positum in. c. j. de sum. tri. pro articulo fidei. ergo sic ob-
seruari debetur tanq̃ verum. Et oppositū tenēs. debz vt
hereticus euitari. Sed tēpore xpī bonum fuit discipulis
post cenam ⁊ ante suam passionē sumere hoc sacrāmētū. vt
superius probatum ē. ablata causa boni. et malis ex hu-
iūsmodi sumptōe accedētibus. quantū ad tempus. cōmu-
nis ablata est. ita q. a ieiuniis solum recipiatur. quia cūz
aliquid conceditur vt bonum. Cessante causa boni. vel
alia rationabili superueniēte causa. potest tolli. et iam nō
esse bonum. Sicut aliquñ pro bono pacis erat quibusdam
bohēmis. non vniuersitati bohēmorū. Sed duntaxat
vsum habentibus concessum communicare iuxta compa-
etata. Superueniēte causa. illud iam sublatum est. et nō
est bonum. Quia contra obedientiā ecclesiē intemptatūz

Conclusio.

Et si accipere corpus et sanguine cristi sub vtraqz specie de se non sit malū. sed bonū. sumere tñ contra ordinatiōz cristi et eccle eius ex inobediētia est malū. **E**t ecclesia multa prohibere habet. non. qz mala sunt. sed qz mala inde se qui possunt. in quibz ei obediendū est. sicut de tacto fecit. quantū ad laicos de cōtione sub vtraqz spē. propter mala sequēdo superi? pcallegata. Ideo dicit. b. Gregori? **E**t habet in canone. Quid ergo mirū. xj. q. 3. Sciendū tamē est nunqz per obediētiā malū fieri. aliqñ autē debet p obediētiā bonū quod agit intermitti. neqz em mala in paradiso arbor extitit. quā deus homi ne cōtingeret interdū xit. Sed ut meli? per obediētie meritū homo bene conditus cresceret. dignū fuerat ut etiā a bono prohiberet. qñ? tanto veri? hoc quod ageret virt? esset. quanto 7 a bono cessans auctori suo se subditū et humilē exhiberet. hec ille **S**ile est quod dicit in. c. Deniqz. xj. dis. **Q**ui mior. p sēte maiore. benedicere nō debet. Aliquid ergo benedictio mala est. absit. Sed p hoc innuit. quante censure freno inferiores. quiqz a suis prepositis iudicādi coercendiqz sunt. Si hñ etiā nullū ius benedicēdi obtinēt. vbi glo. ordi. dicit. q argumentū est ex hoc quod aliquid prohibet. nō q ipm malū sit. sed q inde malū potest sequi. Sicut iurare prohibet domin?. non q iurare malū sit. sed qz per iurare immane peccatū est. patet ex verbis. obediētiā cōmenda tam. ut etiā contra eius dispositionē. bonū prohibitū nō esset bonū. Ita est dicēdū de laica cōmuniōe. circa dispositionē eius sic vel sic. populo dandū. eccl'a potest disponere. cui in hoc oēs obedire tenemur. Dicit em beat? tho. **Q**ui saluis his que sunt de necessitate fidei et sacramētoz Sed in alijs que sunt de institutiōe apostolorz ecclesia nūc habet eandē potestātē statuendi. et destituēdi. quē habuit tunc. **E**t augustinus. de anchona in trac. de eccl'astica potestate. q. 58. de dispensatiōe sacramētoz sic dicit. Sicut de

Dugo. ij. li. de sacramentis. Omnis ecclesiastica administratio in tribus consistit. In ordinibus diversorum prelatorum In administrationibus sacramentorum. et in diversis preceptis subditorum. His concordat quod dixit dominus per prophetam Congregate illi sanctos eius quod ordinat testamentum eius super sacrificia. Ubi lira. In veteri testamento fuerunt multa sacrificia. in nouo vero est unum perfectissimum. in quo christus immolatur. scilicet eucharistia. quod institutum est a christo. quantum ad id quod est essentiale. Sed circa solennitates huius sacrificii multa sunt ordinata a sanctis patribus noui testamenti. Eodem modo fuit de sacrificiis veteris legis a sanctis patribus illius temporis. Et isti patres et illi a christo congregabuntur. Nec lira. Quare. scilicet patres et precipue papa circa sacramenta et sacrificia cum collegis suis potest ordinare et maxime quantum ad accidentalia pro tempore. loco et qualitate rei. Item quod prouiderit hominibus et fidelibus illa fore utilia. ergo conclusio vera.

¶ Conclusio. xxxv.

Hereticus est dicens et in heresim se precipuando indubitanter cadit.

Qui romanam ecclesiam a christo immediate fundatam omnium aliarum ecclesiarum caput esse non cognoscit.

¶ Probatur ista conclusio in. c. de. xij. dist. Omnes siue patriarche in cuiuslibet apice. siue metropoles primatus aut episcopatus cathedras. vel ecclesiarum cuiuscunque ordinis dignitatem instituit romana ecclesia. Illam vero solus ipse fundauit. et supra petram fidei mox nascentis erexit. qui beato petro eterne vite clauigero terrene similis et celestis imperij iura commisit. Non ergo quolibet terrena sententia. sed illud

verbum quo constructum est celum et terra. per quod denique omnia

Conclusio.

condita sunt elemēta. romanā fundauit ecclesiā. Illius certe priuilegio fungit. cui⁹ auctoritate fulcit. Unde nō est dubiū. quia quisquis cuiuslibet ecclesie ius suū detrahāt. iniusticiam facit. Qui autē romane ecclesie priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarū capite traditūz auferre conatur. Dic proculdubio in heresim labitur. Et eūz ille vocetur iniustus. hic est dicendus hereticus. fidem quip = pe violat qui aduersus illam agit. que est mater fidei. Et ille contumax inuenit⁹ qui eam non cunctis ecclesijs pre tulisse cognoscitur. Ite⁹ anacletus seruus hiesu cristi sacrosancta romana et apostolica ecclesia. non ab apostolis sed ab ipso domio et saluatore nostro primatū obtinuit. Sicut beato petro dicit. Tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiā meā etc. vsqz soluta. et in celo adhibita esset societas in eadē romana urbe beatissimi apostoli pauli ualis electionis. qui vno die eodemqz tempore rome eūz petro gloriosissima morte coronat⁹ est. et ambo sanctam ecclesiam romanā consecrauerūt. atqz omnibus alijs urbib⁹ ī mundo vniuerso tam sua presentia q̄ venerando triūpho pretulerūt. et licet pro omnib⁹ assidua apud deū omnium sanctorum effundat⁹ oratio. His tñ verbis beatissim⁹ paulus. rōanis proprio tiro grapho pollicetur dicens. testis est mihi deus cui seruo in spiritu meo in euāgelio filij eius q̄ sine intermissione memoriā vestri facio semper in orationib⁹ meis. Et post pauca. Inter beatos apostolos quedā fuit discretio potestatis. et licet oēs essent apli. petro a domio tñ concessum est. et ipsi inter se voluerūt id ipm. ut reliquis omnib⁹ preesset aplis. Et cephas. i. caput Et principū teneret apostolatus. qui etia⁹ eandem formā suis successorib⁹ et reliquis episcopis tenendam tradiderūt. et non solū hoc in nouo testamēto est cōstitutū. sed etiā in veteri fuit. Unde scriptūz est. Moyses ⁊ aaron in sacerdotib⁹ ei⁹. i. primi inter eos fuerūt. Et post

¶ xxxvj.

¶ Co. lvi.

paucis. **¶** Dec vero apostolica sedes. caput et cardo. ut p̄ta-
tum est. a domo et non ab alijs p̄stituta est. Et sicut car-
dine hostiuz regit̄. sic hui⁹ aplice sancte sedis auctoritate
oēs ecclesie domo disponēte regunt̄. Sicut ergo a capi-
te virt⁹ et tota gubernatio i oīa membra defluit. ita q̄q̄
ab hoc capite scz romana eccl̄a. oīs gratia ⁊ vita sp̄ialis
in membra sibi adherētia et obediētia derivat̄. Et sicut
membru a corpore precisum absq̄ vite vigore existēs. pu-
tridū sit et abhomiabile. Ita quoq̄ omēs scismatici ⁊ he-
retici et a sancta romana ecclesia preclisi abhomiabiles di-
cuntur. tam apud deum q̄ homīes. Cum vero quidam
bohemi ecclesie sancte romane obediētiāz subtrahunt.
non tanq̄ matrem omniū ecclesiarū agnoscūt. Sed po-
tius ut heretici i membra xp̄i indies perlecutionē fatiunt
reuera et magis more solito facerent. nisi timore regis eo-
rum cristianiissimi retracti. merito ab omnib⁹ catholicis
viris. talionem recipiūt. cogendi q̄ sunt post tam apertāz
erroris eorum declarationē. quaten⁹ relictis eorum erro-
ribus ad ovile crisi redeunt. agnoscendo matrē omniū
ecclesiarū. videlicet sanctam romanā ecclesiā. quia ut di-
cit nostra conclusio. et dicta sanctorū doctorū. hoc affir-
mant. heretici sunt tales homīes. qui ip̄am romanā eccle-
siam et sedem sanctā in statutis et preceptis super cōmu-
nionē laicorū non recipiunt vestigia crisi. apostolorū atq̄
aliorum sanctorū doctorū ut probatū est non imitando.
ergo conclusio vera.

¶ Conclusio. xxxvj.

¶ Potius quis mortem debeat accipere

¶ Quā de manu heretici cōiōnē accipere

¶ Ista conclusio probat̄ p̄ beatū gregoriū papāz Et in. c.
Cepit. xliij. q. 3. ubi dicitur. Cepit ermigildus rex iuuenis
terrenum regnum despiciens. Sed forti desiderio celeste
querens in alijis iacere vinculat⁹ et ideo omnipotenti deo.

¶ Iiij.

¶ Conclusio.

ad se confirmandū preces effundere. tūtoq; sublimi⁹ glo-
riam transeūtis mundi despicere. quanto et religat⁹ ag-
nouerat nihil fuisse. quod poterat auferri. Supueniente
autem festiuitatis pascalis die. intēpestas noctis silentio
ad eum perfidus pater arianū episcopū misit. vt de eius
manu sacrilege consecratōis cōmunionē perciperet. atq;
per hoc ad gratiā patris redire mereret. Sed vir deo de-
ter⁹ ariano episcopo veniēti exprobrauit. vt debuit. eiusq;
a se perfidiā dignis increpatiōib⁹ repulit. q; et si exterius
iacebat ligatus. apud se tū in magno mentis culmine sta-
bat securus. Ad se itaq; reuerso episcopo ariano pater in-
tremuit. statimq; suos apparitores misit. qui constātissi-
mū confessores dei illic vbi iacebat occiderūt. ergo instar
illi⁹ regis quis potius mortē prius pati debeat. q; cōmuni-
onem a manu heretici recipere. ergo conclusio vera.

¶ Conclusio. xxxvij.

Ne fideles ab hereticis et infidelib⁹ cō-
raminari valeant.

Ipsis suade ndū est. ne in aliquo cum
illis cōmunionem habeant.

¶ Illa conclusio habetur ex apostolo. j. chōrinth. vj. vbi
dicit Exite de medio eorū et separamini. et loquit^r de infide-
libus. vt patz ex hoc q; premiserat. Nolite iugū ducere cū
infidelib⁹. ergo hereticis non est in aliquo cōmunicandū.
Et in. c. Sicut ait. de hereticis. Et hoc maxie propt^r duas
ratōes. Prima est ratōe excoīcatōis. q; de facto sunt exco-
municati. vt habet in. c. In mandatis. 43. dis. Et in. c. Ex
cōmunicam⁹. de hereticis. Et in. c. Cū voluntate de sen-
ercōi. Et sic cum eis nō est cōmunicandū sicut nec cū alijs
excoīcatis. Secunda ē specialis. ratōe heresis. Priō ppter
periculū. ne eorū conuersatio alias corūperat. fm illud. j.

ad Gloriam in excelsis

xxxviii.

Bo. lvi.

chorinth. xvi. Corrupti bonos mores colloquia praua
Secundo ne videant eorum doctrine peruersae consensum
prestare. Unde in prima canonica iohan. Si quis veniat
ad vos et hanc doctrinam non habet, nolite eum recipere in
domum, nec aue ei direritis, qui enim dicit ei aue, communicat
operibus eius malignis, ut dicit glosa. Item quod vox est insinua-
ta in unionem offendit esse cum illo. Alioquin simulatio est
que in christianis esse non debet. Tertio ne ex familiaritate
nostra alijs detur occasio erroris. Unde ibidem dicit alia
glosa. Et si vos decepti fore non estis, alij forsitan per tales
vestram familiaritatem possent decipi, qui crederent illos pla-
cere vobis et sic crederent illis. Unde alia glosa ibidem di-
cit. Tanta apostoli atque eorum discipuli in religione cautela
verebantur, ut nec verbi in unionem, quidem cum aliquo eorum
qui a veritate declinauerunt haberi paterentur. Hoc tamen intel-
legendum est nisi cum aliquo loquerentur propter eius salutem.
ergo conclusio vera.

¶ Conclusio. xxxviii.

**Heretici si prius debitam ammonitionem sibi
ab ecclesia factam pertinaces inueniantur,
excoicandi sunt et privati scholari per eos ex
terminio per vltimum supplicium iuste tradantur**

¶ Illam conclusionem probat doctor sanctus. 22. q. xi. ar.
3. in c. ubi dicitur quod circa hereticos duo sunt consideranda
Unum quidem ex parte ipsorum. Aliud ex parte ecclesie. Ex par-
te quidem ipsorum est peccatum per quod meruerunt non solum ab
ecclesia per excoicationem separari, sed etiam per mortem a mundo
excludi. Multo enim grauius est corrumpere fidem, per quam
est anime vita, quam falsare pecuniam, per quam temporalis vite sub-
uenitur. Unde si falsarii pecunie vel alij malefactores sta-
tim per seculares principes iuste morti traduntur, multo
magis heretici statim cum de heresi vincuntur, possent non

¶ Item.

Conclusio.

solum excommunicari sed et iuste occidi. Ex parte autē ecclesie ē misericordia ad errantiū persionē. Et ideo nō statim condēnat. sed post primā et secundā correptiones ut apłus docet. ad thituz. 3°. hereticum hominē. post primā et secundā correptionē. de vita. sciens quia submersus est qui eiusmodi est. Postmodū vero si adhuc pertinax inueniatur. ecclesia dei de eius cōuersiōe non sperans. aliorū saluti prouidet. eum ab ecclesia separando per excommunicationis sententiā. et ulterius relinquit eum iudicio seculari a mundo exterminādū per mortē. Dicit em̄ Hieronimus. Et habet. 24. q. 3. Rescande sunt putride carnes. et scabiosa ei⁹ a caulis repellenda. ne tota dom⁹. massa. corpus. et pecora ardeant. corrūpant^r. putrescant et intereant Arius. In alexādria vna scintilla fuit. Sed qm̄ nō statim oppressus ē. per totū orbem eius flāma populata ē. ergo iuste sunt gladio seculari tradēdi. si eccl^{as} audire contēpserint. quare conclusio vera. ¶ Conclusio. xxxix.

Reges et principes terre obtinēt sibi titulum maximū nobilitatis et iure christianissimi dicūtur.

Si hereticos exterminēt. et bellis forensibus suppeditāt. queadmodū rationabiliter facere tenentur.

¶ Prima pars cōclusionis probat^r declarando oēs spēs nobilitatis. quarū sex sunt. que magis in omni tradūt intellectu. que sunt naturalis. parctalis. honestalis. virtualis. heroicalis. supernaturalis. Quarū singulaz talis est descriptō. ¶ Nobilitas naturalis est eminētia quedā notabilis homiⁿ pueniēs. ex pspicaci iudicio rōnis. Nec autē per se non est moraliter vel meritorie laudabilis. Nec ex

electione liberi arbitrii dicitur laudabilis hec. Et postmodum. Quia teste philosopho. n. phisicorū. Quod modicum est pro nihilo reputatur. Tales et si de iure nobiles sunt. serui de facto sepe fiunt. ¶ Nobilitas parentalis est preeminētia quedam notabilis homini proueniens ex laude conditionis parentalis. non quidem ex primis parentibus quia communis est ad omnes. Nec similiter non est per se moraliter laudabilis. quia ex extrinseco venit. nec ex electione quous probabilis est. ut ait aristoteles. De bonis bonos nasci. Nec appropriat apud nos. velud anthonomatice militantis in armis statui. ¶ Nobilitas honestalis. est eminentia quedam notabilis homini proueniens ex beneplacito honestantis ipsum vel honestantium. vel per filiales ad optionem a principe. vel per promotionem ad dignitatem aliquam. ut sit nouiter multis modis. Nec similiter non est de se moraliter laudabilis. quia venit ab extrinseco. nec ex electione propria. ut sic hec confert. ut homo sit caput et principium generis subsequētis. Sicut degeneres sunt sui generis cauda vel terminos. Nec posset dici personalis vel aduentitia. quoniam aduenit persone iam constitute. et extenditur ad eminentiam unam notabilem. tam ecclesiasticam. quam temporalem. vel civilem magis quam nobilitas parentalis. ¶ Nobilitas vtualis est eminentia quedam notabilis homini proueniens ex assuetudine. vel habituatoe virtutum moralium. Nec quia venit ab intrinseco et electione. de se laudabilis est. ¶ Nobilitas supnaturalis est eminentia quedam notabilis homini proueniens ex caritate. que supnaturalis gratia est. per quam homo fit per adoptioem filius dei. fit anima sponsa christi. fit templum spiritus sancti. sine qua. nobilitates ceterae nihil profitiunt. ob sunt potius aliquando. quia quod altius est hominibus abhominatio est apud deum. Remanet quoque homo filius et vas contumelie apud interitum eternum. et ideo deteriores conditionis sunt brutis. Propterea nulla nobilitas elegibilior est nulla dignior

Conclusio.

q̄ esse cristianū re et nomine. Ne namq; quaten⁹ defen-
dat ecclesiam. seu inimicos exterminādo. In his enim
multū apud deum et homines quilibet nobilitat. Tūc vi-
dete vos reges et principes terre. et diligenti animo attendi-
te. unde maior nobilitas vestra. quando em̄ cristi caritate
ducti eius sponsam nitimī defendere. eam impugnantēs
suppeditare. Et si hmoi a malis nolunt respici. cōueni-
ens est. ut per vos si saltem veri nobiles dici cupitis. more
cificentur. Si vero ea non feceritis. ignobiles et vere ig-
nomiosi rectissime vocemī. Ideo manū apponite. si opes
repretiū fuerit. et genus vestruz altiori nobilitatis titulo
sata gite sublimare. **A**perte titulū francigenis. quorū rex
propter defensionē sancte matris ecclesie. quondā et ho-
die cristianissim⁹ dicebat. hoc erit posteris et vobis ingēs
laus et gloria. et merces nimis apud deū et hoīes. tenemī
enī hoc profecto facere de iure. ut patet ex secunda parte
istius conclusionis que probabit. ¶ Et secūda pars pro-
batur in. c. Sicut excellentiā. 23. q. 4. Sicut excellētiā vrāz
ex hostib⁹ bellis in hac vita. dñs victoriaz fecit luce sul-
gere. ita oportz etiā inimicis ecclē et⁹ omī viuacitate mē-
tis et corpis obuiare. qm̄ eius ex utroq; triūpho magis
ac magis emitescat opio. Et cū forensib⁹ bellis aduersa-
rijs catholice ecclē p xpiano pplo vehemēter obfistitis. ⁊
ecclāstica plia sicut bellatores dñi fortit⁹ dimicatis. Mo-
tuz ē em̄ heretice religiōis viros si eis qd absit subpetit no-
cēdi licētia ptra catholicā fidē. vehemēt⁹ insurgere. qm̄
herese os sue venēa ad tabefaciēda si voluerit. xpiani cor-
poris membra transfundat. Cognouimus em̄ eos cōtra
catholicā ecclesiā dño eis aduersante colla subrigere. Et
fidē velle xpiani noīis incliare. **E**z em̄nētia vrā. conat⁹
eorū cōprimat. ⁊ supbas eorū cernices iugo rectitudis pmat
⁊ c. Magis igit pfectō excellētia vrā apud creatorē glia
pficit. si p eā disp̄saz ecclāriū potuerit societas restaurari.
Qu em̄ largita mūera ad notis sui glaz sp̄ciat reuocari.

canto largiora tribuit quanto per ea religionis sue digni-
tatem videat ampliari. persoluctis preterea paterne cari-
tatis affectu. dominum petim⁹ quo brachiū vestrū. ad cōpri-
mēdos hostes forte effutiat. et mentē eius fidei zelo velud
mucrone gladij vibrātis eracuat. ¶ Et quo oīs excellē-
tia regum et principū terre. necnō oīs eorum potestas. iū-
cta apostolorū. a domino deo est. et a cristo ei⁹ qui est caput
ecclesie. si ipsi veri filij dei dici voluerit et cristi ei⁹ tenen-
tur hanc potestatem ita a cristo eis collatā extendere. et spō-
sam eius scilicet sanctā ecclesiaz omnib⁹ conatib⁹ ab his
lupis rapacib⁹. videlicet hereticis totius ecclesie hostib⁹
defensare. eosq; opprimere. ne venena eorū male fidei i cri-
sti fideles transfundā. Et si idem humili potestate et eorū
iam paucitate retracti. in aperto in sanctā ecclesiā exur-
gere non audeāt. anim⁹ tñ nocendi semper eis est. et quod
factis perficere nequeāt. venenosis tñ verbis nocere peris-
rant. statuta cristi et sancte matris eccle mirū immo dñ in-
validando. Nos vero inuictissimi reges terre. generosiq;
principes satagite. ad aīm cristi et sponse ei⁹ iniuriā reuo-
cando. bella domini perficite. primo in hoc regnū dei que-
ritando. profecto si in hoc indefessam adhibueritis operā
et diligentia. sentietis ceteris gloriosaz cōtra inimicos ve-
stros victoria. mirabilē cuiusvis operis et optimū pfectū
¶ Et quo vestra potestas a domino et cristo ei⁹ est tenemini
reuera ad vicissitudinē et recōpensatōez. quā in nullo ple-
nius deo exhiberi poteritis. vobisq; et posteris vestris di-
gnissimū nobilitatis titulū acquirere. q̄ in exterminio ini-
micorū ecclesie et eorū suppeditatōe. Neq; expectandū est
quo ad usq; ipsi furientes insurgūt. q̄ potestate priuati nō
audent. sed poti⁹ malū turbare cōueniēs est. ipsosq; preue-
nire. ne hoc exerceāt. vel retardando vel impediendo vel
malū in ipis oīno mortificādo. ne sumat mai⁹ incrementū
si hoc feceritis sicut tenemī. gloriosum erit regnū vestruz

Conclusio.

apud deū et hoīes. nobiliteturq; genus vestrū iuxta no-
men magnorum. qui ab initio hic fuerunt in terris. ergo
conclusio vera.

Conclusio totius operis.

Quas conclusiōes. et veras. et catholicas. sanctorū dictis
et rationib; p̄b̄atas. optimi viri accipite. que recte circa fi-
deliū cōiōnē sentienda sunt. intelligētis vestris recōmen-
datis. Amplectimī itaq; matrē vniuersalē. videlicet eccle-
siam sanctā. collaq; vestra ipsi subicite. In obediētia dñi
que melior est q̄ victima. ambulātes. Nam hec ē via san-
cta et recta. Hec est semita iusticie. Hec est scala que ducit
ad vitam. veluti ex aduerso inobedientia priuat vitā. Ex
tra em̄ petri nauiculā pseuerātes. cito submergunt. ipsi
vero ductu atq; vehiculo homines perueniūt ad portū
salutis. Tutius profecto est nauigare q̄ natāre. Duci
a nautis peritissimis q̄ poni solitarie inter maris procel-
las et aquarū vndas. Hec est via regia quam primo do-
cuit et ambulauit crīstus domin' noster obediens patrī
vsq; ad mortem. mortem autē crucis. cuius vestigia i hu-
militate et animi mansuetudine semper sequi debeam'.
Vos ingenij viri et nobilitate morū Bohemi vocatī.
p̄cipue ad vos vsq; presens me' sermo arripiat iter. An-
aduertite et videte reges et principes terre. iuuenes et vir-
gines. senes cum iuniorib'. sanctam ecclesiam romanā
imitantes. Sacramq; cōmunionē corporis et sanguinis
crīsti. sub vna specie panis iuxta statuta crīsti et sanctorū
suorum semper assumētes. quēadmodū et predecessores ⁊
patres vestri manducauerūt panem. vel potius totū crī-
stū sub sp̄e panis tū in deserto presentis peregrinatiōis
hunc et catholice et deuotissime assumendo. laudabilem
romane ecclesie consuetudinē approbātes. vsq; ad aduē-

Totius operis.

¶ Sol.

Aut magistri malitie totiusq; doli artificis. post cui⁹ ingres-
sum ois ornat⁹ et reuer⁹ et sciaz a vobis fugat⁹ est. Contē
plemini intini⁹ o virorū robustissimi et mente reuoluite
dictum saluatoris nostri. Regnū in seipsum diuisum de
solabitur. Videte quot diuisiones. quot incredulitates et
falsae opiniones. Sed et recte fidei errores. non modo to-
tius regni. sed et cuiuslibet ciuitatis et ville. a tempore illo
erote sunt. quo filius belial ille Johannes hūc cū suis
seguatib⁹ totius sacre scripture iniqu⁹ deprauat⁹ gressus
suos lutosos ad vos vsq; direxit. cui quo non aliter reor
nisi ignorantie cecitate ducti. in simplicitate cordis. au-
res vestras heu miserabiliter accomodastis. Terminos
quos patres vestri posuerunt transgrediēdo. Et viā que
ducit ad astra. qua itur ad deum. quā ipsi per sollicitudi-
nem ad terram promissiōis ambulauere proiecistis. non
in modicū anime et honoris vestri detrimētū. Qui vtiq;
instructor totius malitie suum iuxta demeritū circa an-
num domini. M. 4. 28. in Constantiensi synodo premiū
suum per incendiū mortis assumpsit. Videte insuper et in-
spicite lupos p⁹ ipm derelictos admodū rapaces. pastor
vester in ingressu tam maliciosi hominis percussus. ab-
iectusq; est a vobis. puta papa vicarius cristi vnicus et
indubitatus. et disperse sunt ex hoc oues gregis. Pasto-
res em̄ vestri iā fures sunt et latrones. fugite eos. ¶ Oues
pascue domini. non em̄ querunt vos. s⁹ vestra proprie sue
voluntatis libidinem expectunt. non ea que sunt hie su cri-
sti. Item omnes profugi proscripti. et gratia religiōis fu-
gati. Sub vmbra alarū vrā querūt requiē Pastores vti
esse volūt qui nūq; oues dñi fuerūt. Malos vtiq; q̄s ter-
ra nrā eiecit religio sancta et immaculata fluctifacit. Et
veluti oues moridas et oib⁹ malis contaminatas p⁹ ecc⁹ a-
sticias censuras p̄scisas has fines vti suscipiunt. magistri

Conclusio.

aput vos vocitant. Et doctores qui nobiscū subiectōnia
disciplinā nunq̃ cognouere. reuera ceci sunt et cecorū du
ctores. necesse vero est. Si cecus cecū ducit ambo in foue
am cadunt. Nescio profecto ordinē pene. sub sole qui vo
bis inter alios vel suum malinolū. vel irreligiosissimū lo
co pastoris vel aniarū cure nō accomodasset. Nonne ho
nestius apud deū et hominē vobis foret. habere viros do
ctissimos. omni religioni et sciētia peditos. a quib⁹ consi
lium et anie anthitotū expetendū est. illos audire et dicta
eorū obseruare. Aduocate igit ad animū. vestrā iustā de
solationē. contemptū et abiectōez. et exaduerso amicitiaz
dissolutā. cum infinitis regib⁹ et principib⁹. virisq; catho
licis atq; doctissimis. q̃ in prompto reunire ⁊ reintegra
re poteritis. si saltem ad vnitatz ecclesie reuerſi fueritis. et
si hos profugos et totū religionis cristiane singulariterq;
diuerſoz ordinū apostatas. ex vobis iuxta eorū demerita
eiceritis. Nō est mora vna et cōuentio crisi et belial. In
terea q̃ istorū damnatoz hoīm consilia. falsasq; interpre
tationes accipitis. nō est possibile vos posse sanā suscipere
doctissimoz doctrinā. Nolite confidere ipis et verbis eoz
mendacis. Abiecerūt em̄ dominū per inobediētie trans
gressiōz. si liq; modo et vos aliter docere nō possunt. quā
rebellionē contra ecclesiā sanctā et oīs malitie fomentū
Cur em̄ his in doctis malis sine disciplina et conscientia
hominib⁹. anias vestras crisi sanguine redēptas cōmitti
tis. Attendite poti⁹ et videte. Singenti viri ⁊ tunc nobiles
et morib⁹ prestantes. non modo ad presentia scripta. que
vobis. vt quedā saltim manu ductio. vie veritatis propo
nunt. ⁊ quodāmodo veluti grana de multis optima col
lecta sunt. Sed poti⁹ infinitos viros. i omni facultate do
ctissimos. et iam viuētes. et iam mortuos. qui nō minus
sue sectissime fidei monumēta suis posteris reliquere. Cla
regq; exposuerūt. fidelius cōionē sub lpetie dūtaxat panis

Totius operis.

Ro. lxi.

sic fieri Et obedientiā ad sanctā romanā ecclesiā inde
sinenter observari Et nolite vni qui multipliciter poterit
errare. cadere et nō resurgere. ammodo pias accomoda-
re aures vel puriētes. Lapsus em̄ est miserabiliter ille io-
hannes huss. seductor vester. quia solus. ideo non habuit
releuantem. ceterū adiungite vos ad vnitatē fidei. au-
diantur et vobis nō modo in vno mundi climate doctis-
simi et deuotissimi viri. corūq; super his sana cōsilia. Sz
et per totius cristianitatis orbem. Si scripta vestri iohan-
nis et p̄suetudines eiusdē laudate fuerint et catholice ap-
probate. Nec scripta mea floccifacite. Sin vero eiusdē sig-
menta abicite. et opera tenebrarū. imitantes verū lumen
quod illuminat omnē hominē venietes in hunc mundū
Girate orbem vniversum et audietis fideliter. quomodo
vnusquisq; fide saltem doctus mecū clamat predcādo.
predictas et presentes conclusiones esse catholice positas
Has ergo observate. et observātes bene facitis. redeūdo
ad vnitates sancte matris ecclesie. et eius obedientiā. In
qua est salus. vita. et resurrectio nostra. Adoptioq; future
glorie. quam nobis prestare dignetur. qui est totus. inte-
ger. et perfectus. sub specie panis. cristus domin⁹ noster.
qui cū patre et spiritu sancto sit benedic⁹ in secula amen.

Rfj

¶ Sequitur Registrum.

I Anteq̃ per registrũ materie intentũ queras **I**mpri-
mis numerũ foliorũ. ppter errorem ex impressiõẽ factum
emẽdare cures. incipiendo a. 23. folio. i quo folio. 36. delio
continet. s. c. pcedendo p alia folia. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30
Sequente vero numerũ suũ i caracterib⁹ fac persevera-
re non delendo. Scias insuper q̃ a circa numerũ positũ
significat primã partem folij. b vero secundam.

A.

Accidentia sacramenti nihil efficiunt ad gratiã nec sunt
sacramenta fo. 38. a.

Accidentia quomodo remanent post consecrationẽ ⁊ ni-
hil gratie operantur fo. 41. a.

Apostoli anteq̃ fuerunt consecrati in sacerdotes solũ sub
specie panis et non vini a cristo sunt cõicati fo. 7. a.

Apostoli cõicauerũt nõ celebrãtes sub vna sp̃e. f. 4. a.

Apostoli ordinati fuerũt in sacerdotes i cena cristi et qui
bus verbis patet fo. 4. b. et 6. a.

Apostolus ad chorinth. de cõione pulcre exponit. fo. 8. a

Apostoli duodecim tantũ in cena fuerunt qui in sacer-
dotes sunt ordinati fo. 10. a. et. 13. a.

Arogantia in hoc opere vitatur fo. 1. a.

12.

Baptisam⁹ pueri nõ in etate xp̃i et quare fo. 13. a.

Bohemi quidam ex quo romanã ecclesiã tanq̃ caput
et matrem nõ reagnoscunt. vt heretici sunt censendi ⁊ vt
ad viam veritatis redeant compellendi fo. 56. b.

Bohemi pie ammonent⁹ quatenus multa incõmoda et
mala eorũ attendẽt signanter iustam desolationẽ omni-
um regum et principũ. ⁊ redeant ad vnitatem sancte ma-
tris ecclesie fo. 59.

Bohemi contra obediẽtiam eccle sub vtraq̃ sp̃e cõicantes
heretici sunt fo. 18. a.

Bonum et verum quomodo differunt fo. 54. a.

¶

Character cuiuslibz ordinis imprimitur semp cum signo
vel certis verbis fo. 3. b.

Character quare dat sub visibili signo fo. 6. a.

Cena domini tantum duodecim apostoli in sacerdotes
ordinati fo. 10. a. fo. 13. a.

Cōmunio vni⁹ spēi tenēda est sicut lex 7 a nullo debz im
probari 7 oppositū asserētes vt heretici sūt puniēdi. f. 18. a.

Cōmunio sub specie panis tantū conciliorum diuersorū
determinationib⁹ approbatur fo. 16. a.

Cōmunio vnius speciei probatur multis autoritatibus
sanctorum doctorum fo. 18. b.

Cōmunio sub specie panis laicis tantū danda probatur
ex praxi cristi fo. 13. a.

Cōmunionē laicorum sub vtraqz specie pericula 7 mala
que eueniunt enumerant fo. 22. a. b.

Cōmunionē dare nō celebrantib⁹ sub vtraqz spē non est
expediēs neqz necēariū nec habet ex xpī institutiōe. f. 22. a.

Cōmunio tm prodest digne sumentī fo. 29. a.

Concilia sacra a quibus approbantur fo. 16. a.

Concilia basilienſe et constantienſe quā de cōmunionē
dictauerē fo. 17. a. b.

Concilia approbant cōmunionem sub vna specie multi
pliciter fo. 16. a.

Conclusiones ille quare dictis sanctorum roborantur et
non tantū euangelicis fo. 2. a.

Consecratiōis prātē et formā consecratiōis et vsum cōionis
sub alijs et alijs verbis cri. 1⁹ discipulis dedit fo. 5. a.

Conuersiōe facta nō manet subā panis vel vini. f. 42. b.

Corpus cristi sub specie panis quotiens necesse fuerit su
mi potest fo. 9. a.

Corpus cristi veraciter est sub specie panis 7 sanguis sub
specie vini et nulla aliq res fo. 42. b.

¶

Cristi nabant sacerdotes simplices quondam sed iam nō
et quare fo. 53. a.

Cristi transfiguratio. cristus quare tñ tres discipulos se
cum accepit fo. 50. a.

Cristus ubi explicite loquitur de corpore et sanguine suo
nullam facit mentionē de aliqua specie fo. 57. b.

Cristus posuit sibi vicarium petrum fo. 46. a.

Cristus est fons totius sacerdotij fo. 27. a.

Cristus sub vna specie cōmunicauit discipulos nō sacer
dotes fo. 53. a. b. fo. 54. b.

Cristus quando ardua agere voluit specialia gesta ob
seruauit et sibi quosdā aplos tantū elegit fo. 9. b.

AD.

Deus a tempore noe sibi posuit vicarium in terris ad re
gendum homines fo. 46. a.

E.

Ecclēsia preferitur doctorib⁹ ī dubijs fidei. fo. 2. b.

Ecclēsie potestas duplex est fo. 2. b.

Ecclēsie non obedire periculo sissimū est quo ad salutem
anime fo. 3. a.

Ecclēsia multa prohibet non quia mala sunt sed ne inde
mala sequi possint fo. 5. b.

Ecclēsia fundata est sanguine apostolorū et aliorū san
ctorum fo. 53. b.

Ecclēsia primitia. quomodo sub vna specie sancti patres
cōmunionem receperunt fo. 55. a.

Ab ecclēsia approbata salubriter tenentur fo. 2. b.

Ecclēsie ī vnitate pmanere exposcit necessitas salutis fo.
49. a.

Ecclēsie de excellentia fo. 55. a.

Ecclē institutis vel instituēdis obediēdū est fo. 54. b.

Ecclēsia si determinat aliquid esse verū semp est tenēdū
si aut bonū nō semp de necessitate observandū. f. 4. a.

Eucaristie sacramentum quo tempore sit institutum fo.
6. a fo. 7. a.

Episcopatus an sit ordo fo. 4. b. v^t an imprimat in col-
latione eius character.

Eucaristie sacramentū sub specie vini solum celebrantes
recipere debent fo. 7. b.

Eucaristie satietas figurat per miraculū quod crist^{us} fe-
cerat satiēdo in deserto multa milia hominū fo. 11. a.

Eucaristia sub specie panis cristus fidelib^{us} non sacri- dare
voluit ostendit per signa et doctrinā fo. 11. a.

Eucaristiam sub specie panis duntaxat in primitia ec-
clesia fideles sumplere fo. 12.

Eucaristia non debet deferri per laicos fo. 16. b.

Eucaristie sacramentum sub specie panis figuratur fo.
11. a.

Eucaristia q^{ui} sit sub specie panis duntaxat a fidelibus
sumenda probatur ex oratione dominica fo. 12. a.

Eucaristia semp debet esse parata pro infirmis fo. 17. a.

Eucaristie sacramentū multa habet nomia fo. 28. a.

Eucaristia quare dicit^{ur} cōmunio et sacrificiū fo. 29. a.

Eucaristia sub ratione cōmunionis a fidelib^{us} nō sacri-
ficantib^{us} sumit^{ur} a sacerdotib^{us} sub ratioe sacrificij. f. 29. a.

Eucaristia sub ratione sacrificij sumpta datur sub du-
plici specie fo. 30. a.

Eucaristie sacramentū quare institutum est sub utraq^{ue}
specie fo. 27. a.

Eucaristia sub alia ratione dicitur sacramentū et sacri-
ficiū et sic diversimode vni vel plurib^{us} pficit fo. 29. a.

Eucaristie effectus fo. 37. b fo. 39. a.

Eucaristia quare continet^{ur} sub speciebus fo. 41. b.

Eucaristie sacramenti perfectio triplex est fo. 26. b.

Et in

Eucaristie sacramenti effectus doctores sancti iam attri-
buunt sanguini iam corpori et nūq̃ tamē negant quin
conuenit vni contento sicut alteri fo. 38. b.

Eucaristie perfectio in quibus consistit fo. 33. b.

Euangelium nullus ad salutem tenet nisi eo modo quo
ab ecclesia recipitur fo. 2. b.

Euangelium interpretationē accipit ab ecclesia fo. 3. a.

Euangelio non creditur nisi in quantum ab ecclesia id
est approbatum fo. 3. a.

Euangelium iohannis exponitur quo ad sextum capi-
tulum et aperte ex hoc ostenditur q̃ tota christi intentio
fuit q̃ laici corpus et sanguinē christi sub vna specie tm̃
sumere debeant fo. 24. a. b.

¶

Facite in euangelio et apostolo quomodo exponitur fo.
5. b. et fo. 8. a.

Fidei veritas a quo debet addisci et perimari fo. 2. a.

Fractio specierum panis quid significat fo. 27. a.

¶

Gratia equalis eque dispositis sumētib⁹ vel sub vna sp̃e
vel sub duab⁹ datur et gratia quid sit fo. 37. b.

Gratia hui⁹ sacramenti qualis est fo. 39. a.

Gratia si daret alia sub specie panis q̃ vini tunc seque-
retur q̃ homo s̃m corpus possit saluari et s̃m animā dā-
nari fo. 39. b.

Gratie in sacramento eucaristie si darentur ratōe specierū
cum anima et deitas in sacramento non habent singu-
lares species. homo sumendo eucaristia non sumeret gra-
tiam dei ratione deitatis vel anime fo. 40. b.

Gratia sacramenti eucaristie differt multipliciter a gra-
tia aliorum sacramentorū. fo. 42. a.

10.

Hereses unde cōmuniter oriuntur fo. 49. a.

Heretici esse videntur qui frivole contra ordinationē ec-
clesie agere videntur fo. xvij. b.

Heretici sunt qui post consecrationē panem et vinum re-
manere asserunt fo. 44. a.

Hereticus est qui recedit a romana ecclesia fo. 48. b.

Hereticis non debemus habere conuersationem fo. 49.
b. et fo. 56. a b.

Hereticus est qui romanam ecclesiam non cognoscit esse
caput aliarum ecclesiarum fo. 55. a.

Hereticis cōmunicare nullus debet sed potius quis mor-
tem pati vel subire fo. 56. a b.

Heretici sunt ex cōmunicandi et per secularem potestatem
post ammonitionē debitā exterminari debent fo. lvij. a.

Hereticos exstirpare optimū est et maximū titulum nobi-
litatis quis ex hoc sibi acquirit fo. xvij. b.

Homo ab initio dominium habuit super ea que sunt in
terra fo. 45. a.

Homine. quatuor considerantur fo. 45. b.

Hostia intincta non debet dari laico sed sacerdos bene
potest eam recipere fo. 23. b.

11.

Infirmis debet esse eucharistia semper parata fo. xvij. a.

Infirmus si ex infirmitate eucharistiam a se ceciderit non
pro infideli habetur fo. xvij. a.

Infidelis est qui agit contra ecclesiam fo. 3. a.

Intentum totius quasi operis generaliter pēnit fo. 5. a.

Judas fuit ordinatus in sacerdotem cum alijs apcstis
fo. vij. b. et fo. 50. a.

Jurare quare prohibetur fo. 54. b.

¶

Laicis quare non datur cōmunio sub vtraq3 specie fo. 5.a. fo. 16.a. fo. 20.a. fo. 22.b.

Laici eque dispositi ita sufficienter. dulciter. et efficaciter eucharistiam sumunt sub vna specie sicut sacerdotes sub duabus fo. 30.a. b.

Lepre varietas significat. s. scripture varietatem intellectus fo. 2.a.

Lira dicens q3 in primitiua ecclesia sub vtraq3 specie cōmunicarunt potius opinatiue videtur dixisse fo. 22.a.

¶

Malum ab initio a deo punitum est fo. 45.b.

Maria in cena vltia cruci non fuit fo. 10.a.

Mortem quis potius pati debeat ante q3 cū bohemis hereticis cōmunionem habere presumat fo. 56.a.

Motum rationale inducens ad componendū has cōclusiones fo. 1.a.

¶

Mobilitatis sex species fo. lvij. b. et in sequentibus.

Momina diuersa habet eucharistie sacramentū fo. 28.a.

¶

Obedire non ecclesie periculosissimū est quo ad salutem anime fo. 3.a.

Obedientia bonuz quandoq3 intermitti debet fo. 54.b.

Oblatio que maior esse dicitur fo. 6.b.

Orationis dominice petitio quarta exponitur fo. 12.a.

Oratione dominica. omnia necessaria petenda satis explicantur fo. 12.a.

Ordinationem ecclesie facere hereticum est fo. xvij. b.

Ordines quot fuerunt in primitiua ecclesia fo. 53.a.

Ordine in quolibet quomodo et per quid imprimi character fo.4.a.

P.
Panis quem fregit cristus in via et dedit discipulis duobus fuit corpus et sanguis eius fo.13.a. et fo.14.b.
Panis sub specie est verum corpus et sanguis cristi fo.23.a. et fo.26.a.
Panis sub cuius specie totus cristus datur quare duodecies panis Ioh.6. nominatur fo.11.a.b.
Panis in oratione dominica positus quid fecit fo.12.a.b.
Panis sub specie est totus et perfectus cristus fo.26.b.
Papa qualem potestatem habere dicitur et multa de eius potestate fo.48. cum sequentibus.
Papa est caput totius ecclesie fo.48.b.
Papa est primus inter omnes episcopus et maximus et habet potestatem in totam ecclesiam cristi et plenam fo.46.b.
Pape potestate et excellentia fo.50.a.b.
Pape dominum ex verbis cristi pulchre declarat fo.52.a.
Papa rex et sacerdos dicitur propter quatuor fo.52.a.
Papa potest dispensare circa accidentalia sacramentorum fo.52.a.
Paulus communicavit alios sub una specie fo.14.a.
Pericula que evenirent ex comunione sub specie sanguinis enumerantur fo.22.a.b.
Potestas ecclesie duplex fo.2.b.
Potestas duplex discipulis a cristo data est fo.4.b.
Potestas quare apostolis datur sub visibili signo fo.6.a.
Potestas petri eadem est data omnibus suis successoribus fo.47.b.
Potestas cristi que data fuit cristo saltem regendi ecclesiam data est petro et suis successoribus fo.48.a.
Potestas terrena a spirituali dirigi debet fo.51.b.
Prelatus ecclesie duplicem debet habere scientiam fo.2.b.

Principes de iure obligati sunt bellare contra hereticos
cristiani nominis inimicos fo. 57. b.

Protestatio de dicenda veritate in hac re finit fides catho-
licam fo. 3. b.

R.

Reges terre tenentur ex iure debellare hereticos fo. 57. b.
Romane ecclesie excellētia et potestas fo. 51. a.

S.

Sacerdotalis potestas in duobus consistit fo. 40. a

Sacerdos celebrans non debet sumere corpus cristi sine
sanguine fo. 19. b. et sequenti.

Sacerdos tenetur sub utraque specie immolare cristum et
ita sumere finit statutum ecclesie fo. 111. a.

Sacerdos in persona cristi offert et sacrificat fo. 27. a.

Sacerdos in persona cristi celebrat et ecclesie igitur sub utra-
que specie debet sumere fo. 28. a.

Sacerdotalis dignitas commendatur fo. 29. b.

Sacerdos ex quo differt a laico dignitate. Quenitēter sub
utraque specie ipse hoc sacramentum sumere debet fo. 29. b.

Scriptura sacra redditur autentica ex acceptatione eccle-
sie fo. 3. a.

Sacra scriptura que non sunt expressa possunt concedi
vel negari fo. 10. a.

Sacramentum quid sit fo. 6. a.

Sacramentum eucharistie quomodo est sub speciebus et quo-
modo aliter prestat gratiam quam alia sacramenta. f. 42. a.

Sacrificium prodest multis et differt a comunione. f. 29. a.

Sanguis cristi sub specie vini solum a conficientibus sum-
mendus est fo. 9. a. b.

Sanguis cristi non debet servari pro infirmis fo. 17. a.

Scientia duplex est in ecclesia fo. 2. b.

Tpe quo apostoli i sacerdotes fuerunt ordiati. f. 4. b. 7. 6. a
Transfiguratione cristi. quare ipse tantum tres discipulos
secum sumpserat fo. 10. a.

Verum ab ecclesia determinatum sub fide tenendum non
mutari debet fo. 14. a.

Veritas fidei perimari a quo debet fo. 2. a.

Conclusiones una cum registro contra quorundam bohe
morum errores contraque perfidia. verum modum cognitionis christi fide
lium secundum ritum et approbationem romane ecclesie catholice notifi
cantes. cum multis alijs pro eiusdem ecclesie defensione. utiliter
et fructuose subseruientibus. Nouissime pia per informationem
fructu et utilitate. omnium vere et recte credentium. per Rectorium
Balthasar. fratrum collegij sancti Bernhadi Lipsie pro
uisorum. Anno domini. 1549. 4. ex diversorum doctorum optima
doctrina in unum compendiose collecte. Ibidemque alma in
academia. per modum repetitionis publice declarate. hic pe
dem statuunt foeliciter.

ERLICHMAN
1913
CARLETON

Nullis tractatus de Successio-
nibus ab intestato quotidianā
in practica infra notatam conti-
nens materiam De,

Fratum ordinis minorum
 Fratum ordinis predicatorum
 Fratum ordinis heremitarum
 beati augustini et Carmelitarum
 Monachorum Cisterciensium et
 Benedictinensium
 Canonicoꝝ regularium
 Monialium
 Clericoꝝ secularium in maio-
 ribus ordinibꝫ constitutoꝝ
 Laicoꝝ legitime natoꝝ
 Filioꝝ naturalium tantuꝝ 7
 spurioꝝ
 Filioꝝ adoptiuoꝝ et arro-
 gatioꝝ
 Coniugum inter se
 Fisci
 Studentium qui in studio pri-
 vilegiatis parte patrimonij stu-
 dendo consumpserunt qualiter
 cuꝫ alijs fratribꝫ equaliter succedant

I Omnium Registrum.

151/112

